

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BÖLÜMÜ

ÖĞRETMENLERİN İLETİŞİMSSEL YETERLİLİKLERİNİN ÖĞRENCİLERİN
İLETİŞİM KORKU DÜZEYLERİNE ETKİLERİNE YÖNELİK KARŞILAŞTIRMALI
DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehtap İNCER

Danışman

Doç. Dr. Cem BİROL

Lefkoşa, 2009

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Mehtap İnceler'e ait "Öğretmenlerin İletişimsel Yeterliliklerinin Öğrencilerin İletişim Korku Düzeylerine Etkilerine Yönelik Karşılaştırmalı Değerlendirme" adlı çalışma jürimiz tarafından **Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Cem BİROL

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Engin BAYSEN

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Fatma BAYSEN

.....

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.21/ .08/ 2009

Doç.Dr. Cem Birol

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bölümü, Yüksek Lisans Programının gereği olarak hazırlanan bu araştırma, İlköğretim Dairesi'ne bağlı ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin iletişimsel yeterliliklerini kendileri ve yönetici görüşleri açısından ortaya koyarak öğretmenlerin iletişim yeterliliklerini öğrencilerin iletişim korkuları ile ilişkili olarak değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma 4 aşamadan oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problemi, amaçları, önemi, sınırlılıkları; ikinci bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması; üçüncü bölümde araştırma bulguları ve bulgularla ilgili yorumlar; dördüncü bölümde ise araştırmanın sonucu ve öneriler yer almaktadır.

Öğretmenlerin iletişimsel etkililiklerinin kendileri ve yönetici görüşlerince ortaya konulması, öğrencilerin iletişim korkuları ile ilişkilendirilerek, bu korkuları tetikleyebilecek bazı faktörlerin belirlenmesi ve bunu önlemeye yönelik çalışmalar yapılması umut edilmektedir.

Araştırmanın her aşamasında çok değerli görüş ve yardımları ile araştırmanın şekillenmesine katkı sağlayan sayın hocam Doç. Dr. Cem Birol'a, kişisel gelişimime her zaman saygı duyan ve destekleyen aileme, sabır ve yardımları için teşekkür ederim.

ÖZET

Bu araştırma, ilkokul 4-5 sınıf öğretmenlerinin iletişimsel etkililiklerini ve öğrencilerinin iletişim kaygı düzeylerini belirlemek için gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya başlarken önce konunun kuramsal yaklaşımları ışığında, uzman görüşü de alınarak, öğretmenlerin iletişimsel etkililiklerinin düzeyini belirleyecek 50 maddelik bir anket formu oluşturulmuştur. Bu anket 48 öğretmene uygulandıktan sonra, yönetici görüşlerince bu öğretmenlerin iletişimsel etkililikleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Bir sonraki aşamada ise bu öğretmenlerin öğrencilerinden raslantısal olarak seçilmiş 264 öğrenciye iletişim korku düzeylerinin belirlenmek üzere hazırlanan 12 maddelik bir anket formu uygulanmıştır. Uygulama sınıf öğretmenleriyle birlikte araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Anketler sonucunda elde edilen veriler, bilgisayar ortamında ve SPSS istatistik programı kullanılarak çözümlenmiştir. 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin iletişimsel etkililiklerine ilişkin veriler ölçek ve madde bazında betimsel istatistik tekniklerinden ortalama puan ve yüzde kullanılarak değerlendirilmiştir. Madde bazında saptanan ortalama puanlar, her maddenin ifade ettiği konuda öğretmenlerin kendileri ve yönetici görüşlerince iletişimsel etkililik düzeyinin bir göstergesi olarak yorumlanmıştır. Bu doğrultuda, olumlu davranışlar ifade eden maddeler dikkate alındığında, yüksek ortalama puana ve yüzdeye sahip olan ilgili madde, öğretmenlerin görece olarak etkin bir şekilde gösterdikleri bir davranış biçimini, düşük ortalama puana veya yüzdeye sahip olan ilgili madde öğretmenin görece olarak yetersizlik gösterdiği bir davranış biçimini ifade eder şeklinde yorumlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: İletişim, Etkili İletişim, İletişim Korkusu, İletişim Becerileri.

ABSTRACT

This research has been conducted with the aims of determining the communicative sufficiencies of Primary Education teachers who teach to 4th and 5th forums and determining the degree of students' fear of communicating.

At the beginning of the research I consulted with some experts regarding theoretic approaches , then I made up a 50 question survey form that would determine the communicative sufficiencies of Primary Education teachers. After the questionnaire had been applied to 48 teachers, their communicative sufficiencies were comparatively analysed regarding the administrators' views.

In the second stage, in order to determine the degree of students' fear of communicating, a 12 question survey was applied to those teacher's 264 students who were random selected. This process was carried out with the class teachers and a surveyor.

The data was analysed in a computer environment by using the statistics programme, SPSS. Data related to 4th and 5th forums teachers' communicative sufficiencies was analysed by using a descriptive statistics technique; average point and percentage considering the scale and the question. Average points obtained by considering each question were interpreted as an indicator of communicative sufficiencies level from the administrators' and teachers' point of view due to each subject. Accordingly, considering the questions which imply positive behaviour, the question that has high average points and percentage shows a behaviour pattern that teachers relatively perform it effectively. On the other hand the question that has low average points and percentage shows a behaviour pattern that teachers relatively perform it ineffectively.

Keywords: Communication, Effective Communication, Fear of Communicating, Skills of Communicating.

İÇİNDEKİLER

Sayfa no

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ	I
ÖNSÖZ	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ	IX
GRAFİKLER LİSTESİ	X

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Problem	1
Amaç	9
Önem	9
Sınırlılıklar	10
Tanımlar ve Kısaltmalar	10

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Araştırma Modeli	11
Evren ve Örneklem	11
Verilerin Toplanması	12
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	12

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUM

A. ÖĞRETMEN ALGILARINCA ÖĞRETMENLERİN İLETİŞİM YETERLİLİKLERİNE YÖNELİK BULGULAR VE YORUMLAR

İletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde öğretmenlerce “Her Zaman” aralığında görülen davranışlar	16
İletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde öğretmenlerce “Ortadan Çok” aralığında görülen davranışlar	47
İletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde öğretmenlerce “Orta” aralığında görülen davranışlar	69

B. YÖNETİCİ ALGILARINCA ÖĞRETMENLERİN İLETİŞİM YETERLİLİKLERİNE YÖNELİK BULGULAR

Öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde yönetici görüşlerince

“Her Zaman” aralığında görülen davranışlar 74

Öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde yönetici görüşlerince

“Ortadan Çok” aralığında görülen davranışlar..... 75

Öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde yönetici görüşlerince

“Orta” aralığında görülen davranışlar 78

C. ÖĞRENCİ ALGILARINCA ÖĞRENCİLERİN İLETİŞİM KORKUSU YAŞAMA YOĞUNLUĞUNA YÖNELİK BULGULAR VE YORUMLAR

Öğrenci algılarınca, öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Her Zaman”

aralığında yoğunlaşan maddeler 82

Öğrenci algılarınca, öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Ortadan Çok”

aralığında yoğunlaşan maddeler 87

Öğrenci algılarınca, öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Orta” aralığında

yoğunlaşan maddeler 95

BÖLÜM 4

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç.....	99
Öneriler	101
EKLER	103
KAYNAKÇA.....	111

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1	Anket maddelerine ilişkin puanlama ve sınırlandırma	13
Tablo 2	Öğretmen algılarınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “her zaman” aralığında görülen davranışlar	13
Tablo 3	Öğretmen algılarınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “ortadan çok” aralığında görülen davranışlar	45
Tablo 4	Öğretmen algılarınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “orta sıklık” aralığında görülen davranışlar	68
Tablo 5	Anket maddelerine ilişkin puanlama ve sınırlandırma	74
Tablo 6	Yönetici algılarınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “ Her Zaman” aralığında görülen davranışlar	74
Tablo 7	Yönetici algılarınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “ Ortadan Çok” aralığında görülen davranışlar	75
Tablo 8	Yönetici algılarınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “ Orta” aralığında görülen davranışlar	78
Tablo 9	Anket maddelerine ilişkin puanlama ve sınırlandırma	80
Tablo 10	Öğrenci Algılarınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Her Zaman” aralığında yoğunlaşan maddeler	80
Tablo 11	Öğrenci Algılarınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Ortadan Çok” aralığında yoğunlaşan maddeler	85
Tablo 12	Öğrenci Algılarınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Orta” aralığında yoğunlaşan maddeler	94

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1	İletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde öğretmenlerce “ Her Zaman” aralığında görülen davranışlar 15
Grafik 2	Öğretmenlerin insanları anlama sıklığı 16
Grafik 3	Öğretmenlerin iletişimde bulunduğu insanlardan gelen önerileri içtenlikle dinleme sıklığı 17
Grafik 4	Öğretmenlerin düşüncelerini başkalarına rahatlıkla iletme sıklığı 19
Grafik 5	Öğretmenlerin konuşurken göz temasını etkili kullanabilme sıklığı 20
Grafik 6	Öğretmenlerin dikkatini karşısındakinin ilgi alanı üzerinde toplayabilme sıklığı 21
Grafik 7	Öğretmenlerin sıklığı karşısındaki kişinin anlatmak istediklerini dinlemek için zaman ayırma sıklığı 22
Grafik 8	Öğretmenlerin karşısındaki kişiye söz hakkı vermek istememe sıklığı 23
Grafik 9	Öğretmenlerin konuşurken ilk adımı atmaktan çekinmeme sıklığı 24
Grafik 10	Öğretmenlerin konuşurken net cümleler kurma sıklığı 25
Grafik 11	Öğretmenlerin görüşlerini paylaştığı kişilerin fikirlerine saygı duyma sıklığı 26
Grafik 12	Öğretmenlerin karşısındaki kişinin konuşmaya istekli olup olmadığını anlamaya çalışma sıklığı 27
Grafik 13	Öğretmenlerin karşısındaki kişinin dinlemeye istekli olup olmadığını anlamaya çalışma sıklığı 28

Grafik 14	Öğretmenlerin dinlediği kişiyi daha iyi anlamak için sorular yöneltme sıklığı	29
Grafik 15	Öğretmenlerin karşısındakinin anlamadığını hissettiğinde iletmek istediklerini tekrarlama sıklığı	30
Grafik 16	Öğretmenlerin karşısındakinin anlamadığını hissettiğinde mesajını yeni kelimelerle ifade etme sıklığı	31
Grafik 17	Öğretmenlerin dinlerken karşısındakinin sözünü kesmemeye özen gösterme sıklığı	32
Grafik 18	Öğretmenlerin ses tonunu konunun özelliğine göre ayarlayabilme sıklığı	33
Grafik 19	Öğretmenlerin iletişim kurduğu kişinin karşı cinsten olmasından rahatsızlık duyma sıklığı	35
Grafik 20	Öğretmenlerin konuşurken sözünün kesilmesinden rahatsız olma sıklığı	36
Grafik 21	Öğretmenlerin çoğunlukla duygularından emin olma sıklığı	37
Grafik 22	Öğretmenlerin iletişim kurduğu kimse tarafından anlaşılmaktan mutluluk duyma sıklığı	38
Grafik 23	Öğretmenlerin karşısındaki kişiye güvenmenin kendisini mutlu etme sıklığı	39
Grafik 24	Öğretmenlerin insanları olumlu beklentilerle karşılama sıklığı	40
Grafik 25	Öğretmenlerin iletişim kurduğu kimselerle bir şeyler paylaştığını hissetme sıklığı	41
Grafik 26	Öğretmenlerin iletişim kurduğu insanlar tarafından anlaşıldığını hissetme sıklığı	42
Grafik 27	Öğretmenlerin kendilerini karşısındaki kişinin yerine koyarak onun düşüncelerini anlamaya çalışma sıklığı	43
Grafik 28	Öğretmenlerin insanları istediği kalıba sokmaya çalışma sıklığı	44

Grafik 29	İletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde öğretmenlerce “Ortadan Çok” aralığında görülen davranışlar	46
Grafik 30	Öğretmenlerin eleştirilmekten hoşlanma sıklığı	47
Grafik 31	Öğretmenlerin karşısındaki kişiyi dinlerken hayal kurma sıklığı ...	48
Grafik 32	Öğretmenlerin başkaları konuşurken sabırlı olma sıklığı	49
Grafik 33	Öğretmenlerin insanları dinlerken sıkıldığını hissetme sıklığı	51
Grafik 34	Öğretmenlerin eleştirilerini karşıdaki kişiye incitmeden iletme sıklığı	52
Grafik 35	Öğretmenlerin konuşurken kısa cümleler kurma sıklığı	53
Grafik 36	Öğretmenlerin iletişimde bulunduğu kişinin yüzüne baktığı halde sözlerini dinlememe sıklığı	54
Grafik 37	Öğretmenlerin hatalarını kolaylıkla kabul etme sıklığı	55
Grafik 38	Öğretmenlerin karmaşık mesajların sonunda, iletmek istediği mesajları özetleme sıklığı	56
Grafik 39	Öğretmenlerin insanlarla görüşürken onları rahatlatacak şeyler yapma sıklığı	57
Grafik 40	Öğretmenlerin küs olduğu birisiyle barışmak istediğinde ilk adımı atmaktan çekinmeme sıklığı	58
Grafik 41	Öğretmenlerin insanlara güvenme sıklığı	59
Grafik 42	Öğretmenlere özür dilemenin zor gelme sıklığı	61
Grafik 43	Öğretmenlerin tartışma sonunda, savunduğu düşüncelerin yanlış olduğunu kabul etme sıklığı	62
Grafik 44	Öğretmenlerin iletişim kurduğu kişinin tutumundan çok sorununu anlamaya çalışma sıklığı	63

Grafik 45	Öğretmenlerin yakın çevresindekilerin, insanlara karşı ilgisiz kaldığını düşünme sıklığı	64
Grafik 46	Öğretmenlerin başkaları ile ilişkilerini bozacak tepkiler verebilme sıklığı	65
Grafik 47	Öğretmenlerin insanlara cevaplamada zorlanacaklarını hissettikleri sorular yöneltme sıklığı	66
Grafik 48	Öğretmenlerin öneri yapmayı düşündükleri kişinin öneriye açık olup olmadığına dikkat etme sıklığı	67
Grafik 49	İletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde öğretmenlerce “Orta” aralığında görülen davranışlar	68
Grafik 50	Öğretmenlerin karşısındaki kişilerin düşünceleri kendilerine ters düşerse yargılama sıklığı	69
Grafik 51	Öğretmenlerin insanları kontrol etmeye çalışma sıklığı	70
Grafik 52	Öğretmenlerin kendilerini rahatsız eden duygularını iletmekte zorluk çekme sıklığı	71
Grafik 53	Öğretmenlerin kendilerine karşılık verilmeyeceğini hissetseler de selam verme sıklığı	72
Grafik 54	Öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde yönetici görüşlerince “Her Zaman” aralığında görülen davranışlar	75
Grafik 55	Öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde yönetici görüşlerince “Ortadan Çok” aralığında görülen davranışlar	77
Grafik 56	Öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde yönetici görüşlerince “Orta” aralığında görülen davranışlar	79
Grafik 57	Öğrenci algılarınca, öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Her Zaman” aralığında yoğunlaşan maddeler	81

Grafik 58	Öğrenci algılarınca, öğretmenlerin zayıf öğrencilere söz hakkı vermeme sıklığı	82
Grafik 59	Öğrenci algılarınca, öğretmenlerin yanlış cevap verenlere kızma sıklığı	83
Grafik 60	Öğrenci algılarınca, öğrencilerin öğretmenlerden çekindiği için onlara soru sormama sıklığı	84
Grafik 61	Öğrenci algılarınca, öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “ortadan çok” aralığında yoğunlaşan maddeler	86
Grafik 62	Öğrenci algılarınca, öğrencilerin öğretmenlerin asık yüzle derse girdiklerinden konuşma cesareti bulanama sıklığı	87
Grafik 63	Öğrenci algılarınca, öğretmenlerin hep belirli kişilerle iletişim kurma sıklığı	88
Grafik 64	Öğrenci algılarınca, öğrencilerin yanlış yaptıklarında öğretmenlerin “Bu konuyu yeni anlattım dinlemediniz mi?” şeklinde karşılık vermeleri nedeniyle konuşmak istememe sıklığı	89
Grafik 65	Öğrenci algılarınca, yanlış söyleyince arkadaşlarının kendilerine gülme sıklığı	90
Grafik 66	Öğrenci algılarınca, öğretmenlerinin düşüncelerini yersiz bulacağına inanma sıklığı	92
Grafik 67	Öğrenci algılarınca, sorunun cevabını bilemeyince arkadaşlarının kendisiyle alay edeceğini düşünme sıklığı	93
Grafik 68	Öğrenci algılarınca, öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Orta” aralığında yoğunlaşan maddeler	94
Grafik 69	Öğrenci algılarınca, öğretmenlerin sinirli derse girdiklerinden, öğrencilerin konuşma cesareti bulamama sıklığı	95

Grafik 70	Öğrenci algılarınca, öğretmenlerinin başkalarına kızması sonucunda konuşma cesaretini yitirme sıklığı 97
Grafik 71	Öğrencilerin ayağa kalkınca heyecanlanarak vereceği cevabı unutacağından korkma sıklığı 98
Grafik 72	Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik düzeyi ile öğrencilerin iletişimsel korku düzeyi arasındaki ilişki 112

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan bazı kavramların tanımları verilmektedir.

Problem

Günümüz toplumlarında bilginin güç haline geldiği bilgi toplumuna doğru bir geçiş yaşanırken, bilgiye ulaşma ve bilgiyi yayma uğraşı toplumların gelişmesi açısından büyük önem kazanmıştır. Bilginin artış düzeyi, bireylerin ve toplumların bu artışa paralel olarak uyum sağlamalarını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle, bilgi toplumunun bir parçası olarak birey bu artışa uyum sağlamak adına gelişmekte ve bu gelişimi sağlamak için eğitime gereksinim duymaktadır.

Eğitim her felsefi sisteme ve psikolojik yaklaşıma göre değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan pek çoğu eğitime bir amaç yüklemiştir. İçerik tanımları, eğitimin kime, niçin uygulanacağını ona neler kazandıracağını ad vererek gösterirler. Örneğin, eğitim yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gereken bilgi beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini gelişmelerine yardım etme etkinliğidir. Eğitimin oluşumunu anlatan tanımlara süreç tanımları denir. Eğitimin süreci durumdan duruma kültürden kültüre değiştiği için bu tür tanımlar daha genel ve soyuttur. Örneğin, eğitim önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinlikler dizisidir. Eğitim çevrelerinde, genel olarak kabul gören Ertürk'ün tanımı ise şöyledir. "eğitim bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir. Bu tanımda, eğitimle değiştirilecek olan bireyin "davranışdır." Davranışın değişmesi ancak bireyin kendi yaşantısı yoluyla olabilir. Bireyin davranışını değiştirmesinin eğitim olarak adlandırılabilmesi

için davranışın istenilerek ve kasıtlı (planlı) değiştirilmesi gerekmektedir. Eğitim, bütün bunların bir zaman akımı içinde yer aldığı bir süreçle oluşur.

Eğitim genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecidir. Diğer bir değişle, eğitim sürecinden geçen kişinin davranışlarında bir değişme olması beklenmektedir. Ancak bugün dünyadaki değişim ve gelişmelerin etkisi altında kalan eğitim yeni görev ve sorumluluklar taşımaktadır.

Eğitim sistemi, girdiler, çıktılar ve dönüştürme oluşan açık bir sistem olarak ele alınabilir. Eğitim toplumsal sistemin bir alt sistemidir. Toplumsal sisteme bağlı olan diğer alt sistemler, ekonomi, siyaset, gelenek, görenek, sanat, spor, nüfus, yerleşim, felsefe, din, iletişim vb. sistemler eğitim sistemini ve eğitim sistemi de onları etkiler, değiştirir. (Sönmez, 2001, s. 8)

Eğitim yönünden önemli olan eğitilenlerde eğitimin amaçlarına göre istenilen davranış değişikliklerini gerçekleştirmektir. Türk eğitim sisteminde eğitimin amaçları yasalarda ve eğitim programlarında gösterilmiştir. Hiçbir eğitim etkinliği bu amaçlara aykırı olarak yapılamaz. Genel olarak çağdaş eğitimin amacı, eğitilenin sorun çözme gücünü geliştirmektir. Böylece eğitilen, hem içinde bulunduğu sorunlarını çözerek daha iyi yaşayabilecek, hem de bu gücünü gelecek yaşamında kullanabileceğine inanarak geleceğe güvenle bakabilecektir. Bu tür bir eğitim, eğitileni hem şimdiki yaşamına hem de gelecek yaşayışına hazırlayacaktır.

Eğitimin esas amacı, “yaşantı ürünü ve kalıcı izli davranış değişmesi” (Ertürk) olarak tanımlanan öğrenmenin istendik yönde gerçekleşmesini sağlamaktır. Eğitimin bu amacının gerçekleşmesi öğretme işleminin gerçekleşmesini gerektirmektedir.

Günümüzde eğitim sisteminin en önemli kısmını eğitim kurumları oluşturmaktadır. Bireylerin toplumdaki değişmelere uyum gösterebilecek ve katkıda bulunabilecek birer birey olarak yetiştirilmeleri eğitim kurumları aracılığı ile sağlanır. Eğitim kurumları planlı olarak bireylere toplumdaki değişimlere uyabilmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırırken diğer yandan da toplumda

yenilikleri başlatacak ve gerçekleştirecek yaratıcı bireylerin yetişmesine katkıda bulunur.

İletişim

Eğitim yoluyla kazandırılacak bilgi ve becerileri, bireylerin öğrenebilmesi ve öğrendiklerini başkalarına öğretebilmesi için, öncelikle kendi aralarında ve çevreyle etkileşim halinde olmaları, birbirleriyle anlaşabilmeleri yani iletişim kurmaları gerekmektedir (Çilenti,1989:96). Davranış değişikliği meydana getirmek üzere fikir, bilgi, tutum, duygu, haber ve becerilerin paylaşılması süreci olarak tanımlanan iletişim (Ergin, 1995:228) öğrenme sürecinin temelini oluşturmaktadır.

İletişim, bireyin toplumsallaşmasını sağlayan bir süreçtir. Dolayısıyla iletişim, toplumsal bir olgudur. İletişim, bir yandan toplumsal ilişkiler tarafından belirlenirken, diğer yandan da toplumsal ilişkileri etkiler.

İletişim, kişilerin birbirlerine bilinçli veya bilinçsiz olarak iletmek istedikleri duygu ve düşüncelerini aktardıkları bir süreçtir. İçeriği ne olursa olsun, bir sorunu çözmek için insanların düşünce alışverişinde bulunmaları, bir başka deyişle iletişim kurmaları gerekir.

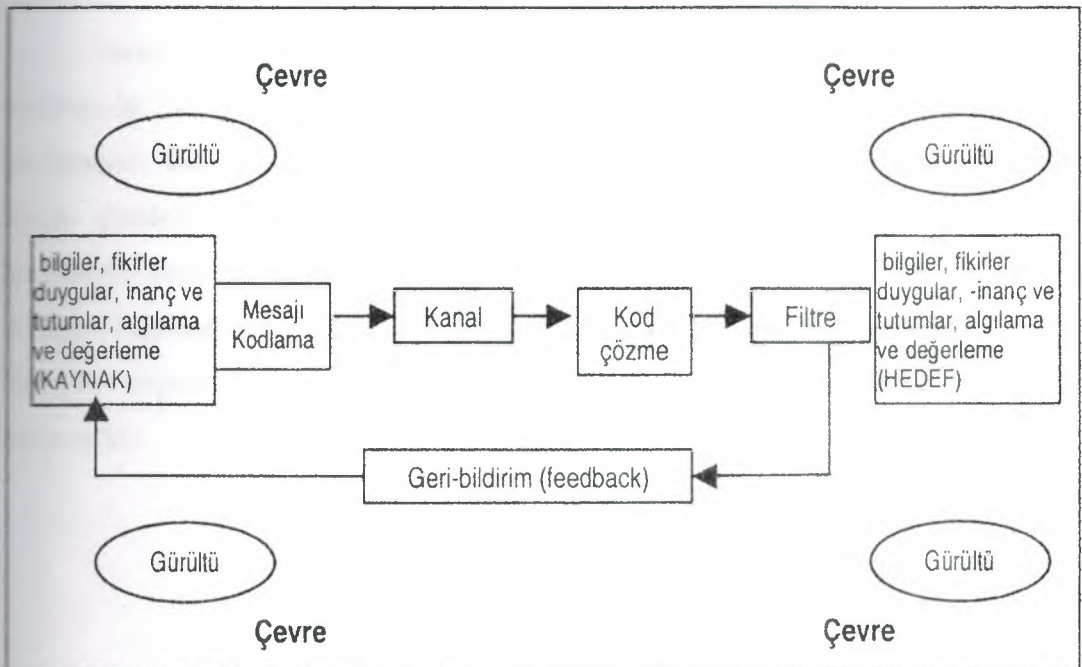
İletişim, gönderici ve alıcı olarak adlandırılan iki insan ya da insan grubu arasında gerçekleşen bir duygu, düşünce, davranış ve bilgi alışverişi olarak tanımlanabilir. Bütün iletişim biçimleri, doğumdan ölüme kadar, hayatın önemli parçalarını oluştururlar. Bir insanın uyku dışındaki zamanını nasıl geçirdiği analiz edildiğinde, iki tür faaliyet içinde olduğu görülür. Ya iletişim kuran kişi rolündedir, ya da kendisiyle iletişim kurulmaktadır. İletişim bir insanın yakın ve uzak çevresine bağlayan halkadır. İletişim bir faaliyettir. Sadece konuşmanın değil, konuşma ve işitme eylemlerinin bir arada bulunduğu yerde iletişimden söz edilebilir. İletişim öğrenilebilen bir faaliyettir. Okumak, yazmak ve konuşmak gibi iletişim etkinlikleri doğuştan gelen özellikler değildir. Anne – baba, arkadaş çevresi ve okul tarafından öğretilir. İnsanlar olgunlaştıkça iletişimin ne kadar hayati bir öneme sahip olduğunu

daha iyi anlamaya başlarlar. İletişim, 20. yüzyılın sonlarında biçimlenen yaşam tarzının vazgeçilmez bir olgusudur.

İletişimin yedi unsuru vardır. Bunlar:

1. **Gönderici (Kaynak):** Kendisine ulaşan bilgi, fikir, ve duygulara göre mesaj olarak iletilecek düşünceleri zihninde geliştirir ve düşünceleri kelimelere rakamlara, şekiller yani sembollere dönüştürür.
2. Göndericinin ve alıcının algılama ve değerlendirme biçimleri
3. **Mesaj:** Konuşulan kelimeler, yazılı kelimeler, grafik ve çizimler ile jest ve mimikler örneğin yüzün aldığı ifade şekli, kolun bir hareketi kodlanmış ve alıcıya gönderilecek bir mesajı oluşturur.
4. **Kanal:** Alıcı ile gönderici arasındaki bağıdır.
5. **Alıcı (Hedef):** Mesajın gönderildiği kişidir.
6. **Geri besleme:** Alıcı tarafından mesajın alındığının ve bir kanal tarafından göndericiye iletilmesidir.
7. **Gürültü (Filtre):** İletişimin doğruluğunu veya güvenilirliğini azaltan herhangi bir unsurdur.

Şekil – 1 Temel İletişim Süreci

İletişim kaynaktan hedefe mesaj aktarım sürecidir. İletişim, insanın kendini sosyal bir varlık olarak ifade etmesi için zorunludur. İnsan çevresi ile iletişim kurarak yaşar. Onun her davranışı, konuşması, susması, duruşu ve oturma biçimi, kendini ifade etmesidir; yani çevresine mesaj iletmesidir. İletişim bilgi üretme, iletme ve algılama sürecidir. İletişim kurmakta asıl amaç, anlaşılabilir mesajların gönderilmesi ve karşı tarafın tutum ve davranışlarında değişiklik yapmaktır. (Tutar, 2005, s.15)

Sosyal etkileşim aracı olan iletişim, aynı zamanda insan ihtiyaçlarının doğurduğu, hatta insanın temel faaliyetlerinden biridir.

İletişim insan davranışlarının bir ürünüdür. Tüm insan topluluklarında iletişim olgusuyla karşılaşmış, hatta toplumların varlığı için gerekli olan değişkenlerin başında iletişim görülmüştür. (Tutar, 2005, s.19)

İnsan, iletişim ihtiyacını sürekli duymuştur ve duymaya devam edecektir. İnsan yaşamının ilk yıllarından itibaren isteklerini belirtmek için sesler ve kelimeler kullanmaya başlar. İnsan, gelişimine paralel olarak, yeni gruplara dahil olur ve iletişimin biçimi ve amaçları da değişir.

İletişim dinamik bir olgudur. Kültürel yapıdaki değişime paralel olarak iletişim değişir. Yeni çevresel olguların ortaya çıkmasıyla, zamanla bazı kelimeler ve kavramlar, yerini yenilerine terk eder. Her dilin canlılığını koruması için, kendini yenilemesi gerekir. (Tutar, 2005, s.19)

İnsan yaşamını iletişim kurarak sürdürür. Yaşam bir bakıma iletişim kurma serüvenidir. Normal zihinsel fonksiyonlara sahip olan bir insan, iletişim kurmadan yaşayamaz. İletişim insanın bireysel ve sosyal yaşamının vazgeçilmez unsurudur. İnsan gündelik yaşamında diğer insanlarla, kurumla, kuruluşla, grupta veya kendisiyle iletişim kurarak yaşar. İnsan ilişkilerinin vazgeçilmez bir unsuru olan iletişim, örgütsel ve toplumsal faaliyetlerin sürdürülmesi için de zorunludur. Örgütsel iletişim, örgütsel yapının karmaşıklığı nedeniyle, kişilerarası iletişimden daha karmaşıktır.

İletişim Kazaları

İletişim kurarken çoğu kez farkında bile olmadan bizimle konuşan kişinin, mesajı iletmek için söylediği sözcüklerin türüne, konuşma hızına, araya koyduğu mesafeye, ses tonuna, suskunluk sürelerine ve beden diline dikkat ederek, sözcüklerin arasındaki duygusal içeriği de algılar ve bize gönderilen mesaja uygun tepkiler veririz. Bununla birlikte zaman zaman, sözlerin ardındaki mesaja hiç dikkat etmediğimiz ya da yanlış algıladığımız için, bize iletilene hiç uygun tepkiler veremediğimiz de olur. Cüceloğlu (1993) tarafından “**iletişim kazaları**” olarak adlandırılan böylesi durumlarda, kişilerin birbirlerini anlaması güçleşir, kişiler arası ilişkiler bozulabilir.

Eğitim ve İletişim

Eğitimde iletişim eğitimin en önemli ögesidir. Bir öğretmenin görevini iyi yapabilmesi için ruh bilimi ve iletişim kuramıyla ilgili bilgi sahibi olması gerekir (Yavuz, 1999). Çünkü eğitim bireye, aileden bütün insanlığa ve evrene doğru yayılıp gelişen sevgi ve bilgi aktarmaktır. Amaç seven, sayan güvenli, bilgili, başarılı, verimli ve doyurucu bir yaşam sürdürecektir kişiler yetiştirmektir. Görülüyor ki eğitimin amacı aynı zamanda ruh sağlığının da amacıdır (Yavuzer, 1999).

Eğitimin özünü oluşturan öğretme-öğrenme süreçlerinde yer alan etkinlikler, özde bir iletişim etkinliği olarak yer almakta, dolayısıyla öğretme- öğrenme süreci, iletişim süreci ile eşdeğer bir nitelik kazanmaktadır. Bu noktada öğretme-öğrenme süreçlerinin etkili ve verimli olması iyi bir iletişim sürecine bağlılık göstermektedir. (Alkan 1984:49; Deryakulu, 1992:793; Vural 1989:220)

Başkalarıyla birlikte olma, bağlantı sağlama, bilgiyi ya da haberi paylaşma, yayma (Köknel,1993:34) anlamına gelen iletişim eğitimin ön koşulunu oluşturarak, okulda geçen örgün eğitim sürecinin temelini oluşturmaktadır. Örgün eğitim sürecinde öğrenci, öğretmen ve onun düzenlediği çevre ile etkileşimde bulunmaktadır. (Deryakulu 1992:5)

Öğretmen- öğrenci etkileşiminin temelinde, öğretmenin bir konuyla ilgili olarak kendinde bulunan bilişsel, duyuşsal, psikomotor davranışları davranış değişikliği meydana getirmek üzere anlamları ortak hale getirerek öğrencileriyle paylaşması; iletişim kurmaları gerekmektedir. (Çilenti, 1984:45 ; Ergin,1995:227-228)

İletişim Korkusu ve Kaygı

Korkunun tıbbi dilde kullanılan terimi fobidir. Korku, insanda anlamsızlığını ve gereksizliğini bilmesine karşın, önlenemeyen, denetlenemeyen, engellenemeyen bir korku ve panik durumu yaratır. Korkular genellikle bir nesne, kişi, durum ve olaydan kaynaklanmaktadır. Korku, insanın bütün yaşamını kaplayan özgür davranışlarını sınırlayan, iradeyi ortadan kaldıran bir haldir. Genellikle beklentilerimizin gerçekleşmemesinden kaynaklanan bir durumdur.

Korku karakteri miskinleştirir, yükselme isteğini yıkar, hastalığa neden olur, mutluluğu felce uğratar, herhangi bir işte başarıya engel olur. Korku beynin ve bedenin hayatiyetini azaltır, başarının bütün elemanlarının yok edebilir.

Endişeler de bir korku çeşididir. Genelde, kişinin henüz gerçekleşmemiş bir şey için, aşırı heyecan ve duygusal haller üreterek, olumsuz düşünce sürecini harekete geçirmesi ve bunu zihninde yaşatmasıdır.

Diğer bir korku çeşidi ise kaygıdır. Kaygı da endişe gibi olmadan önce olmuş gibi davranarak kendince bir korku sistemi geliştirmektir. Yaklaştığı sanılmakta olan bir tehlikeye karşı geliştirilmiş aşırı duygusal tepkilerdir.

Korkuların Ruhsal Hayatımıza Etkileri:

1. Korkunun ruhsal hayatımıza, içselliğimize olan en büyük etkisi, o anda bizim özümüzle iletişime geçmemize engel olmasıdır.
2. Kendimizi tanımamıza büyük bir engeldir.

3. Korkular açık şuurla hareket etmeyi ve mantıklı düşünmeyi engeller.
4. Korku kendimize ve çevremize güven duymamızı engeller.
5. Korku çevre ile uyumu engeller.
6. Korku sevmeyi engeller.
7. Korkular negatif enerjileri besleyip, pozitif enerjiyi emer.

İşte bu tip etkilerle ruhsal hayatımızı olumsuz yönde etkileyen korkular, toplumsal olarak ciddi bir iletişim engeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, kişiler arası iletişimde beceri sahibi olabilmek, dolayısıyla bireyin kendini daha iyi ifade etmesi ve karşısındakini daha iyi anlayabilmesi için uygun dinleme ve konuşma alışkanlıklarını kazanmış olması önem taşımaktadır. Bir öğretmenin de başarılı olabilmesi, öncelikle sınıfındaki öğrencilerle iyi bir iletişim kurabilmesine bağlıdır. Öğretmenin öğrencilerle sağlıklı iletişim kurabilmesi için, ***kendini iyi ifade edebilmesi ve karşısındakini anlaması*** gerekir.

Örgün eğitim sürecinde öğretmen davranışlarının önemi öğrencinin hem bilişsel hem duyuşsal hem de psikomotor gelişimi açısından oldukça önemlidir. Eğitim sürecinde bir model olan öğretmenin öğrenci karşısında sergilediği her davranış biçimi öğrencinin motivasyonuna, etkinliklere katılımına, dersi sevmesine olumlu veya olumsuz yönde etki edecektir. Bu nedenle öğretmenlerin gerek sözlü gerekse sözsüz iletişim kanallarını kullanırken bunu en etkili şekilde yapabilmeleri, eğitimin verimli olması açısından ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Öğretmenlerin iletişimi en etkili şekilde kullanmaları hedef kitle olan öğrencilere de rehber olacaktır. Öğrencilerin davranışlarına yansıyan öğretmen davranışları da bunun paralelinde gelişerek öğrenimin verimliliğini, kalıcılığını ve etkililiğini sağlayacaktır. Bu nedenle öğretmenlerin iletişim yeterliliklerinin öğrenciler üzerinde olumlu ve olumsuz davranışlara yol açmaktadır.

Bu gerçek ışığında öğretmen ve yönetici görüşlerince öğretmenlerin iletişimsel yeterliliklerinin öğrencilerin iletişim korku düzeylerine yönelik etkilerinin belirlenme gereği açıktır. Anılan problemin doğurgusu olarak aşağıdaki amaç oluşturulmuştur.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, KKTC’de İlköğretim Dairesi’ne bağlı ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin iletişimsel yeterliliklerini kendileri ve yönetici görüşleri açısından ortaya koyarak öğretmenlerin iletişim yeterliliklerini öğrencilerin iletişim korkuları ile ilişkili olarak değerlendirmektir.

Bu genel amacı gerçekleştirmek üzere şu sorulara cevap aranmıştır.

1. İlkokul öğretmenlerinin kendi görüşlerince iletişim becerileri ne düzeydedir?
2. İlkokul öğretmenlerinin okul yöneticilerince iletişim becerileri ne düzeydedir?
3. İlkokul öğrencilerinin iletişim korkuları ne düzeydedir?
4. İlkokul öğretmenlerinin iletişim becerilerindeki yeterlilik ile öğrencilerinin iletişim korkuları arasındaki ilişki nasıldır?

Önem

Eğitim programlarında belirlenen hedeflere ulaşılması sürecinde öğretmen çok etkili bir öğedir. Üst öğretim kademelerinin temeli olarak düşünüldüğünde özellikle ilkokul düzeyinde öğretmen öğrenci iletişiminin başarılı ve etkili olması, bu hedeflere beklenen düzeyde ulaşılması için ayrı bir önem taşımaktadır. Öğretme-öğrenme süreçlerinin en verimli şekilde gerçekleşmesinin yolu, sağlıklı iletişim kurabilmekten geçmektedir. Öyle ki, sağlıklı bir iletişim ortamıyla düzenlenmiş temel eğitim ortamı gelecekte sağlıklı bireylerin yetişmesi için önem taşımaktadır.

Bu nedenle öğretmenlerin iletişimsel etkililik düzeyini önce kendi görüşleriyle sonra da yönetici görüşleriyle değerlendirilmesini temel alan bu araştırmada, bu değerlendirme sonuçlarının öğrencilerin iletişimsel kaygıları ile karşılaştırılması ve buna göre öğretmenlerin ihtiyaca göre iletişimsel yeterliliklerini artırmak için gerekli çalışmalara başvurulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda,

çalışmanın öğretmenlerin iletişimsel etkililiklerini analiz etmelerinin ve bu konuda öneriler getirilmesinin öğretme – öğrenme süreçlerinin başarılı bir şekilde yürütülmesi için temel oluşturacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. **Kapsam açısından;** ilkokul sınıf öğretmenlerinin iletişimsel etkililiklerinin karşılaştırmalı değerlendirmesiyle, (yönetici-öğretmen) cinsiyet, kıdem, durumlarıyla,
2. **Yöntem açısından;** tarama modeliyle,
3. **Çalışılacak kademe açısından;** ilkokul ikinci devresini kapsayan 4. ve 5. sınıf öğretmenleri ve öğrencileri ile,
4. **Veri kaynağı açısından;** KKTC'deki araştırmacı tarafından ulaşılabilen İlköğretim Dairesi'ne bağlı 10 ilkokulda çalışan 4. ve 5. Sınıf öğretmenleriyle öğrencileri ve yöneticileri,
5. **Zaman açısından;** 2007-2008 öğretim yılı ile sınırlıdır.

Tanımlar ve Kısaltmalar

Etkin iletişim: İletişim sürecinin etkili ve verimli olarak gerçekleşmesi.

İletişim: Davranış değişikliği meydana getirmek üzere fikir, bilgi, tutum, duygu, haber ve becerilerin paylaşılması sürecidir. (Ergin, 1995:228)

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Öğretmen: İlkokul 4. ve 5. sınıf öğretmenleri.

Yönetici: İlkokul müdürleri.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması, çözümü ve yorumlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma ilköğretim 4. ve 5. Sınıf sınıf öğretmenlerinin, iletişimsel etkinliklerini değerlendirmek ve bu değerlendirme sonucu ile öğrencilerin iletişim korkuları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla hazırlanmış tarama modeli niteliğinde bir araştırmadır.

Bu araştırmada tarama modelinin seçilme nedeni, KKTC'deki ilköğretimden bölgelere göre heterojen yapıda öğrenci ve öğretmen profilini yansıtacak bir örneklem seçilmesinin uygun görülmesidir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenine, 2007-2008 öğretim yılında KKTC sınırları içinde bulunan, Şht. Ertuğrul İlkokulu, Şht. Tuncer İlkokulu, 23 Nisan İlkokulu, Tepebaşı İlkokulu, Çamlıbel Aysun İlkokulu, Mehmet Boransel İlkokulu, Karşıyaka İlkokulu, Lapta İlkokulu, Alayköy İlkokulu, 9 Eylül İlkokulu öğretmenleri, öğrencileri ve yöneticileri alınmıştır.

Bu örnekleme oluştururken KKTC'deki tüm ilköğretimden içinden, farklı bölgelerden seçilen 10 ilköğretim, ve bu ilköğretimlerde görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenleri , öğrencileri ve yöneticileri belirlenmiştir.

Örneklem ise, bu okulla devam eden 264 ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencisi, 48 öğretmen ve 10 yöneticiden oluşmaktadır. Uygulamaların yapıldığı okullar rastgele olarak seçilmiş olup, bu okullarda okuyan 4. ve 5. sınıf öğrencileri ve bu sınıfların sınıf öğretmenlerinin tümünün katılımı sağlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik düzeylerini ölçmek için kullanılacak envanteri oluşturmak için benzer iletişimsel yeterlilik envanterleri toplanmıştır. Uzman görüşü alınarak, uygun maddeler seçilerek maddelerin herkes tarafından aynı şekilde anlaşılabilir olacak düzeltmeler yapılarak ulaşılan 48 maddeye, 2 madde de uzman görüşü ile sonradan eklenmiştir. Oluşturulan 50 maddelik anket örnekleme belirtilen öğretmenlere uygulanmıştır.

Ardından bu 50 madde, bu okulların yöneticilerince öğretmenlerin iletişimsel etkililiklerine yönelik karşılaştırmalı olarak, yöneticiler tarafından da yanıtlanmıştır.

Bir sonraki aşamada öğrencilere uygulanan anket **“Eğitimde İletişim”** (Ergin ve Birol, 2005) adlı kitabın, iletişim korkusu alt başlıklı bölümdeki bilgilerden derlenerek, 12 maddelik **“İletişim Korkusu Envanteri”** oluşturulmuştur. Bu envanter, iletişimsel yeterlilik envanteri uygulanan öğretmenlerin öğrencilerine uygulanarak, öğrencilerin iletişim korku düzeyleri belirlenmiştir.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan veriler SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Öğretmenlerin sınıf içinde gösterdikleri iletişimsel etkililiklerine ilişkin veriler ölçek ve madde bazında betimsel istatistik tekniklerinden ortalama puan ve yüzde kullanılarak değerlendirilmiştir. Madde bazında saptanan ortalama puanlar, her maddenin ifade ettiği konuda öğretmenlerin iletişimsel etkililik düzeyinin bir göstergesi olarak yorumlanmıştır. Bu doğrultuda yüksek ortalama puana veya yüzdeye sahip olan ilgili madde, öğretmenlerin görece olarak etkin bir şekilde gösterdikleri bir davranış biçimini, düşük ortalama puana veya yüzdeye sahip olan ilgili madde öğretim elemanını görece olarak yetersizlik gösterdiği bir davranış biçimini ifade eder şeklinde yorumlanmıştır.

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın bulgularına ilişkin yorumlar yer almaktadır. Verilerin analiz edilmesi sonucunda belirlenen, ilkokul öğretmenlerinin iletişimsel yeterlilik düzeyleri ve öğrencilerin iletişimsel korku düzeylerine yönelik bulgulara ve yorumlara bu bölümde yer verilmiştir.

A-Öğretmen Algılarınca Öğretmenlerin İletişim Yeterliliklerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1: Anket maddelerine ilişkin puanlama ve sınırlandırma

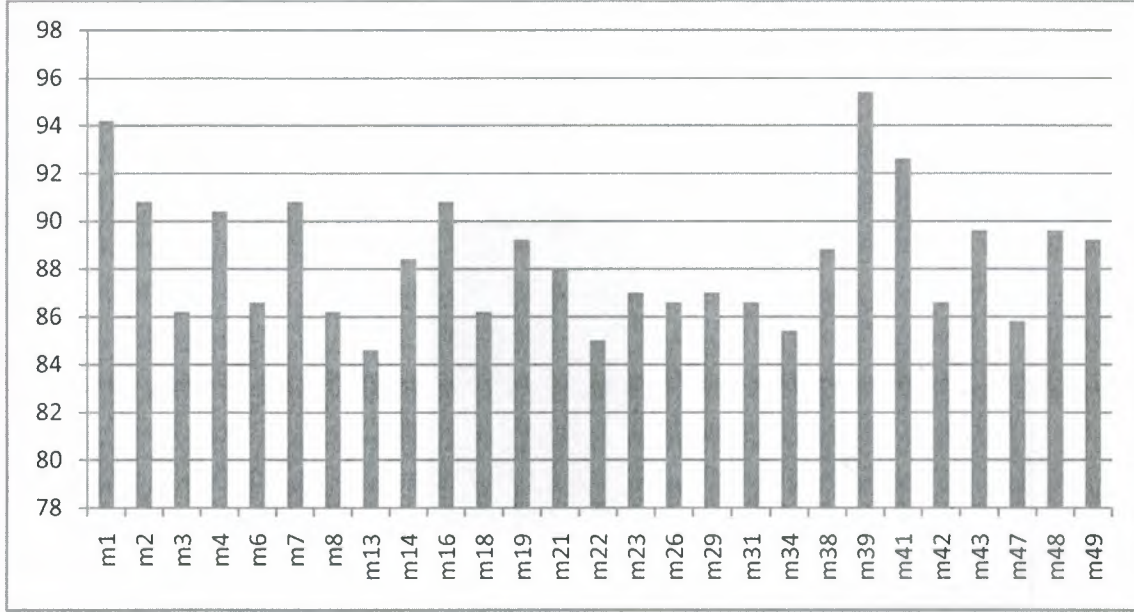
Anket	Puan	Ortalama Ağırlığı	Yüzde Ağırlığı
Her Zaman	5	4.20-5.00	%84.00-%100
Ortadan Çok	4	3.40-4.19	%68.00-%84.00
Orta Sıklıkta	3	2.60-3.39	%52.00-%68.00
Ortadan Az	2	1.80-2.59	%36.00-%52.00
Hiçbir Zaman	1	1.00-1.79	%....-%36.00

Tablo 2: Öğretmen algılarınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “ Her Zaman”
aralığında görülen davranışlar:

Madde no.	“Her Zaman” İletişimsel Yeterlilik Düzeyindeki Davranışlar (Öğretmen Görüşü)	Ortalama
1	İnsanları anlamaya çalışırım.	4.71
2	İletişimde bulunduğum insanlardan gelen önerileri içtenlikle dinlerim.	4.54
3	Düşüncelerimi başkalarına rahatlıkla iletirim.	4.31

4	Konuşurken göz temasını etkili olarak kullanabilirim.	4.52
6	Dikkatimi karşımdakinin ilgi alanı üzerinde toplayabilirim.	4.33
7	Karşımdaki kişinin anlatmak istediklerini dinlemek için zaman ayırırım.	4.54
8	Karşımdaki kişiye söz hakkı vermek istemem.	4.31
13	Konuşurken ilk adımı atmaktan çekinmem.	4.23
14	Konuşurken net cümleler kurarım.	4.42
16	Görüşlerini paylaştığım kişilerin fikirlerine saygı duyarım.	4.54
18	Karşımdaki kişinin konuşmaya istekli olup olmadığını anlamaya çalışırım.	4.31
19	Karşımdaki kişinin dinlemeye istekli olup olmadığını anlamaya çalışırım.	4.46
21	Dinlediğim kişiyi daha iyi anlamak için sorular yöneltirim.	4.40
22	Karşımdakinin anlamadığını hissettiğimde iletmek istediklerimi tekrarlarım.	4.25
23	Karşımdakinin anlamadığını hissettiğimde mesajımı yeni kelimelerle ifade ederim.	4.35
26	Dinlerken, karşımdaki kişinin sözünü kesmemeye özen gösteririm.	4.33
29	Ses tonunu konunun özelliğine göre ayarlayabilirim.	4.35
31	İletişim kurduğum kişinin karşı cinsten olmasından rahatsızlık duyarım.	4.33
34	Konuşurken sözümün kesilmesinden rahatsız olurum.	4.27
38	Çoğunlukla duygularımdan emin olurum.	4.44
39	İletişim kurduğum kimse tarafından anlaşılmaktan mutluluk duyarım.	4.77
41	Karşımdaki kişiye güvenmek beni mutlu eder.	4.63
42	İnsanları olumlu beklentilerle karşılarım.	4.33
43	İletişim kurduğum kimselerle bir şeyler paylaştığımı hissedirim.	4.48
47	İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissedirim.	4.29
48	Kendimi karşımdaki kişinin yerine koyarak onun düşüncelerini anlamaya çalışırım.	4.48
49	İnsanları istediğim kalıba sokmaya çalışırım.	4.46

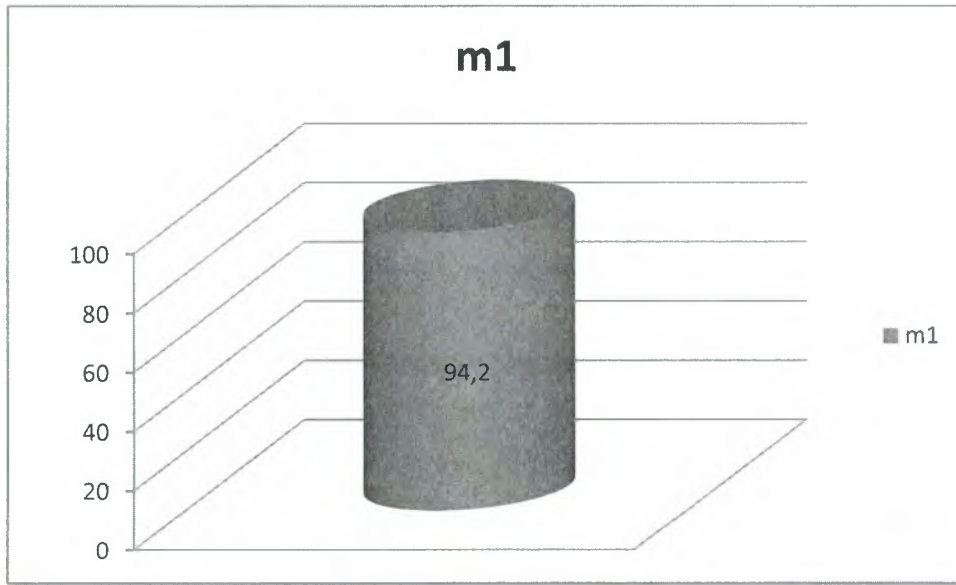
Grafik 1: İletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde öğretmenlerce “ Her Zaman” aralığında algılanan davranışlar.

Öğretmenlerin “Her Zaman” iletişimsel yeterliliğe sahip oldukları davranışlar:

Grafik 2

Madde 1: İnsanları anlamaya çalışırım.

Grafik-2’de görüldüğü gibi öğretmenler insanlarla ilişkilerinde onları anlamaya çalışma sıklığı %94,2’dir.

Empati bugün, psikiyatride ve psikolojide adından sıklıkla söz edilen önemli bir kavramdır. Empati, bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecine “empati” adı verilir. (Rogers;1970)

Empati kuracak kişi, kendisini karşısındakinin yerine koyabilmeli, olaylara onun bakış açısıyla bakabilmelidirler. Empatik iletişimin kurulabilmesi için, kişinin karşısındakinin duygu ve düşüncelerini doğru anlaması, en azından buna çaba göstermesi gerekir. Bir başka ifadeyle, karşımızdaki kişinin duygu ve düşüncelerini tam olarak anlamak yeterli olmamakta, bunun iletilmesi de gerekmektedir. Empatinin gerçekleşmesinde en zor koşulun , kişinin duygu ve düşüncelerini iletmesi, yani geri

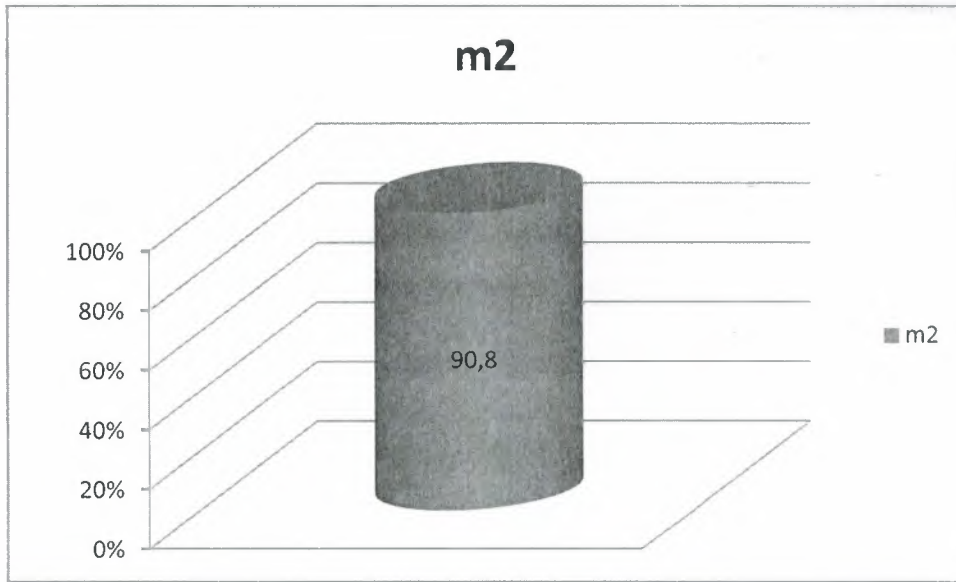
bildirim süreciyle ilgili söylenilebilir. Empatik iletişim ön yargılardan uzaktır. Empatide inanmak değil, bilmek esastır. Empatik iletişimin son aşamasında karşı tarafa onu anladığımızı belirtmek vardır. Empati becerisi gelişmiş insanlar başkaları tarafından sevilir ve kabul edilerek onaylanırlar. (Tutar ve diğerleri, 2005 s. 67-68)

Her insan dünyaya, kendine özgü bir bakış tarzıyla bakar. Eğer bir insanı anlamak istiyorsak, dünyaya onun bakış tarzıyla bakmak, olayları onun gibi algılamaya ve yaşamaya çalışmalıyız.

Araştırmamızda öğretmenlerin kendi görüşlerine insanları anlamaya çalışma sıklığı oldukça yüksektir.

Grafik 3

Madde 2: İletişimde bulunduğum insanlardan gelen önerileri içtenlikle dinlerim.

Grafik-3'de görüldüğü gibi öğretmenlerin iletişimde bulunduğu insanlardan gelen önerileri içtenlikle dinleme sıklığı %90,8'dir.

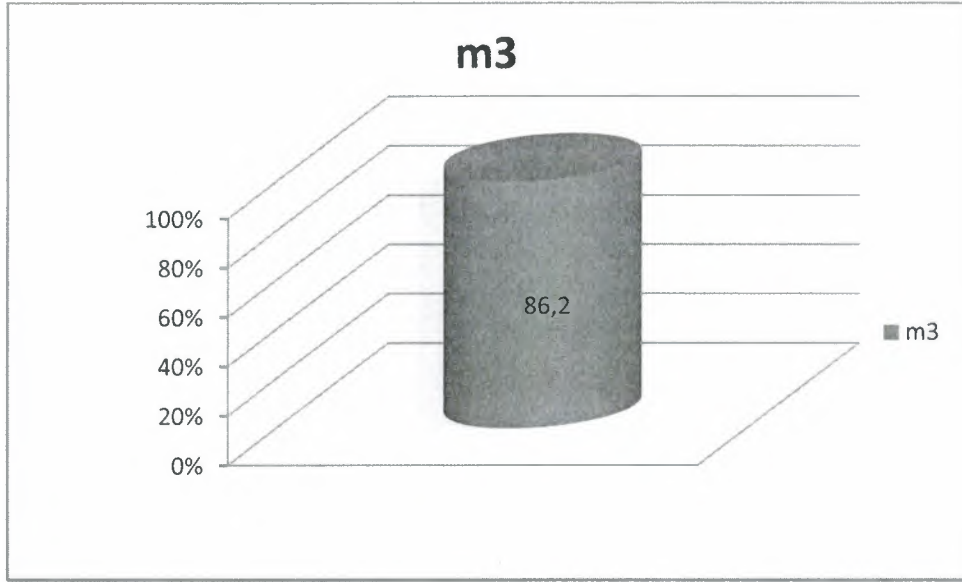
Dinlemek bir saygı gösterisidir. Karşısındaki kişi tarafından dinlenen birinin özgüveni artar, kendisiyle barışık mutlu bir kişi olma olasılığı yükselir. Dinleyebilmek için önce beynimizin, gönderilen mesajları algılaması gerekir. Her şeyden önce mesajı almaya önyargısız hazır olmak gerekir; bu ancak empatik dinleme sayesinde olabilir.

Empatik dinleme, tanım olarak kişinin iç dünyasını anlayarak, onun gözüyle dünyayı görebilme çabasıdır. Bu süreç kişinin davranış duygu ve düşüncelerini yargılamadan, onun kişisel bağlamı içinde onu anlamayı ve yorumlamayı içerir. Empatik dinleme başkasının değerlerini kavramaktır. Onun söylediklerini, onun gözüyle anlamaya çalışmaktadır. Onun söylediklerine kendi gözümüzle ve değer yargılarımızla bakarsak, empati yapmış olmayız.

Empatik dinlemeyi karşı taraf hissettiğinde kişi kendisini güvende hissedecektir. İşitmek ve dinlemek arasında büyük farklar vardır. İyi bir dinleyici karşısındaki insanı yargılamadan dinlemeyi bilir. Yargılama sadece sözle olmaz, yüz ifadeleri, beden duruşu, sesin tonu, söylenmeyen düşünceler ile de insanlar birbirlerini sürekli yargırlar. Sadece gelişmiş olgun insan karşısındaki olduğu gibi yargılamadan duyabilir.

Grafik 4

Madde 3: Düşüncelerimi başkalarına rahatlıkla iletirim.

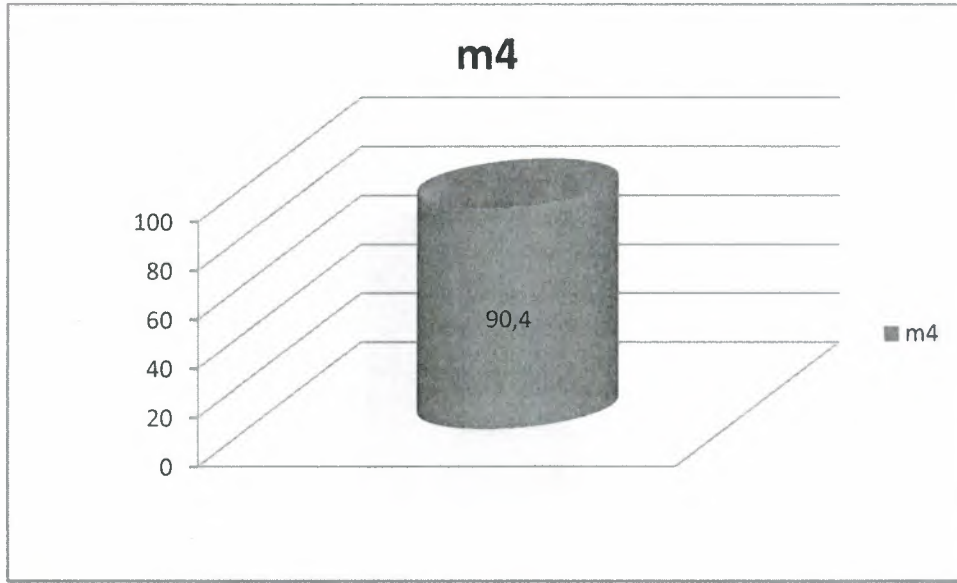
Grafik-4’de görüldüğü gibi öğretmenlerin düşüncelerini başkalarına rahatlıkla iletme sıklığı % 86,2 ’dir.

Duygu, düşünce ve bilgi paylaşım faaliyeti olan iletişim, kişilerin kendini ifade edebilme ve kendilerini dinletme gereksinimleri sonucunda ortaya çıkar.

Düşüncelerini başkalarına iletmenin en önemli sözlü iletişimdir. Sözlü iletişim, konuşma dili olarak da adlandırılır. Sözel iletişimin temel biçimi kelimelere dayalı olmasıdır. Kelimeler, anlamların ve davranışların kavramlaştırılmış biçimidir. İnsan kelimeler yoluyla düşüncesini bir başkasına aktarır; böylece temel konuşma biçimini geliştirir. Kelimelerle iletişim, konuşma biçiminde olabileceği gibi, yazılı da olabilir. Konuşma ve yazılı iletişimde etkililiğin ilk şartı, uygun kelimeleri, deyimleri seçmek ve onları alışılmış, biçimde kullanmaktır.

Grafik 5

Madde 4: Konuşurken göz temasını etkili olarak kullanabilirim.

Grafik-5 öğretmenlerin kendi görüşlerince konuşurken göz temasını etkili olarak kullanabilme sıklığı % 90,4'dir.

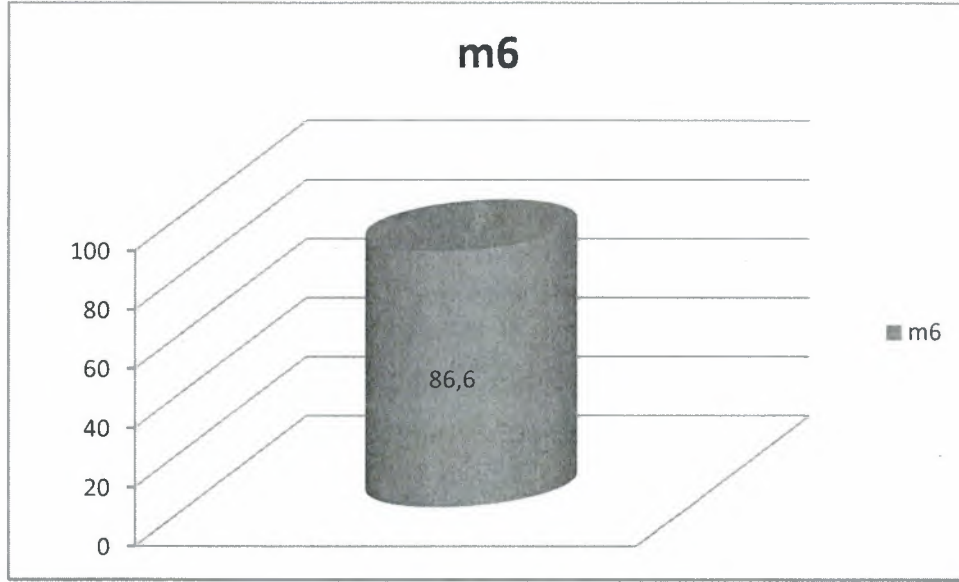
Göz teması iki kişi arasında iletişimi geliştirmenin ve sözsüz iletişim kurmanın en etkili yoludur. Vücut, ses ve sözcükler, etkili ve önemli bir iletişim aracıdır. Sözsüz iletişimin en etkili ve dürüst aracı gözlerdir.

Göz teması, iletişim sürecinin verimliliğini artıran önemli bir destekleyicidir. Etkili bir göz teması uzun süreli ve dik bakışlar anlamına gelmemelidir. Uzun süreli dik bakışlar hakimiyet kurma isteğini, gözleri sık sık kaçırmak ise ilgisizliği, gülen gözler iyi niyeti belirtir. Bu nedenle kişi göz teması kurarken bakış süresini ayarlamalı ve karşıdakini rahatsız etmeyecek derecede belirli sürelerle göz teması kurmalıdır.

Kişi konuşurken de göz temasını etkili bir şekilde kullanırsa vereceği mesaj alıcıya o kadar daha anlamlı ve etkili ulaşacaktır.

Grafik 6

Madde 6: Dikkatimi karşımdakinin ilgi alanı üzerinde toplayabilirim.

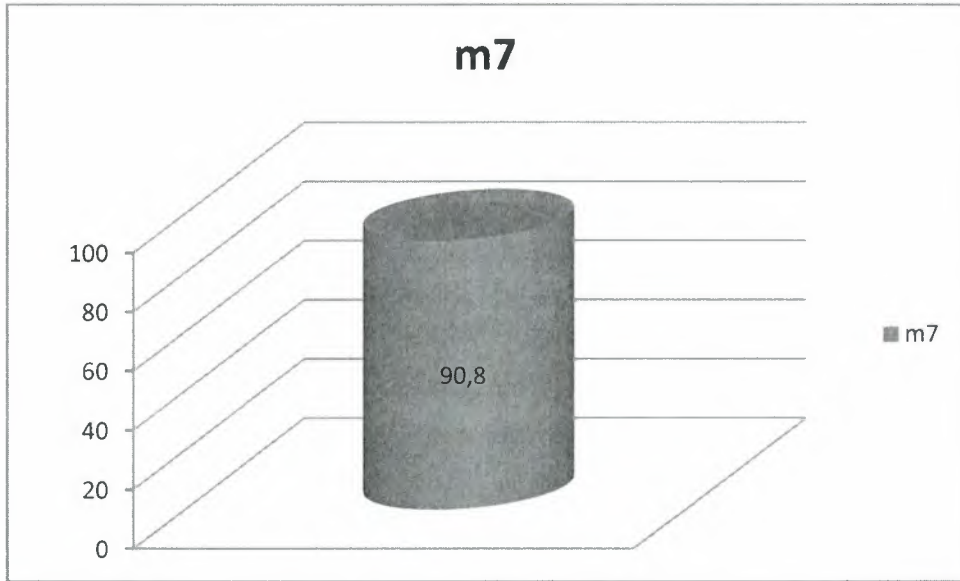

Grafik-6'da öğretmenlerin dikkatlerini başkalarının ilgi alanı üzerinde toplayabilme sıklığı % 86,6 olarak görülmektedir.

Giriş bölümünde de belirtildiği gibi, iletişim bir süreçtir ve bu sürecin etkili olarak gerçekleşmesi ise alıcı ve göndericinin iletişime açık olmaları ile ilgilidir. Alıcı, mesajı gönderecek olan bireyin ilgi alanına odaklandığı ve dikkatini karşındakinin ilgi alanı üzerinde toplayabildiği ölçüde etkili bir iletişim için şartlar sağlanmış olacaktır.

Grafik 7

Madde 7: Karşımdaki kişinin anlatmak istediklerini dinlemek için zaman ayırırım.

Grafik-7’de öğretmenlerin karşısındaki kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için zaman ayırma sıklığı % 90,8 olarak görülmektedir.

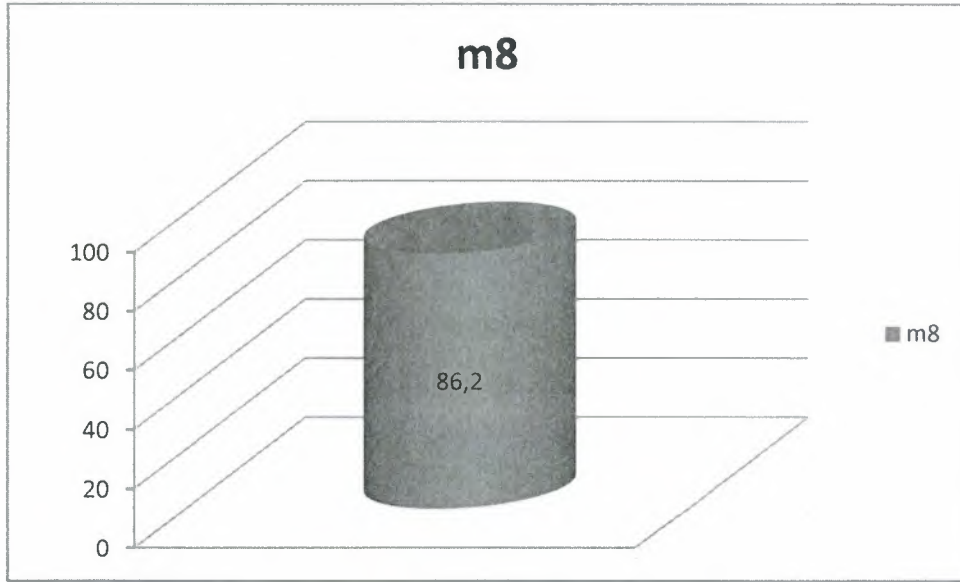
Sözlü iletişimde konuşanın rolü ne ölçüde önemliyse dinleyenin rolü de en az konuşanunki kadar önemlidir. İletişimin başarıya ulaşmasında en büyük payın konuşana ait olduğu sanılması aslında bir yanılgıdır. İletişim, her zaman konuşanla dinleyen arasında bilgi, beceri, tutum, davranış yönünden bir etkileşimi gerektirir. Konuşanla dinleyenden birinde bir eksiklik bir yetersizlik olursa iletişim sağlanamaz.

İşitme ile dinleme birbirleriyle ilişkili, ancak birbirlerinden ayrı eylemlerdir, işitme fizyolojik, dinleme ise psikolojik bir süreçtir. Dinleme adı verilen psikolojik süreç, bireyin seslerin ve konuşma görüntülerinin farkında olmasıyla ve onlara dikkatini vermesiyle başlar.

Alıcı zamanını karşısındaki kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek üzere zamanını ayırırsa ve dikkatini toplayarak buna zaman ayırırsa iletişim etkililiğini aktif bir dinleyici olarak sağlamak için ilk adımı atmış olacaktır.

Grafik 8

Madde 8: Karşımdaki kişiye söz hakkı vermek istemem.

Grafik – 8’de öğretmenlerin karşındaki kişiye söz hakkı vermek istememe sıklığı %86,2 olarak görölmektedir.

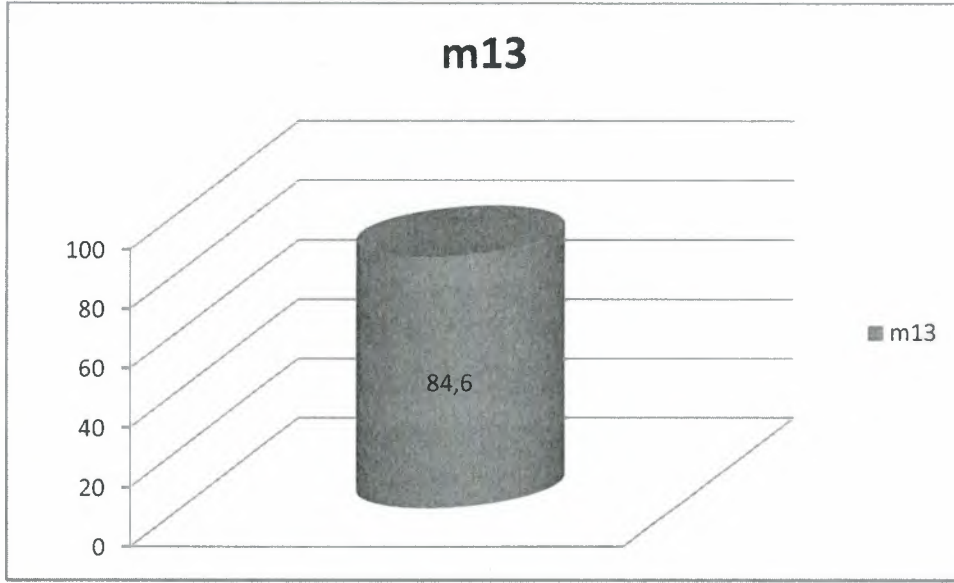
Konuşma, duygu, düşünce ve dileklerimizi görsel ve işitsel öğeler aracılığıyla karşımdakine iletmektir. Düşüncelerini ve duygularını karşındakilere açıklıkla iletmek isteyen konuşmacı etkili bir biçimde bunu gerçekleştirse başarılı sayılabilir. Ancak konuşmacının etkili olabilmesi sürekli konuşarak sağlanamaz. Konuşmacı zaman zaman karşındaki kişiye de söz hakkı vermeli, dinleyicilerin de konu ile ilgili fikirlerini almalı, soru sorulmasına fırsat vermeli, yanlış anlaşılmaları düzeltmek için zaman tanımalıdır.

Grafiğe bakıldığında araştırmamıza katılan öğretmenlerin çoğunun konuşurken karşındaki kişiye söz hakkı vermek istediği görölmektedir.

Burada konuşmacı olarak öğretmenleri, dinleyici olarak da öğrencileri düşünürsek, sınıf içerisinde öğrencilere de sık sık konuşma hakkı tanınarak, onların da deneyim kazanmalarına, kendilerine olan güvenlerini geliştirmelerine yardımcı olunmalıdır.

Grafik 9

Madde 13: Konuşurken ilk adımı atmaktan çekinmem.

Grafik – 9’de öğretmenlerin konuşurken ilk adımı atmaktan çekinmeme sıklığı % 84,6 olarak görülmektedir.

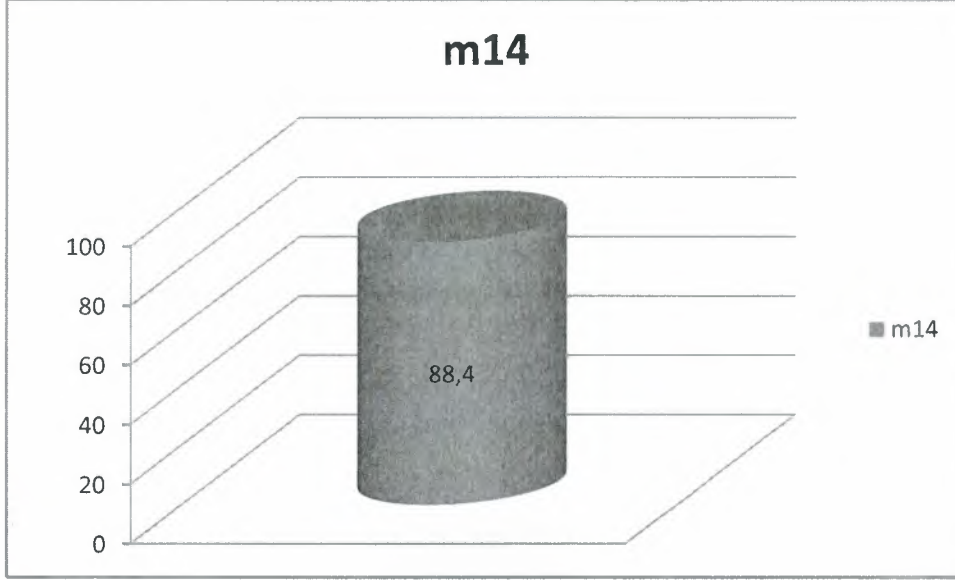
Konuşurken ilk adımı atmaktan çekinmenin pek çok nedeni olabilir.

Konuşmacının gerginlik nedenlerinden birisi alışık olmadığı bir durumun ortaya çıkacağı endişesidir. Üstesinden gelemeyeceği kadar karışık bir durumun oluşmasından korkar. Deneyim kazanıldıkça bu tür endişeler giderek azalmaktadır.

Başlangıçta, konuşurken gerilim içinde olan öğrencilerin deneyim kazandıkça kendilerine olan güvenlerinin pekiştiği ve konuşmaya katılmada ısrarlı oldukları gözlenebilmektedir.

Grafik 10

Madde 14: Konuşurken net cümleler kurarım.

Grafik – 10’de öğretmenlerin konuşurken net cümleler kurma sıklığı %88,4 olarak görülmektedir.

Mesajın taşınması gereken özelliklerden en önemlisi, kullanılan dildir. Mesajda kullanılan dil, alıcı ve hedef tarafından kolayca anlaşılabilen ortak, açık, net ve kesin bir nitelik taşınmalıdır.

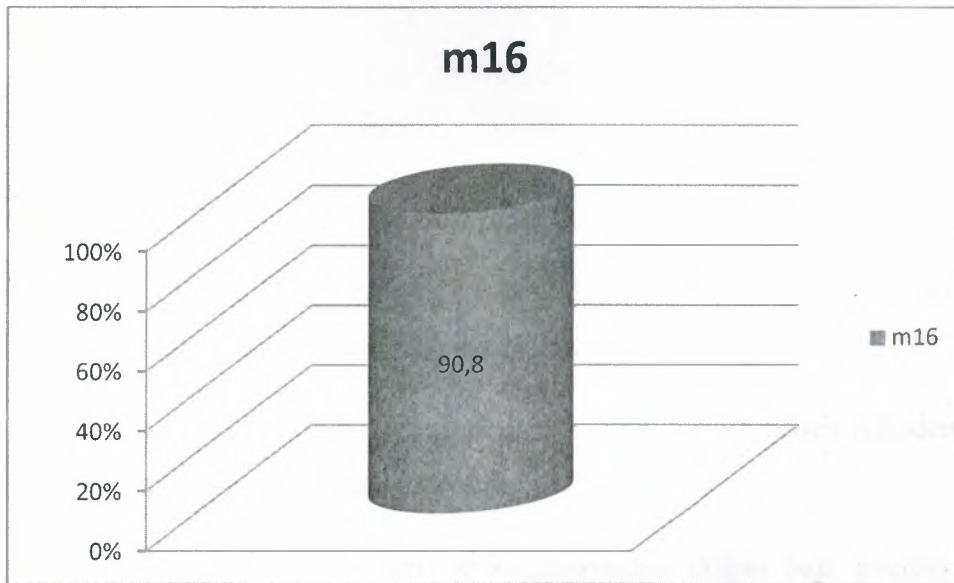
Dil, iletişimin temel unsurudur. Dil, karmaşık biçimde kullanılırsa, iletişim engeline yol açar. Bu nedenle iletişimde basit, yalın ve açıklayıcı bir dil kullanılmalıdır. Konuşmacı mümkün olduğu kadar dinleyicinin diliyle konuşmalıdır. Dil ve anlatım bozukluklarından kaynaklanan iletişim problemi semantik bir problemdir. Strauss and Sayles’e göre dil temelde gerçekleri ve hissedilenleri ifade etmede sembol kullanma yöntemidir. (Tutar, 2005)

İletişimde basit bir dil kullanımının önemi açıktır; fakat çoğu insan kendini açıkça ifade etmez. Dilin gücü karmaşık kullanımında değil ortalama insanlar tarafından bile kolaylıkla anlaşılmasındadır.

İletişimde kullanılan dilin sadeleştirilmesi mesajın alıcıya en sağlıklı şekilde ulaşması açısından çok önemlidir. Mesajı formüle ederken kullanılan dilin her iki tarafın anlayabileceği şekilde ve net olmasına özen gösterilmelidir.

Grafik 11

Madde 16: Görüşlerini paylaştığım kişilerin fikirlerine saygı duyarım.

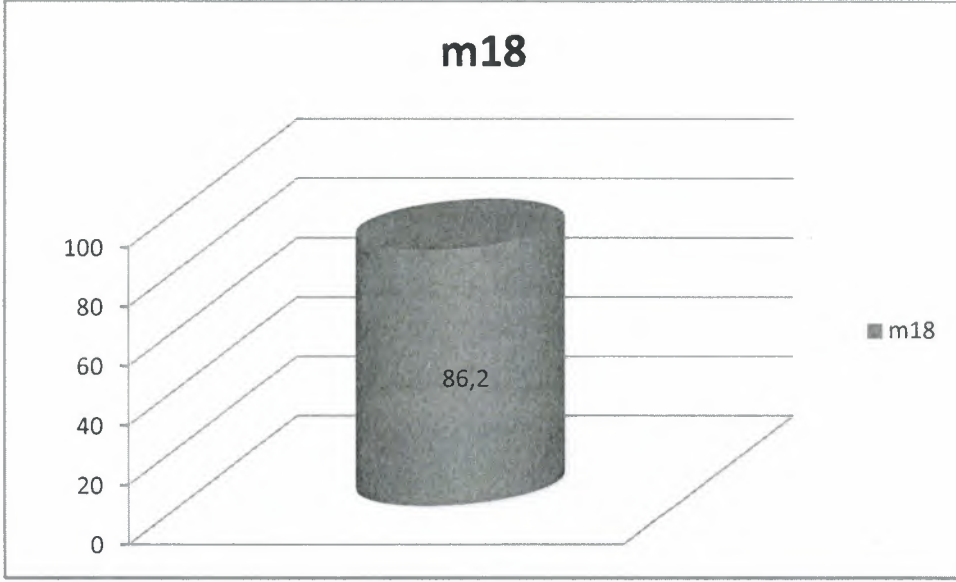
Grafik – 11’de öğretmenlerin görüşlerini paylaştığı kişilerin fikirlerine saygı duyma sıklığı %90,8 olarak görülmektedir.

Öğretmenle öğrenci arasında karşılıklı olarak önem verme, saygı gösterme ve sevme ilişkisi gelişirse disiplin sorunu azalır. Böylece disipline harcanan zaman öğretmeye ve öğrenmeye kalır (Gordon, 1993).

Etkin bir dinleyici, sadece tüm dikkatini konuşan üzerinde toplamakla kalmaz, aynı zamanda görüşlerini paylaştığı kişilerin fikirlerine saygı duyarak iletişim sürecini anlamlandırır.

Grafik 12

Madde 18: Karşımdaki kişinin konuşmaya istekli olup olmadığını anlamaya çalışırım.

Grafik – 12’de öğretmenlerin karşımdaki kişinin konuşmaya istekli olup olmadığını anlamaya çalışma sıklığı %86,2 olarak görülmektedir.

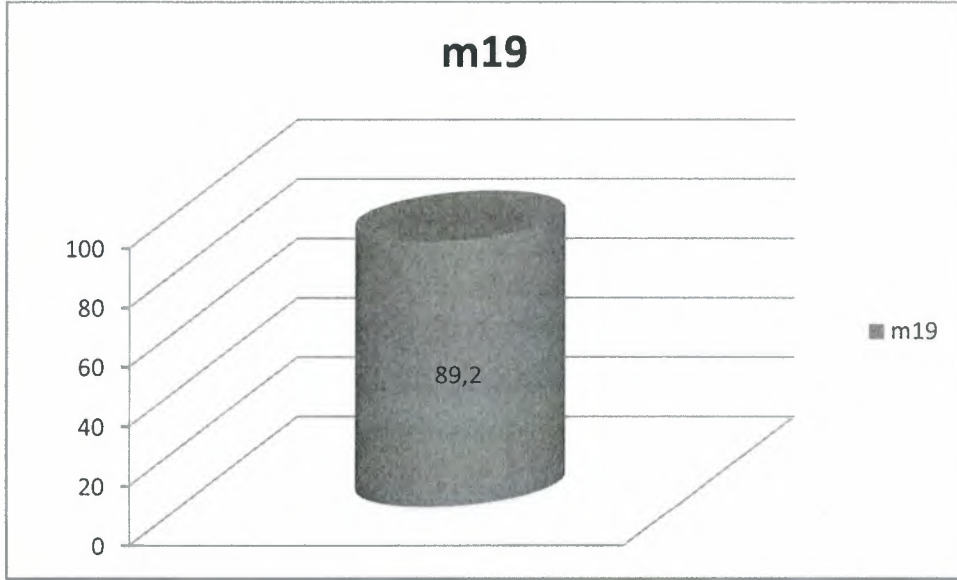
Dinleyici, konuşmacının sözlerinden, ses tonundan ve beden dilinden onun konuşmaya istekli olup olmadığını anlayabilir.

Duyguların iletilmesinde, kelime kargaşasından doğan bazı güçlükler söz konusudur. Bu nedenle bir yönetici diğer kişilerin duygularını öğrenmek istediği zaman, onların ne söylediklerinden çok, nasıl davrandıklarına dikkat etmelidir. Mesajda birincil faktörlerin yanında, ikincil faktörlerin de üzerinde durulmalıdır. İletişimde genel kanaat şudur: İnsanlar kendilerini kelimelerle pek iyi ifade edemezler.

Kelimeler çoğu kez duyulanları, hissedilenleri açıklamaya yetmez. Bu durumda insanlar, iletişimin ikincil unsurlarını harekete geçirerek kendilerini açıklamaya çalışırlar. Eğer sözlerle hareketler çelişiyorsa bu durumda bedenin dili, sözcüklerin dilinden daha gerçekçidir.

Grafik 13

Madde 19: Karşımdaki kişinin dinlemeye istekli olup olmadığını anlamaya çalışırım.

Grafik – 13’de öğretmenlerin karşısındaki kişiyi dinlemeye istekli olup olmadığını anlamaya çalışma sıklığı %89,2 olarak görülmektedir.

Dinleme becerileri çok önemlidir. Dinleme etkili olarak kullanıldığında öğrencilerin davranışlarıyla ilgili sorumluluk üstlenme, önem, kabul ve saygı görme duyguları hissetmesine olanak sağlar. Dinleme becerisini kullanmanın temel amacı; öğrencilerin gerçek ilgilerini ifade etmelerine yardımcı olmaktır (Celep, 2002).

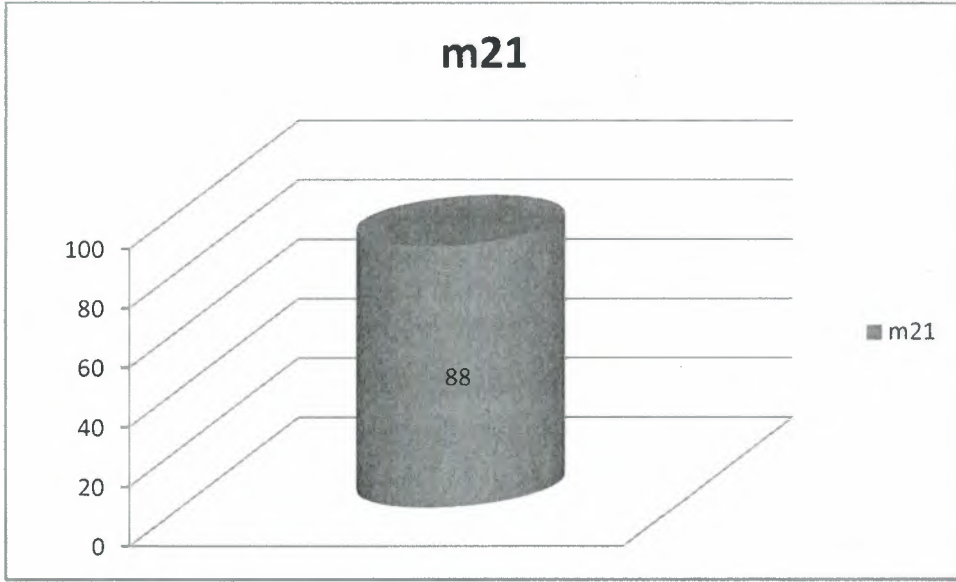
Konuşmacı, karşısındaki kişinin dinlemeye istekli olup olmadığını, beden dilinden anlayabilir. Örneğin, sürekli başka yerlere odaklanan bakışlar karşısındaki konuşmacıyı dinlemediğini belirtir.

Dinlemeye istekli olmayan birini dinlemesini sağlamak ve kişinin dikkatini konuya toplamaya çalışmak için, o kişiye sorular sorarak, konuyla ilgili öneri ve fikir belirtmesi istenebilir.

Kaynağın gönderdiği mesajın, alıcı tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını anlamamanın en etkili yolu, mesajın tekrarını istemektir.

Grafik 14

Madde 21: Dinlediğim kişiyi daha iyi anlamak için sorular yöneltirim.

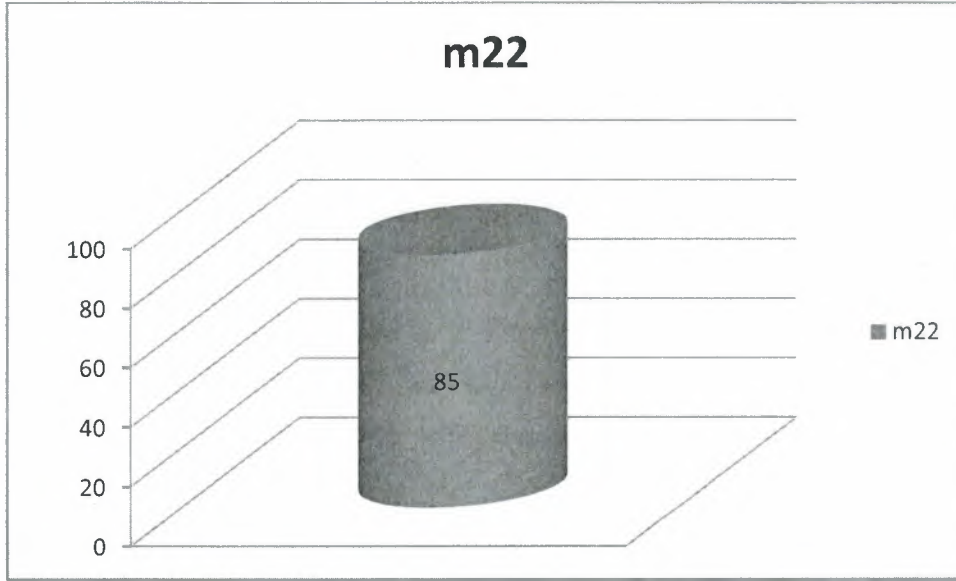
Grafik – 14’de öğretmenlerin dinlediği kişiyi daha iyi anlamak için sorular yöneltme sıklığı %88 olarak görülmektedir.

Etkin bir dinlemenin öğrenilebilir temel becerilerinden biri de konuşmacının mesajını başka sözcüklerle açıklamaktır. Bu nedenle konuşmacıyı dinlerken, sözünü bitirmesini beklemek ve ona mesajıyla ilgili sorular yöneltmek etkin iletişimi güçlendirir.

Geri bildirim etkin bir iletişim için gereklidir ve bilgi elde etme sürecidir. İletişimde geri bildirim, kaynağın gönderdiği mesajı, alıcının yorumlayarak tekrar kaynağa iletmesidir. Geri bildirim, aynı zamanda göndericinin mesajının alıcı tarafından doğru anlaşılıp anlaşılmadığını test etme aracıdır.

Grafik 15

Madde 22: Karşımdakinin anlamadığını hissettiğimde iletmek istediklerimi tekrarlarım.

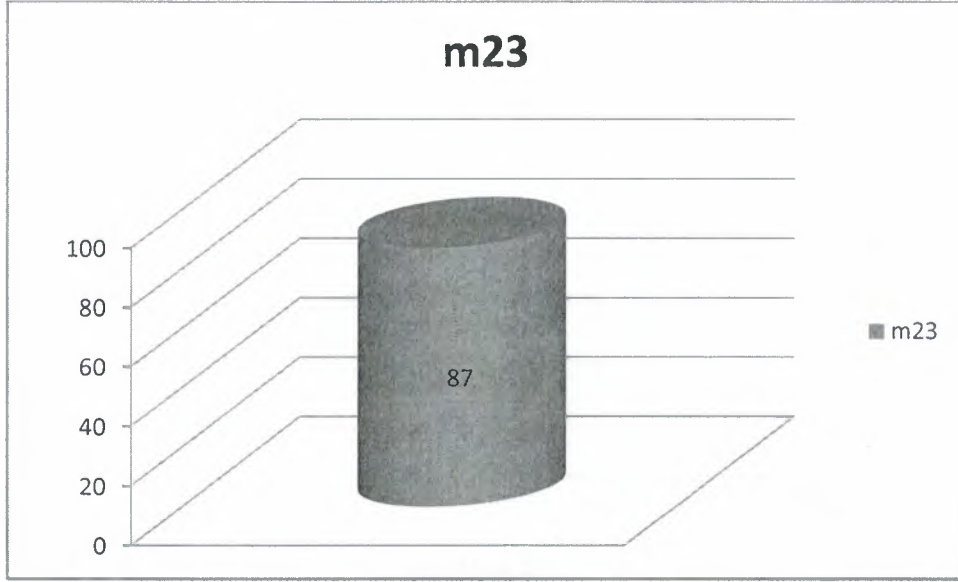
Grafik – 15’de öğretmenlerin karşısındaki kişinin anlamadığını hissettiğinde iletmek istediklerini tekrarlama sıklığı %85 olarak görülmektedir.

Mesaj çeşitli nedenlerle alıcı tarafından anlaşılmayabilir. Böyle bir sorunu fark eden göndericinin en güzel çözümü, mesajını tekrarlayarak anlaşılmasını sağlamak olacaktır.

Araştırmamızda öğretmenlerin bu davranışı gösterme sıklığı yüksek bir oranda görülmektedir.

Grafik 16

Madde 23 : Karşımdakinin anlamadığını hissettiğimde mesajımı yeni kelimelerle ifade ederim.

Grafik – 16’de öğretmenlerin Karşısındaki kişinin anlamadığını hissettiğinde mesajını yeni kelimelerle ifade etme sıklığı %87 olarak görülmektedir.

Mesajın alıcı tarafından alınmasının ve bir kanal tarafından göndericiye iletilmesinin “geri beslenme” olduğu, ve geri beslenmenin iletişimin önemli bir unsuru olduğunu giriş bölümünde açıklamıştık. Mesajı iletirken, gereksiz kelimeler kullanmamak ve geri beslenmeyi alanın ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmak gerekir.

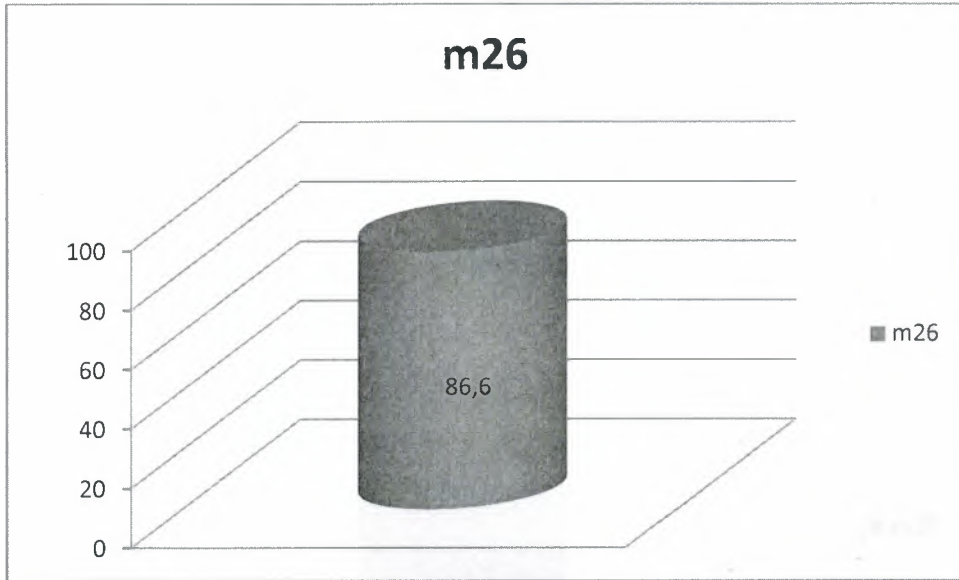
Geri beslenmeyi alan kişi ise, geri beslenmede bulunan kişinin aklında olan şeyle gönderdiği geri beslenme arasında fark olup olmadığını anlamak için aldığı geri beslenmeyi başka bir şekilde ifade etmeye çalışmalıdır. Böylece mesajı gönderen kişi ile alıcı arasında etkin bir iletişim olup olmadığı anlaşılır, ve anlaşılmayan mesajları yeni kelimelerle ifade etmesi için göndericiye bir fırsat doğar.

Göndericinin bu fırsatı değerlendirerek anlaşılmadığını hissettiği mesajını yeni kelimelerle ifade etmesi ve alıcıya mesajını doğru ve anlaşılır bir şekilde iletmesi etkin bir iletişim için dikkat edilmesi gereken hususlardan biridir.

Araştırmamızda, öğretmenlerin, anlaşılmayan mesajlarını yeni kelimelerle ifade etme sıklığının oldukça yüksek olduğunu görüyoruz. Bu da etkili bir iletişim ortamı için oldukça başarılı bir sonuçtur.

Grafik 17

Madde 26: Dinlerken, karşımdaki kişinin sözünü kesmemeye özen gösteririm.

Grafik – 17’de öğretmenlerin karşısındaki kişiyi dinlerken sözünü kesmemeye özen gösterme sıklığı % 86,6 olarak görülmektedir.

Etkin bir dinleme için öğrenilebilir on temel beceriden biri şöyle der: “Konuşmayı bırakın, konuşmacının sözünü bitirmesini bekleyin.”

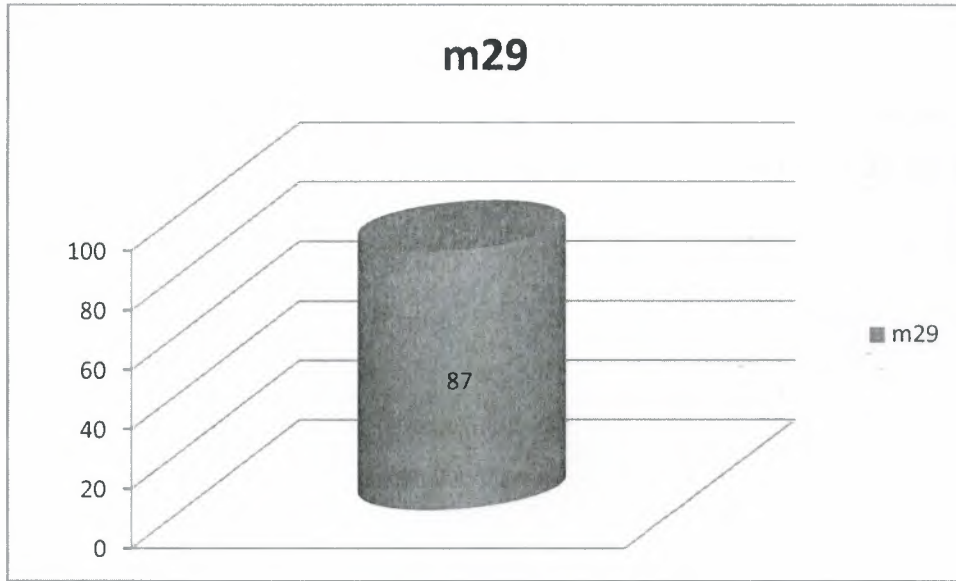
Etkin olmayan dinlemede karşımızdaki daha sözünü tamamlamadan hemen kendi düşünce ve kanıtlarımızı ortaya koymaya çalışırız. Bu hem karşımızdakinin mesajını eksik algılamamıza hem de duygularına daha az önem vermemize yol açar. Bu tür dinleme karşı tarafın anlattıklarını anlama amacıyla değil, onun hata yapmasını yanlışmasını beklemek amacıyla yapılır ve temelinde önyargı ve kötü niyet vardır.

Aktif bir dinleyici olabilmenin en önemli şartlarından biri de alıcının, göndericiye karşı empati göstermesi, sabırlı olması ve konuşmacının sözünü kesmemesidir.

Bu bağlamda araştırmamızda öğretmenlerin karşısındaki kişiyi dinlerken sözünü kesmemeye özen gösterme sıklığı “her zaman” aralığında görülmektedir. Bu da öğretmenlerimizin sabırlı birer dinleyici olduklarının göstergesidir.

Grafik 18

Madde 29: Ses tonunu konunun özelliğine göre ayarlayabilirim.

Grafik -18’de öğretmenlerin ses tonunu konunun özelliğine göre ayarlayabilme sıklığı %87 olarak görülmektedir.

Ses tonu kişinin duygu ve düşüncelerini en iyi şekilde taşıyarak kişinin kendisini ifade etmesini sağlar. Zengin ve doyurucu bir ses tonu, aslında zengin bir iç dünyanın göstergesidir.

Zengin sesin en önemli göstergesi titreşim ve uyum içeren pes ve tiz sesleri en güzel şekilde kullanabilmektir. Zengin bir sese sahip olabilmek duygu ve düşünceyi ifade ederken en uygun tonları en uyumlu şekilde kullanabilmektir. Monoton konuşarak sesini değişik tonlarla süsleyemeyen kişinin sınırlı ve tek düze bir kişiliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz.

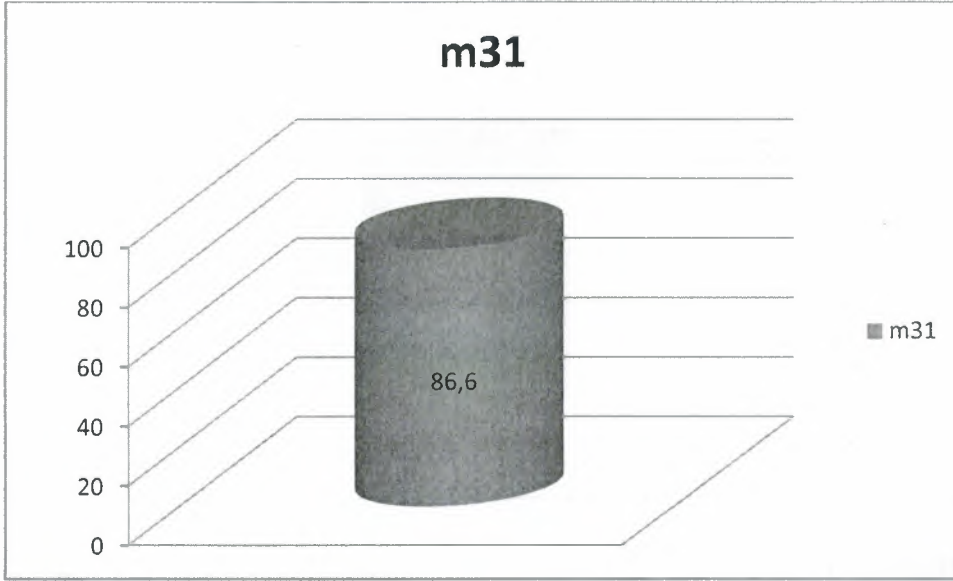
Ses kalitesi, kişinin sesinin kendine özgünlüğünü anlatır; ama duygusal ve fiziksel durumlarda etkide bulunur. Tonlama ise, konuşma seslerinin yapısına anlatır. Telafuz ise seslerin sözcükler içinde kaynaşmasıdır.

Sınıf ortamında öğretmenlerin ses tonu ile yaratılacak hareketlilikle birlikte oluşturulmak istenen, iletilecek mesajlar içerisinde daha önemli olanları ön plana çıkarmaktır. Konuşma esnasında tonlamanın yükselmesi ve düşmesi söylenilen cümlelerde farklılık yaratılmak istenmesinden kaynaklanır ve verilecek mesaj üzerindeki motivasyonu artırır.

Araştırmamızda öğretmenlerin ses tonunu konunun özelliğine göre ayarlayabilme sıklığı oldukça yüksek bir değerle ifade edilmektedir ki bu durum etkili iletişim açısından önemli bir gelişmedir.

Grafik 19

Madde 31: İletişim kurduğum kişinin karşı cinsten olmasından rahatsızlık duyarım.

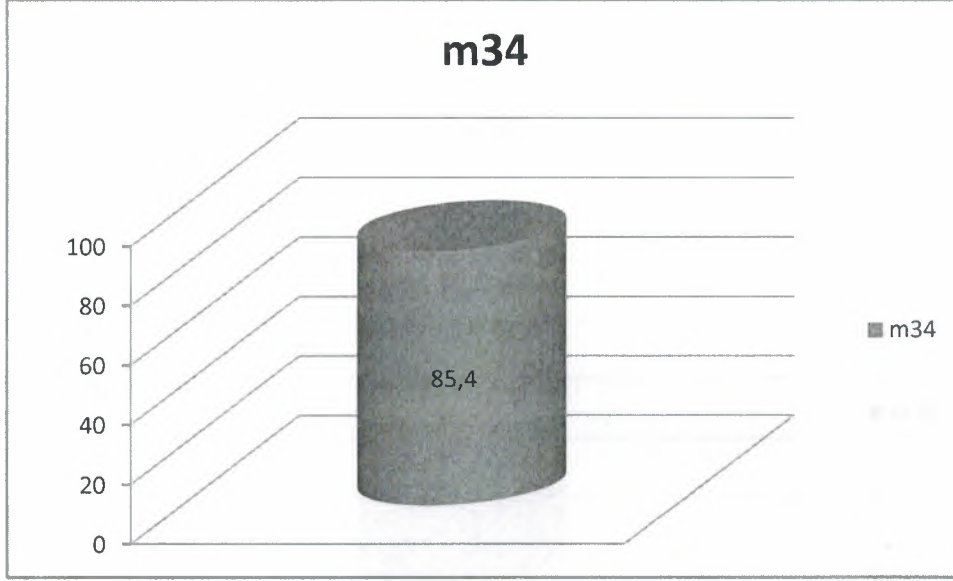
Grafik -19'da öğretmenlerin iletişim kurduğu kişinin karşı cinsten olmasından rahatsızlık duyma sıklığı % 86,6 olarak görülmektedir.

Cinsiyet farklılıkları, özellikle geleneksel toplumlarda önemli bir iletişim engelidir.

Kadınlarla erkekler arasında görüşme engelleri, görüşmeler sırasında sosyal mesafe cinsiyetten kaynaklanan iletişim engelleridir. İletişim sırasında farklı cinsiyette olmanın farkında olmak bile bir iletişim engelidir. İletişimde beden dili iletişimi, statü ve güç, egemenlik veya teslimiyet durumu gibi faktörler cinsiyete dayalı iletişim engeli olarak ortaya çıkarır. (Tutar ve diğerleri, 2005, s.58)

Grafik 20

Madde 34: Konuşurken sözümün kesilmesinden rahatsız olurum.

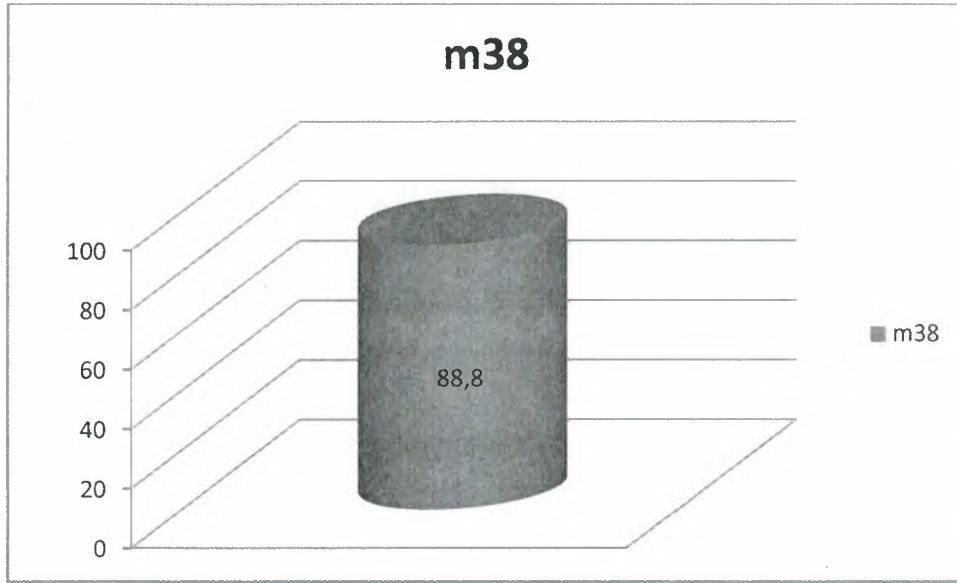

Grafik -20 'de öğretmenlerin konuşurken sözümün kesilmesinden rahatsız olma sıklığı % 85,4 olarak görülmektedir.

Bir kimse, kaynağa cevap vermeden önce, aldığı mesajı kelime ve duygular bakımından tekrarlar. Eleştirel dinleme sırasında iyice dinlemeden sık sık kesilen sözler, “fakat”, “evet”, “ama” şeklindeki ifadeler, hem iletişim engeller hem de olumsuz duygusal ortam yaratır. Bu nedenle gönderici sözünün kesilmesinden rahatsız olur.

Grafik 21

Madde 38: Çoğunlukla duygularımdan emin olurum.

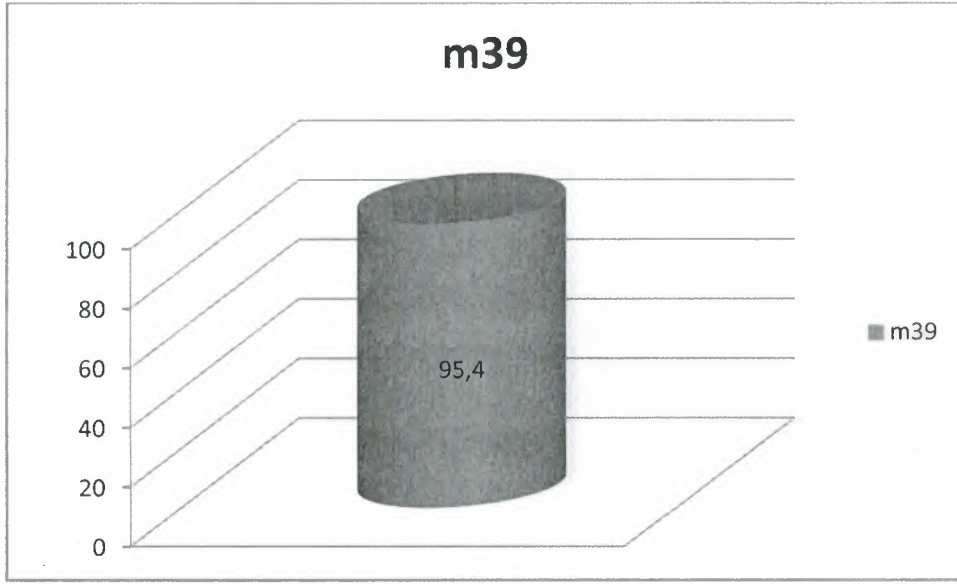
Grafik – 21’de öğretmenlerin çoğunlukla duygularından emin olma sıklığı %88,8 olarak görülmektedir.

Duygu, insanın mutlu, kederli, öfkeli, coşkulu ya da korku içinde olmasını anlatan bir sözcüktür. Herhangi bir duygu bir düşünceden kaynaklanır.

İnsanların duygularından emin olması iletişim süreçlerini güçlendiren bir etkidir. Duygularından emin olan insan kararlıdır, ne istediğini ve ne hissettiğini bilir.

Grafik 22

Madde 39: İletişim kurduğum kimse tarafından anlaşılmaktan mutluluk duyarım.

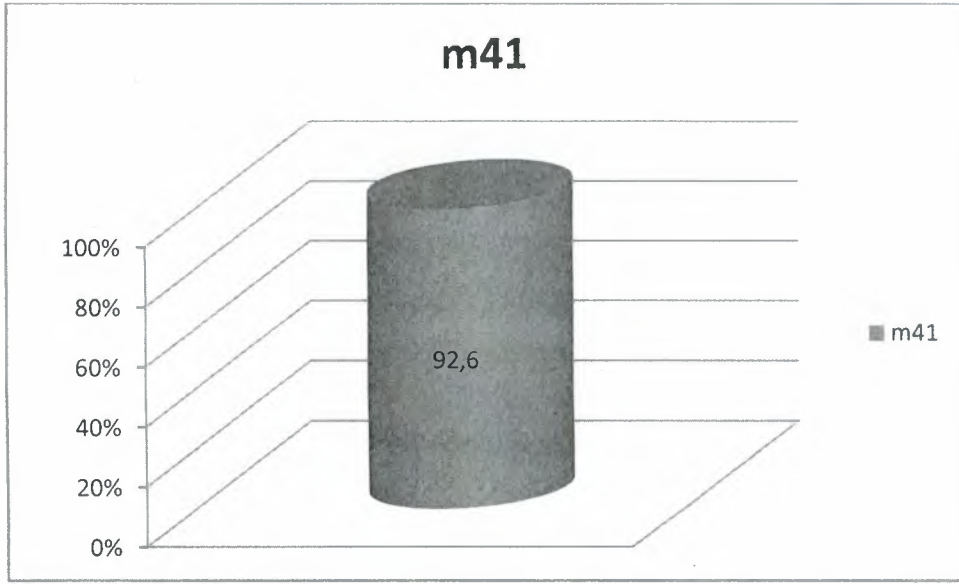

Grafik – 22’de öğretmenlerin iletişim kurduğu kimse tarafından anlaşılmaktan mutluluk duyma sıklığı %95,4 olarak görülmektedir.

Mesajın içeriği, yanlış yoruma yer bırakmayacak derecede açık anlam ve düşüncelerden oluşmalıdır. Mesajın doğru anlaşılabilmesi, mesaj içeriğinin alıcı tarafından algılanabilmesine ve yorumlanabilmesine bağlıdır. Bunun için gönderici mesajı kodlarken, alıcının onu algılama yeteneği göz önünde bulundurulmalıdır.

Grafik 23

Madde 41: Karşımdaki kişiye güvenmek beni mutlu eder.

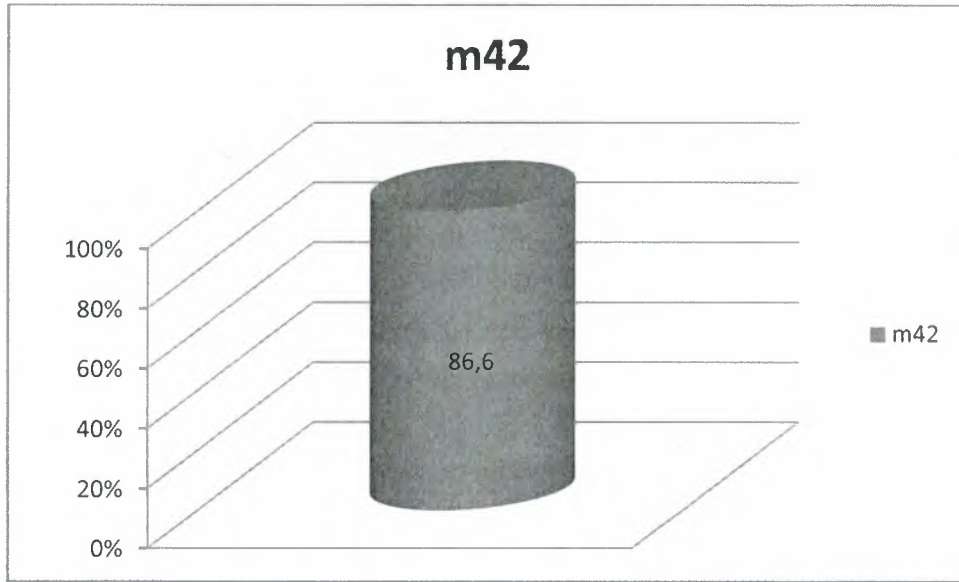
Grafik – 23’de öğretmenlerin karşısındaki kişiye güvenince mutlu olma sıklığı %92,6 olarak görülmektedir.

Güvensizliği ortadan kaldırmanın en etkili yolu güven yaratmaktır. Alıcının güvenilir olması, şüphesiz kaynağı mutlu eder. Güvenilirlik, bireyin dürüstlüğü adalet duygusunun gelişmişliği, iyi niyeti yetenekleri, sorumluluk duygusu ve diğerleri tarafından iyi tanınma gibi özelliklerinin sonucunda ortaya çıkar. Bu nitelikleri taşıyan alıcı ile iletişim kurmak kaynağa rahatlık ve huzur sağlar.

İletişim engellerini ortadan kaldırmanın bir yolu da psikolojik rahatsızlıkları gidermektir. Bunu gidermenin en güzel yöntemi de güvensizliği ortadan kaldırmaktır. Bu nedenle alıcı kaynağa güven vermeli ve böylece iletişim etkililiğinin psikolojik boyutunu sağlamalıdır.

Grafik 24

Madde 42: İnsanları olumlu beklentilerle karşılarım.

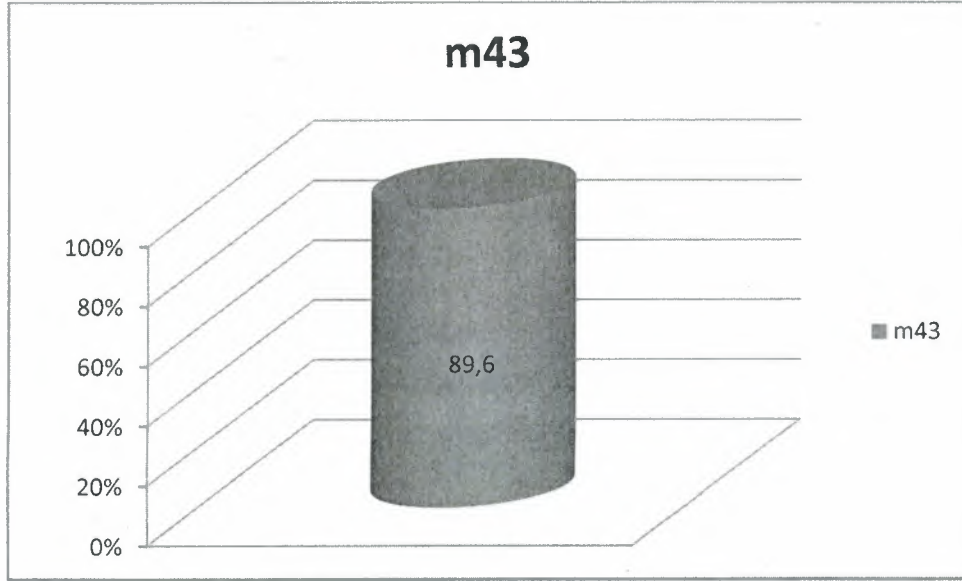

Grafik – 24’de öğretmenlerin insanları olumlu beklentilerle karşılama sıklığı %86,6 olarak görülmektedir.

İletişim iki yönlü bir süreçtir. Gönderici ve alıcı arasında yaşanan bu süreçte iki tarafın da iletişim için istekli olması bu süreci daha verimli bir hale getirecektir. Bu nedenle insanları olumlu beklentilerle karşılamak karşı tarafı hem rahatlatacak hem de iletişim sürecini başlatmak için bir adım olacaktır.

Grafik 25

Madde 43: İletişim kurduğum kimselerle bir şeyler paylaştığımı hissedirim.

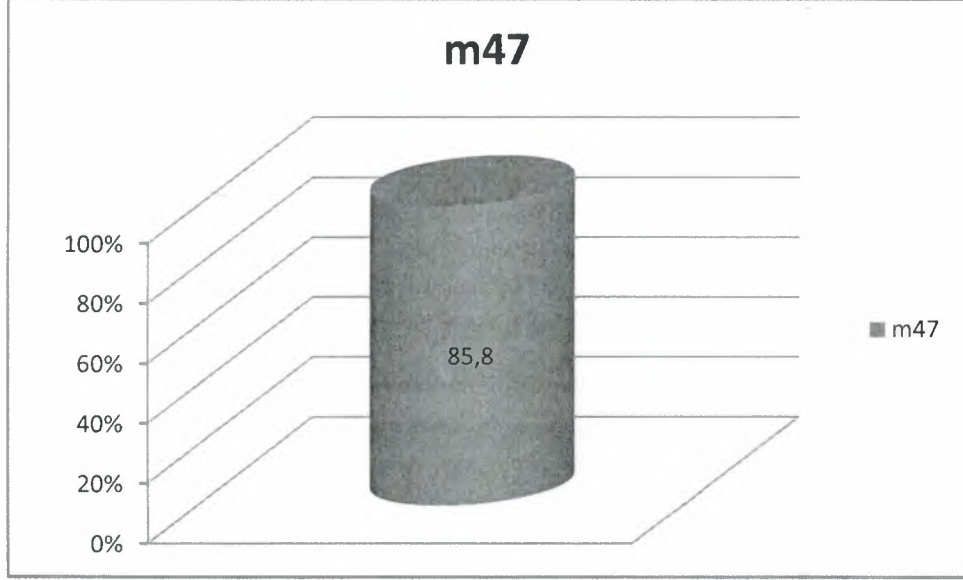

Grafik – 'de öğretmenlerin iletişim kurduğu kimselerle bir şeyler paylaştığını hissetme sıklığı % 89,6 olarak görülmektedir.

Kendimizi açığa vurma sayesinde kendimizin bir parçasını başkalarıyla paylaşma konusunda serbestçe karar alırız. Kendimizi daha iyi anlamamız için , kendimizi başkalarıyla paylaşmamıza gerek vardır. Kişinin kendini açığa vurma, kendisini başkalarına gösterdiği zaman ortaya çıkar. Kendisini, kısacası duygu ve düşüncelerini başkalarına gösteren insan iletişim kurar ve iletişim kurduğu insanlarla bir şeyler paylaşır demektir.

Grafik 26

Madde 47: İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissedirim.

Grafik – 26’de öğretmenlerin iletişim kurduğu insanlar tarafından anlaşıldığımı hissetme sıklığı % 85,8 olarak görülmektedir.

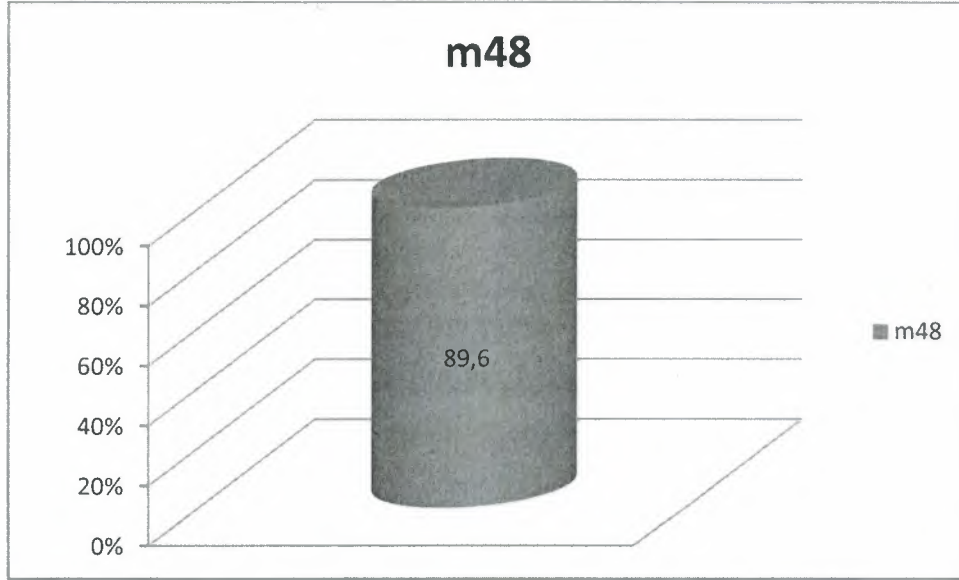
Kişilerarası iletişimde, kaynağın verdiği mesajın alıcıya doğru bir şekilde ulaşması, alıcının da bu mesajı anlaşılması etkili iletişimin sağlanması için gerekliliktir.

Alıcının mesajı yorumlaması iletişim engellerinden arınması için öncelikle kaynağın uyması gereken kurallar vardır. Bunlar:

- Kaynak sözlü mesajlarını alıcının anlayacağı ve algılayabileceği biçimde kullanmalıdır.
- Mesajın anlaşılıp anlaşılmadığı, geri bildirimle kontrol edilmelidir.

Grafik 27

Madde 48: Kendimi karşımdaki kişinin yerine koyarak onun düşüncelerini anlamaya çalışırım.

Grafik – 27’de öğretmenlerin kendilerini karşılarındaki kişinin yerine koyarak onun düşüncelerini anlamaya çalışma sıklığı sıklığı %89,6 olarak görülmektedir.

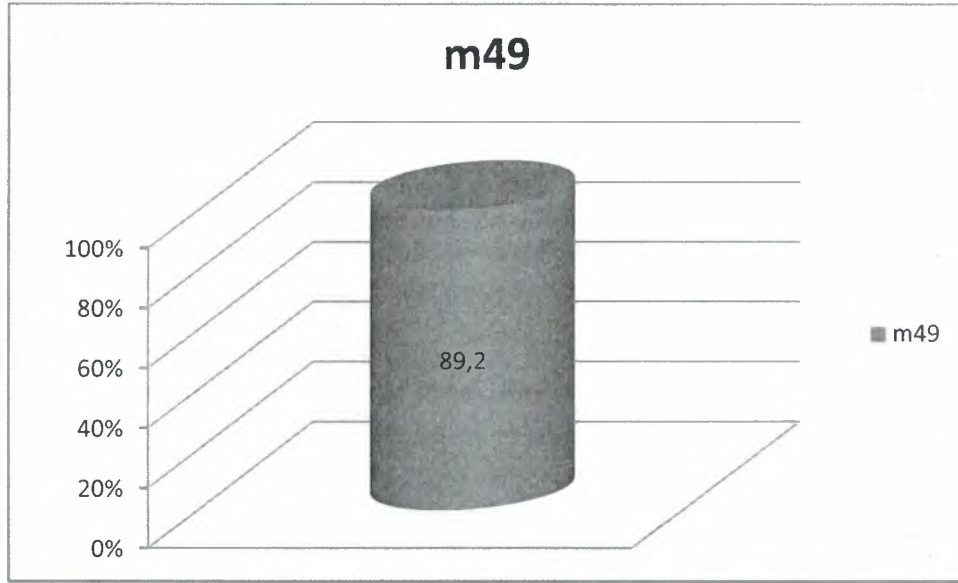
Kaynağın kendini hedef yerine koyarak, mesajını formüle etmesi empati olarak adlandırılır. Empati sayesinde mesaj daha az filtrelenecek ve daha iyi algılanabilecektir.

Empatik iletişim kurabilmesi için kişinin, karşılarındakinin duygu ve düşüncelerini doğru anlaması, en azından buna çaba göstermesi gerekir. Empatik olarak dinlerken kişinin iç dünyasını onu yargılamadan anlamaya çalışmak esastır. Ayrıca empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışı, karşılarındaki kişiye iletmesi de empatinin gerçekleşmesi için son derece önemlidir.

Araştırmamızda öğretmenlerimizin iletişim kurarken büyük oranda empati yaptıklarını görmekteyiz.

Grafik 28

Grafik 49: İnsanları istediğim kalıba sokmaya çalışırım.

Grafik –28 'de öğretmenlerin insanları istediği kalıba sokmaya çalışma sıklığı %89,2 olarak görülmektedir.

Genelleme yapmak:

“Asla”, “hep”, “hepsi”, “hiçbiri”, “hiç” gibi sözcükler düşünmeyi daraltan karşıdakine hareket alanı bırakmayan sözcüklerdir. “Olmaz olmaz deme, olmaz, olmaz.” Bu gibi durumlar için hatırd tutulması gereken güzel bir atasözüdür.

Yargıda bulunmak:

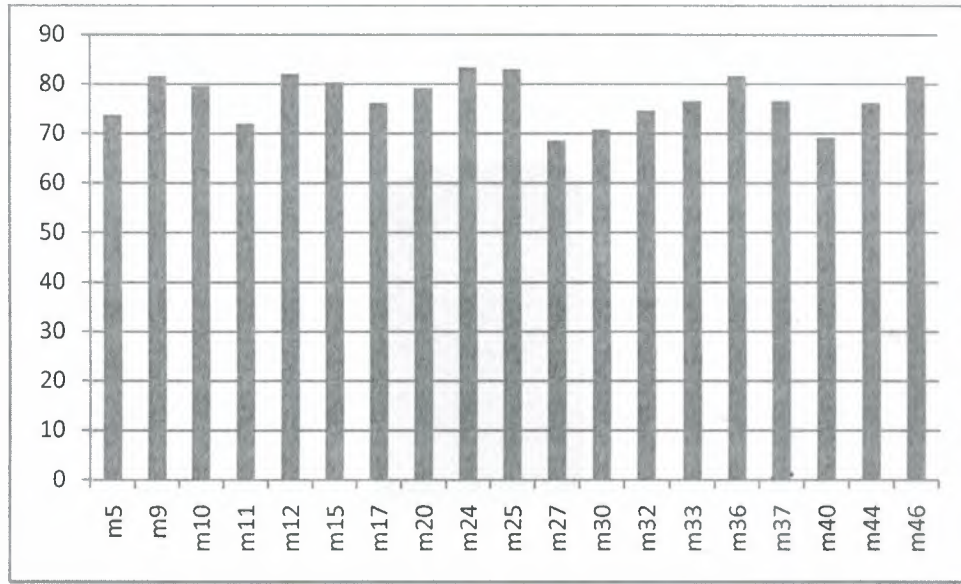
“Açıkça görülüyor ki”, “... olduğundan” , “... gerçeğinden hareketle” gibi ifadelerdeki yargılar karşı tarafa baskı ve yönlendirilme hissi verir.

Bu nedenledir ki bu tip ifadeler kullanmak, karşıdaki üzerinde hakimiyet kurma, ve onu kendi kalıbına sokmaya çalışma çabası ifade eder. Bu durum ise iletişim engeli olarak karşımıza çıkar. Çünkü bu tip ifadeleri kullanan kişilerle iletişimde bulunan kişi kendini sınırlandırır ve düşüncelerini açıkça ifade edemez.

**Tablo 3: Öğretmen algılarınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “ Ortadan Çok”
aralığında görülen davranışlar:**

Madde no.	“Ortadan Çok ” İletişimsel Yeterlilik Düzeyindeki Davranışlar (Öğretmen Görüşü)	Ortalama
5	Eleştirilmekten hoşlanırım.	3.69
9	Karşımdaki kişiyi dinlerken hayal kurarım.	4.08
10	Başkaları konuşurken sabırlı olurum.	3.98
11	İnsanları dinlerken sıkıldığımı hissederim.	3.60
12	Eleştirilerimi karşımdaki kişiyi incitmeden iletirim.	4.10
15	Konuşurken kısa cümleler kurarım.	4.02
17	İletişimde bulunduğum kişinin yüzüne baktığım halde sözlerini dinlemediğim olur.	3.81
20	Hatalarımı kolaylıkla kabul ederim.	3.96
24	Karmaşık mesajların sonunda, iletmek istediğim mesajları özetlerim.	4.17
25	İnsanlarla görüşürken onları rahatlatacak şeyler yaparım.	4.15
27	Küs olduğum birisiyle barışmak istediğimde ilk adımı atmaktan çekinmem.	3.43
30	İnsanlara güvenirim.	3.54
32	Özür dilemek bana zor gelir.	3.73
33	Tartışma sonunda, savunduğum düşüncelerin yanlış olduğunu kabul edebilirim.	3.83
36	İletişim kurduğum kişinin tutumundan çok sorununu anlamaya çalışırım.	4.08
37	Yakın çevremdekiler insanlara karşı ilgisiz kaldığımı düşünürler.	3.83
40	Başkaları ile ilişkilerimi bozacak tepkiler verebilirim.	3.46
44	İnsanlara cevaplama zorlanacaklarını hissettiğim sorular yöneltirim.	3.81
46	Öneri yapmayı düşündüğüm kişinin öneriye açık olup olmadığına dikkat ederim.	4.08

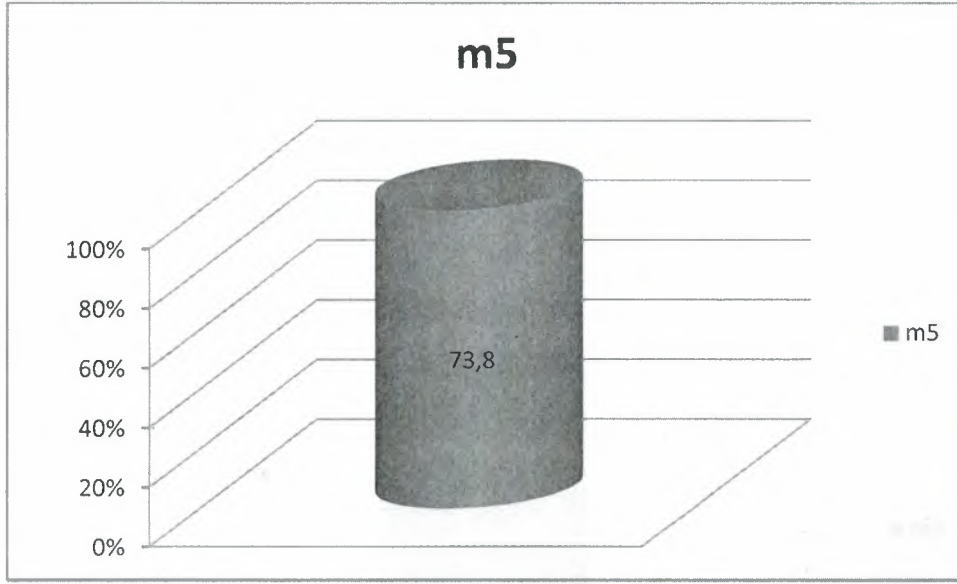
**Grafik: 29: : İletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde öğretmenlerce
“Ortadan Çok” aralığında algılanan davranışlar.**

Öğretmenlerin “Ortadan Çok” aralığında iletişimsel yeterliliğe sahip oldukları davranışlar:

Grafik 30

Madde 5: Eleştirilmekten hoşlanırım.

Grafik – 30’de öğretmenlerin eleştirilmekten hoşlanma sıklığı %73,8 olarak görülmektedir.

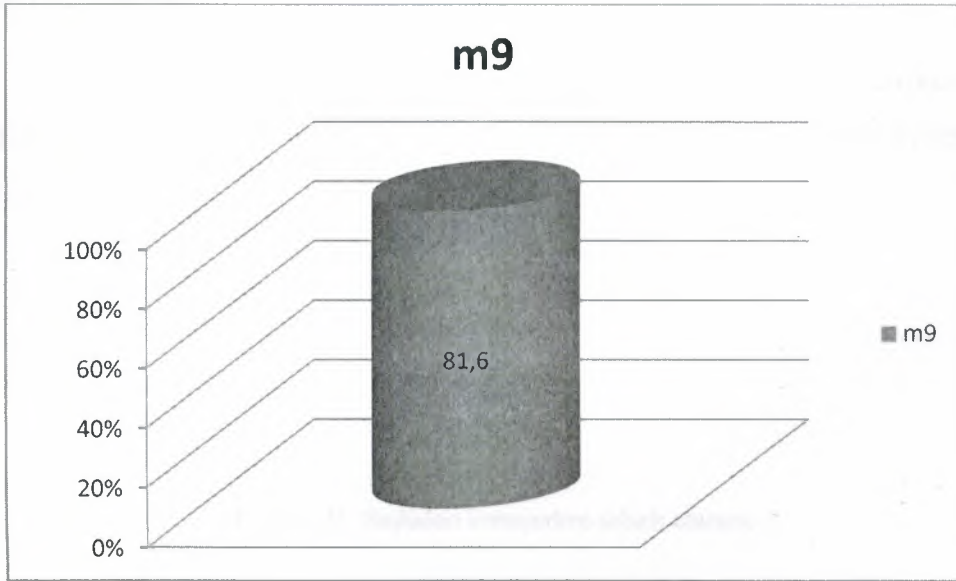
İletişimde eleştiri, mesajın olumlu veya olumsuz olarak bir değerlendirilmeye tabi tutulması süreci olarak tanımlayabiliriz. Alıcı mesajı değerlendirerek kendi fikirleri çerçevesinde eleştirebilir. Bu eleştirisini mesajı gönderene uygun bir konuşma stili ve ses tonu ile iletmesi iletişimi güçlendirir. Böylece gönderici ile alıcının fikir birliktelikleri veya ayrılıkları netlik kazanır.

Ancak eleştiriye açık olmak da bir erdemdir. Kişilerin iletişim sürecinde olumlu eleştirilere olduğu kadar olumsuz eleştirilere de açık olmaları, karşı fikirleri sabırla dinleyip değerlendirmeleri gerekmektedir. Üstelik eleştiriler ile daha zengin fikirler ortaya çıkabileceği de düşünülerek, yapıcı eleştiriler verim attırmada bir fırsat olarak görülmelidir.

Araştırmamızda öğretmenlerin kendi görüşlerine “ortadan çok” sıklıkta eleştirilmekten hoşlandıklarını görülmektedir. Bu durum etkin iletişimde olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Grafik 31

Madde 9: Karşımdaki kişiyi dinlerken hayal kurarım.

Grafik – 31’de öğretmenlerin karşılarındaki kişiyi dinlerken hayal kurma sıklığı %81,6 olarak görülmektedir.

Dikkat dağınıklığı iletişim sürecinde önemli bir psikolojik engeldir. Dikkati dağınık olan biri, göndericinin mesajını anlamaz; çünkü hedef o sırada başka şeyle düşünmektir. Mesajı duyar; ancak algılayamaz. Dikkat dağınıklığını aşmanın en iyi yolu, etkin dinleme alışkanlığı kazanmaktır; zira etkin dinleme, önemli bir iletişim becerisidir.

İletişimin dinleme ve algılamadan kaynaklanan engelleri; atlama, savsama, çarpıtma ve aşırı anlam yüklemedir. Atlama “mesajın bazı kısımlarını silmektir.”

Atlamada, alıcı mesajı bir bütün olarak kavrayamaz; sadece kavrayabildiklerini alır ve diğerlerini geçer. Çarpıtmada ise, alıcı mesajın anlamını değiştirmeye çalışır.

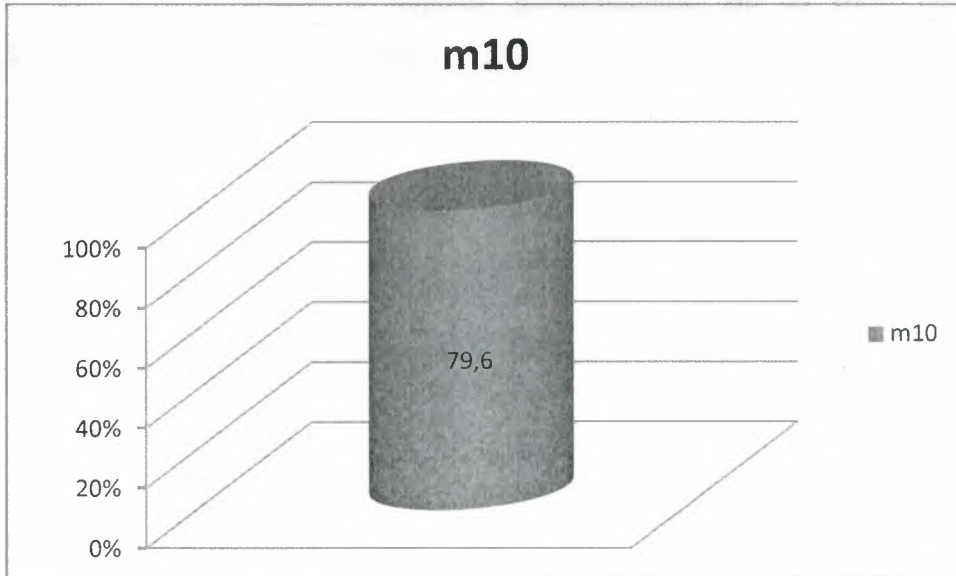
Dinlerken hayal kurmak karşıdaki kişinin anlattıklarına önem verilmediği ve dinleme istediği olmadığı anlamını taşır. Bu nedenle iletişim kurulan kişi aktif olarak dinlenmeli ve vereceği mesaj doğru algılanmalıdır.

Kafamızda başka konularla meşgul olurken bir yandan da konuşmacıyı dinler gibi görünebiliriz. Hatta zaman zaman da “evet”, “hayır” gibi anlamları sözel ya da görsel bir biçimde iletebiliriz. Konuşmacı da, bizim sadece dinliyor imajı yaratmak için verdiğimiz mesajları gerçek sanarak konuşmasını ona göre yönlendirebilir. (Ergin ve Birol, 2005)

Sınıftaki öğrenci sınıftaki zamanını sahte dikkat yerine, gerçekten kendisini anlatılanlara vererek geçirirse dersi öğrenmeyi ertelemeyip, dersi derste öğrenme fırsatını yakalayabilir.

Grafik 32

Madde 10: Başkaları konuşurken sabırlı olurum.

Grafik – 32’de öğretmenlerin başkaları konuşurken sabırlı olma sıklığı %79,6 olarak görülmektedir.

Etkin olmayan dinlemenin temelinde önyargı olduğunu ve karşımızdakinin mesajını eksik algılamamıza neden olduğunu madde 26’yı açıklarken belirtmiştik.

Dinlemenin etkin biçimde gerçekleşebilmesi veya adına “etkin sessizlik” dediğimiz dinlemenin oluşabilmesi için, önce dinlemeye hazırlanmalı, dinlemenin özel çaba gerektirdiği kabul edilmeli, önyargılardan arınmalı, ilgili olunmalı, empatik davranılmalı, telaşlı olunmamalı ve *söz kesilmemelidir*. (Tutar ve diğerleri, 2005, s. 69)

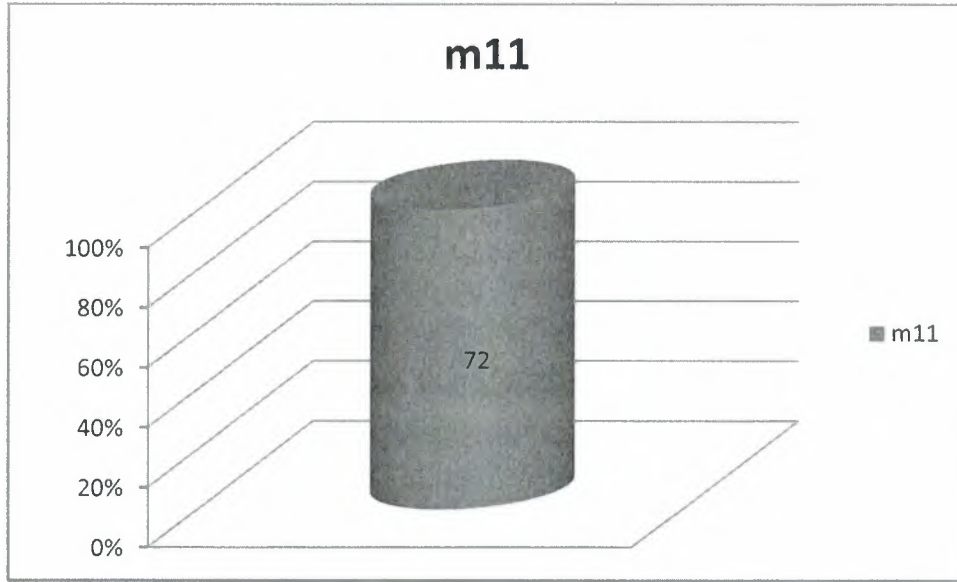
Eleştirel dinleme aktif bir dinleme biçimidir. İletilen mesaj belli bir değerlendirmeye tabi tutularak dinlenir. Bir kimse kaynağa cevap vermeden önce, aldığı mesajı kelime ve duygular bakımından tekrarlar. Eleştirel dinleme sırasında, iyice dinlemeden sık sık kesilen sözler, “fakat”, “evet”, “ama” şeklindeki ifadeler, hem iletişimi engeller hem de olumsuz duygusal ortam yaratır. (Tutar ve diğerleri, 2005, s. 71)

Mesajın vericisi ve alıcısı arasına giren her şey bir engeldir ve iletişimi kesintiye uğratar.

Araştırmamızda öğretmenlerin kendi görüşlerince, başkaları konuşurken sabırlı olma sıklığı yüksek bir değerde görülmektedir. Bu da etkin iletişimin gerçekleşmesinde önemli bir boyuttur.

Grafik 33

Madde 11: İnsanları dinlerken sıkıldığımı hissedirim.

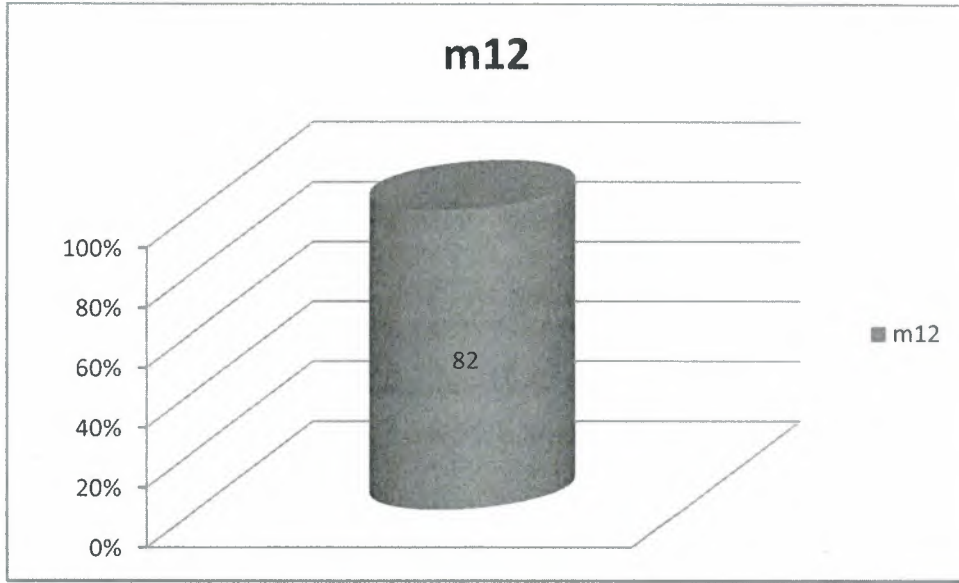
Grafik – 33’de öğretmenlerin insanları dinlerken sıkıldığını hissetme sıklığı sıklığı %72 olarak görülmektedir.

Kaynağın verdiği mesaj alıcı tarafından alınmak istenmediğinde, iletişim engellenir. Buna tıkanık iletişim denir. Tıkanık iletişimde mesajlar genelde alıcısız kalır. Bu durumda alıcı dinlediklerini anlamsız olarak değerlendirir.

9. maddeyi açıklarken belirtildiği gibi dikkat dağınıklığı iletişim sürecinde önemli bir psikolojik engeldir. Bu engeli ortadan kaldırmak için iletişimde bulunduğumuz kişileri dinlerken dikkat dağıtıcı düşüncelerden uzaklaşmalı, farklı konulardan arınmalı ve dikkatimizi karşımızdakinin söyledikleri üzerinde toplamalıyız.

Grafik 34

Madde 12: Eleştirilerimi karşımdaki kişiyi incitmeden iletirim.

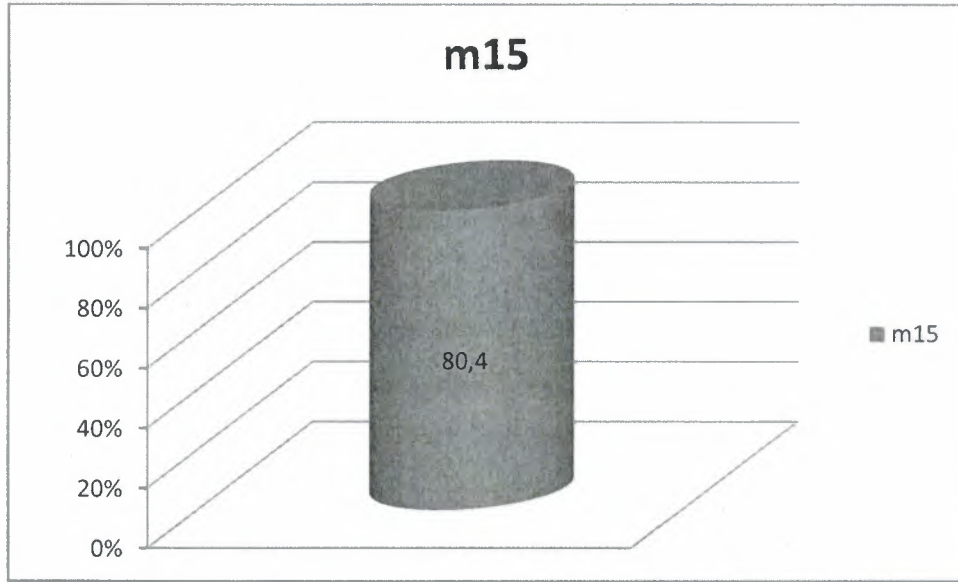
Grafik – 34’de öğretmenlerin eleştirilerini karşılarındaki kişiyi incitmeden iletme sıklığı %82 olarak görülmektedir.

İnsanları dinlerken ilk amaç, onları eleştirmek ve yargılamak değil, onları anlamak ve onlardan bir şeyler öğrenmek olmalıdır.

İletişim kurduğumuz kişiyi dinlerken onu eleştireceğimiz noktalar olacaktır. Ancak eleştirileriler karşıdaki kişiyi yargılamak için değil, onunla fikir paylaşımında bulunmak için uygun bir üslup kullanılarak yapılmalıdır.

Grafik 35

Madde 15: Konuşurken kısa cümleler kurarım.

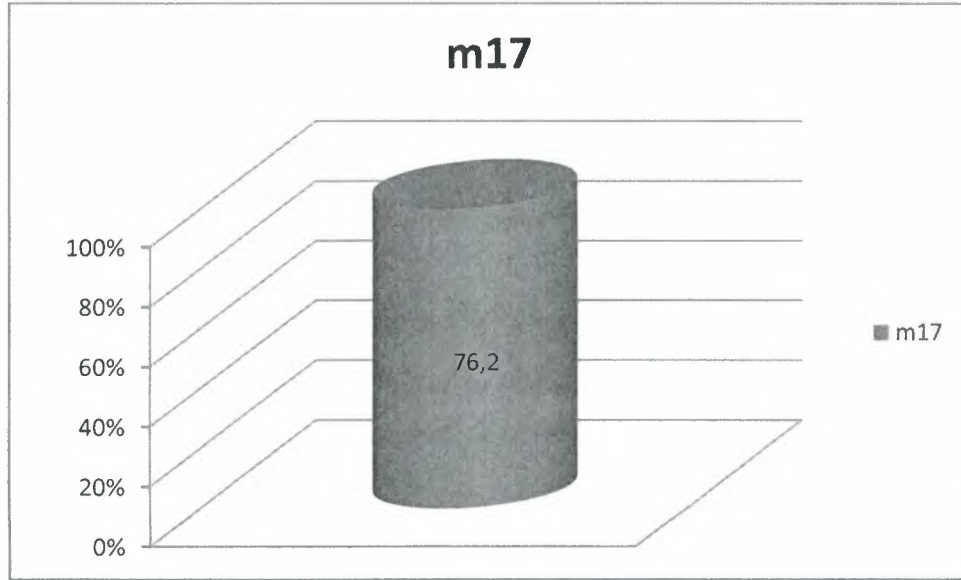

Grafik – 35’de öğretmenlerin konuşurken kısa cümleler kurma sıklığı %80,4 olarak görülmektedir.

Dil ve anlatım güçlüklerinin ortadan kaldırılması için takip edilecek adımlardan biri de konuşurken kısa cümleler kurmayı tercih etmektir. Kısa kelimeler uzun kelimelere, kısa cümleler ise uzun cümlelere tercih edilmelidir. Böylelikle iletilecek olan mesaj alıcıya daha net ve açık bir şekilde ulaşır.

Grafik 36

Madde 17: İletişimde bulunduğum kişinin yüzüne baktığım halde sözlerini dinlemediğim olur.

Grafik – 36’de öğretmenlerin iletişimde bulunduğu kişinin yüzüne baktığı halde sözlerini dinlememe sıklığı %76,2 olarak görülmektedir.

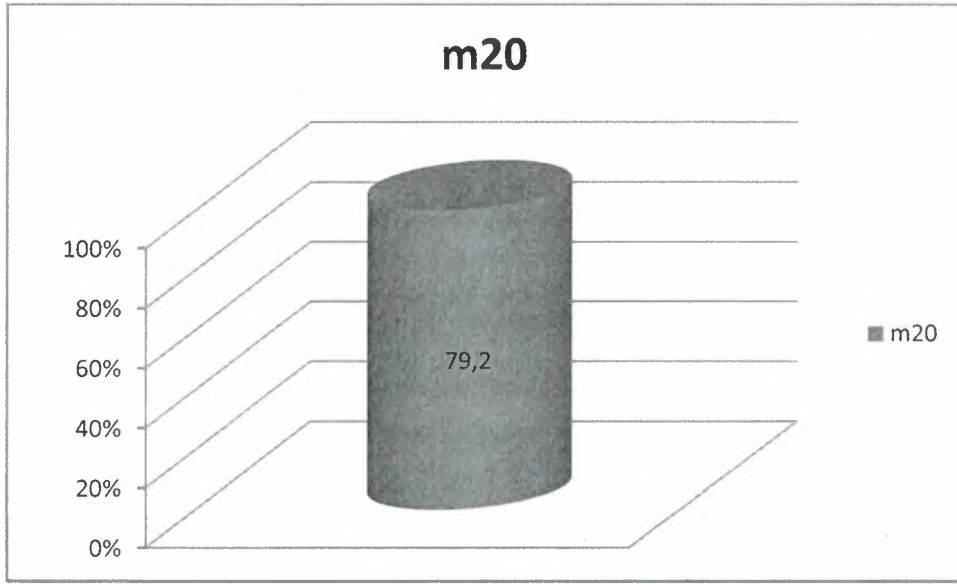
Etkin olmayan dinlemede, dinleyici en iyi ihtimalle konuşmacının ne söyledikleriyle ilgilenir. Oysa etkin dinleme dinleyici konuşmacının ne söylediklerinin yanında, ne söylemek istediğini de anlamaya çalışır. Dinleme sırasında çoğu kimse karşısındakinin ne söylemek istediği ile ilgilenmez, aksine ondan kafasındaki bilgi ve düşünceleri onaylamasını bekler. Bu tür dinleme söylenenlerin sadece bir bölümünün işitilmesiyle sonuçlanır.

Dinlemek işitmek değildir. Kulağımızla işitir, zihnimizle dinleriz. Dinleme, mesajları etkili bir biçimde algılama ve yorumlama sürecidir. Dinleme aynı zamanda konuşmada ileri sürülen düşünceleri anlamak ve değerlendirmek demektir.

Bu nedenle konuşmacının dediklerini dinlerken, dikkatli, uyanık ve eleştirel bir dinleyici tavrı dinleyicinin aktif bir şekilde dinlediğini gösterir.

Grafik 37

Madde 20: Hatalarımı kolaylıkla kabul ederim.

Grafik -37'de öğretmenlerin hatalarını kolaylıkla kabul etme sıklığı %79,2 olarak görülmektedir.

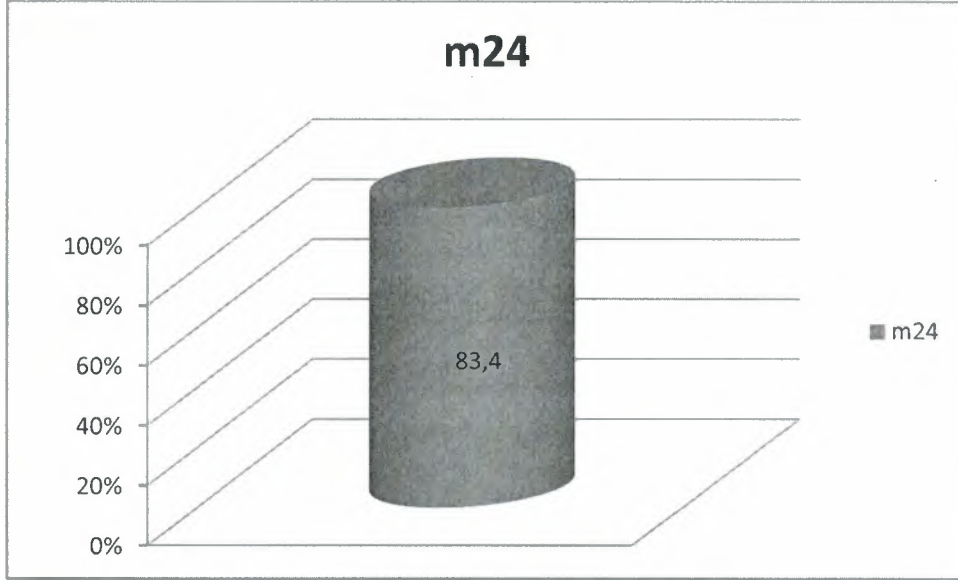
Hata yapmak insanlara özgüdür. Güzel davranışlarımızı, başarılarımızı, yeteneklerimizi kabullenip bunlarla gurur duyduğumuz kadar, hatalarımızı kabul etmeyi de öğrenmeliyiz. Çünkü hataları kabul etmek de bir erdemdir.

Hatalarını kabul eden insanlar, kendilerini, objektif bir bakış açısıyla değerlendirebiliyor demektir. Özeleştiri yapabilen ve daha da önemlisi bunu başkalarıyla paylaşabilen kişiler, kendini gerçekleştirme yolunda önemli bir adım atmıştır diyebiliriz. Çünkü hatalarının farkında olan kişiler, hatalarını değerlendirip, gözden geçirip düzeltme çabası içine girebilir.

Kendi kendinin farkında olmak, insanın kendini tanıması ve bilmesidir. Bu büyük bir olgunluktur. Araştırmamıza katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, kendi görüşlerince hatalarını kolaylıkla kabul edebilmektedir.

Grafik 38

Madde 24: Karmaşık mesajların sonunda, iletmek istediğim mesajları özetlerim.

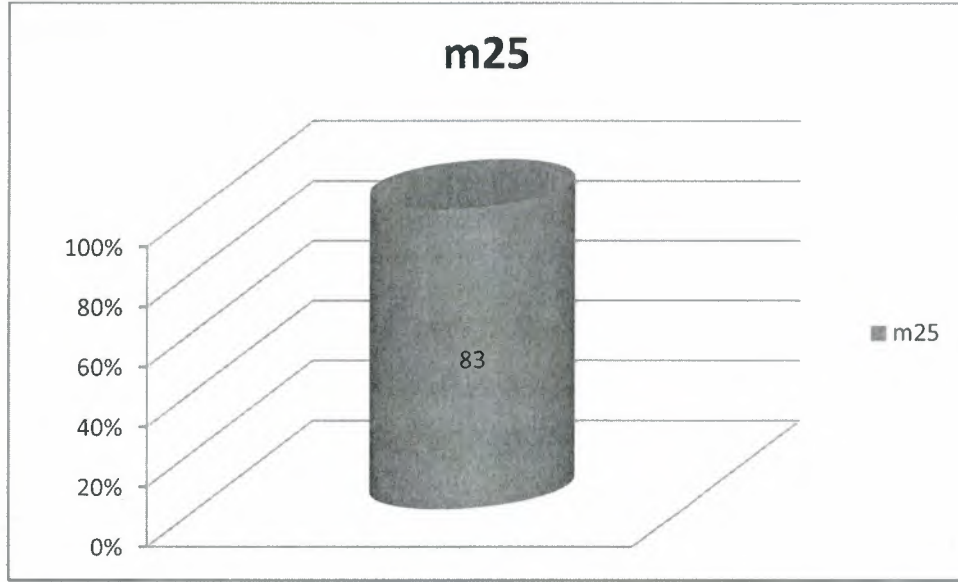
Grafik – 38’de öğretmenlerin karmaşık mesajların sonunda, iletmek istediği mesajları özetleme sıklığı %83,4 olarak görülmektedir.

Bazı mesajlar uzun ve karmaşık cümleler içerebilir. Böyle bir durumda konuşmacı iletmek istediği mesajı ana hatlarıyla özetlemesi gerekir. Özetleme, mesajın daha rahat anlaşılmasını sağlar. Bu nedenle, özellikle uzun mesajlarda veya mesajın anlaşılmadığının hissedildiği durumlarda mesajlar mutlaka özetlenmelidir.

Araştırmamıza katılan öğretmenlerin bu davranışı sıkça gösterdiklerini görmekteyiz.

Grafik 39

Madde 25: İnsanlarla görüşürken onları rahatlatacak şeyler yaparım.

Grafik – 39’de öğretmenlerin insanlarla görüşürken onları rahatlatacak şeyler yapma sıklığı %83 olarak görülmektedir.

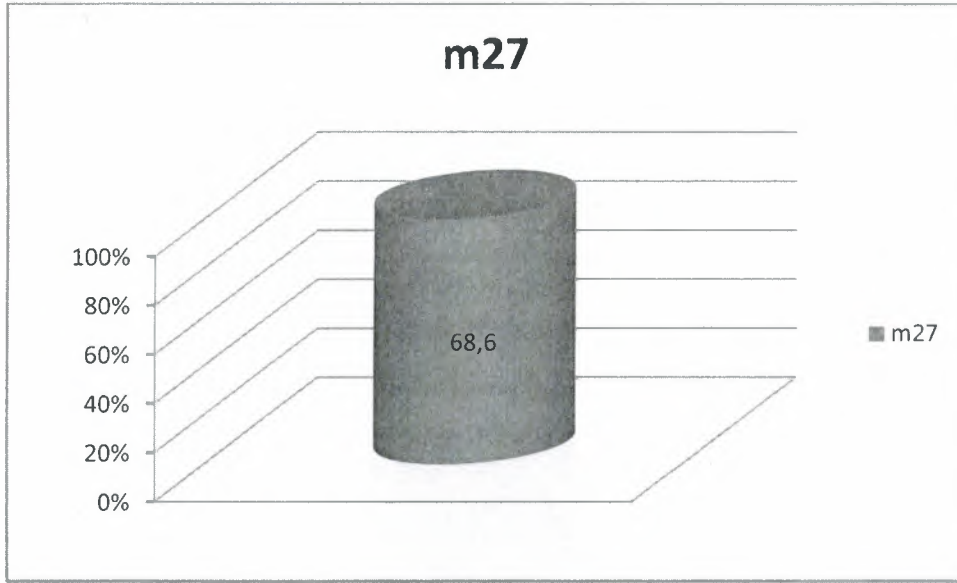
Hangi kademe ve derecede olursa olsun, örgütsel, grup ve kişiler arası iletişimde ikna, iletişimin asıl amacını oluşturur. İletişimin ikna yeteneği, güdüleyici olmasına bağlıdır. Güdü ise, insanı belli bir amaç için harekete geçiren güçtür. (Tutar ve diğerleri, 2005, s.71)

İletişim sırasında kaynak veya alıcıda bir tedirginlik, gerginlik, telaş, üzüntü, heyecan gibi bir duygu söz konusu olabilir. Böyle bir durumda iletişim kesintiye uğrayabilir. İletişimin etkin bir şekilde gerçekleşmesi için, karşı tarafın anlayışlı bir şekilde davranması gerekmektedir.

İletişim sırasında tarafların birbirlerini anlamaları ve bunu göstermeleri, iletişim kurdukları kişileri de rahatlatacaktır. Araştırmamızda öğretmenlerin kendi görüşlerince, bu davranışı sıkça sergilediklerini görmekteyiz.

Grafik 40

Madde 27: K s olduğu birisiyle barışmak istediğimde ilk adımı atmaktan çekinmem.

Grafik – 40’de öğretmenlerin k s olduğu birisiyle barışmak istediğimde ilk adımı atmaktan çekinmeme sıklığı %68,6 olarak görülmektedir.

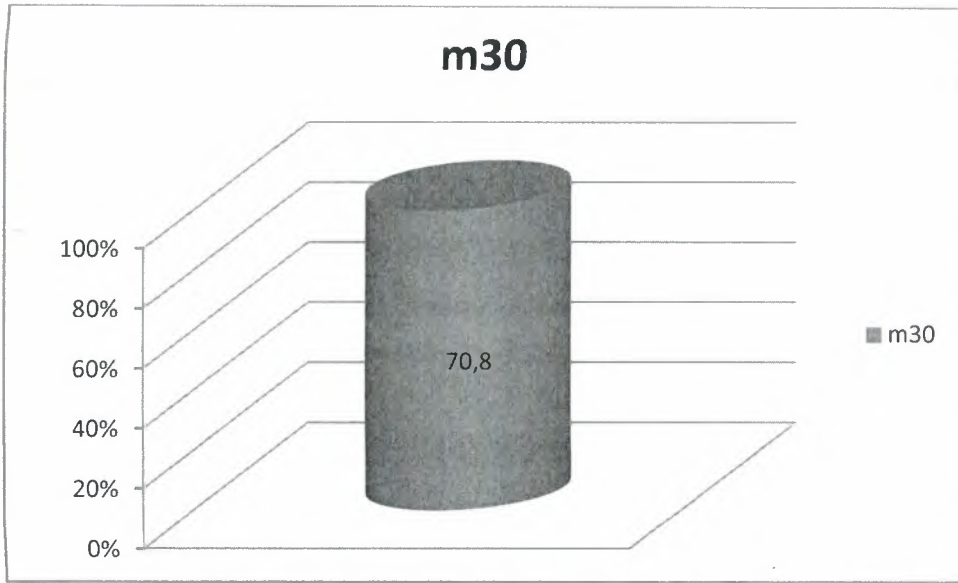
İletişimin vazgeçilmez unsurlarını oluşturan verici ve alıcı ikilisinin ana gayesi, etkin bir iletişim sağlamak olmasına rağmen, bilerek veya bilmeyerek ,bazen bizzat kendileri etkin iletişimin engeli olabilirler. (Tutar ve diğerleri, 2005)

Etkin bir iletişim kurmada ilk adımı atmak çok  onemlidir. Özellikle iki tarafın da birbirine dargın olduğu durumlarda barışmak için ilk adımı atmak, büyük bir iletişim engelini ortadan kaldırmanın en etkili yoludur.

Araştırmamız kapsamında öğretmenlerin bu engeli aşma sıklığı ortadan çok sıklıkta görülmektedir.

Grafik 41

Madde 30: İnsanlara güvenirim.

Grafik – 41’de öğretmenlerin insanlara güvenme sıklığı % 70,8 olarak görülmektedir.

Güven duygusu, insan ilişkilerine yön veren en önemli duygulardan biridir. Güven duymak, güven vermek, güvende hissetmek insanları birbirine yaklaşmasını ve etkili iletişim ortamı yaratmayı sağlayan davranışlardır. İnsanlarla konuşma, onlarla bir şeyler paylaşma sıklığımız aslında onlara ne kadar güvendiğimizle doğru orantılıdır. Bu nedenle etkili iletişimin yolu insanlar arasında güvensizliğin ortadan kalkmasını sağlamaktır.

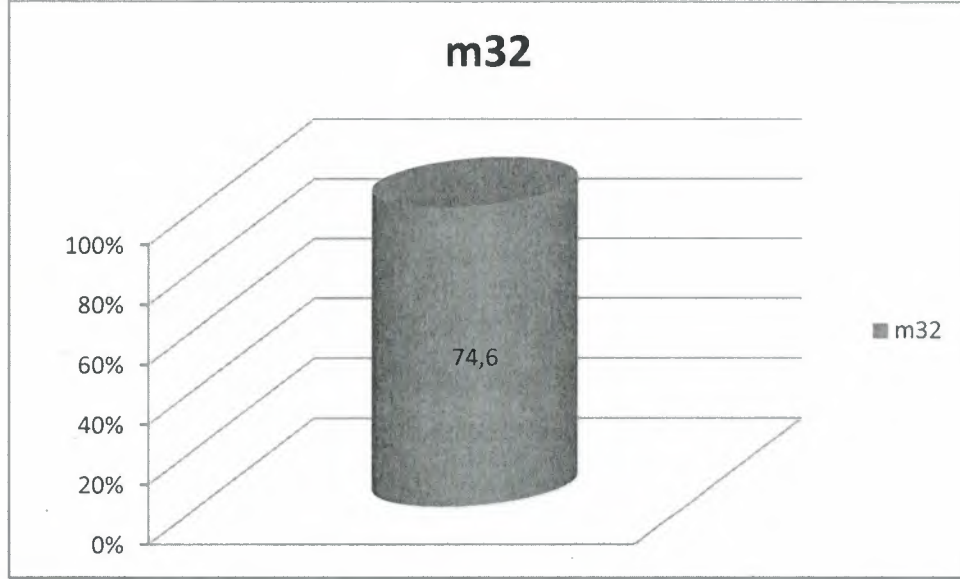
Güvensizliği ortadan kaldırmanın hiç şüphesiz en etkili yolu, güven yaratmaktır. Güvenilirlik bireyin; dürüstlüğü, adalet duygusunun gelişmişliği, iyi niyeti, yetenekleri, sorumluluk duygusu ve diğerleri tarafından iyi tanınma gibi özelliklerinin sonucunda ortaya çıkar. Bu özellikler ise insanlar arası ilişkilerin güçlendiği ortamlarda yani etkili iletişim yoluyla gerçekleşecek ortamlarda sergilenir ve paylaşımlar sonucu güven duygusu oluşur.

Bu bağlamda bir öğretmeni düşündüğümüzde öğretmenin sınıf ortamındaki alıcılarına güvenmesi, öğrencilerine güvenmesi demektir. Öğrencilerine güvenen öğretmen ise onlarla iletişim kurarken güven duyduğu kadar güven kazanan öğretmen olacağından sınıf içindeki iletişim atmosferi daha sağlıklı gerçekleşecektir.

Araştırmamıza göre öğretmenlerin insanlara güvenme sıklığı “ortadan çok” sıklığında görülmektedir. Bu da öğretmenlerin iletişim becerileri bakımından ele alındığında olumlu bir durum olarak nitelendirilebilir.

Grafik 42

Madde 32: Özür dilemek bana zor gelir.

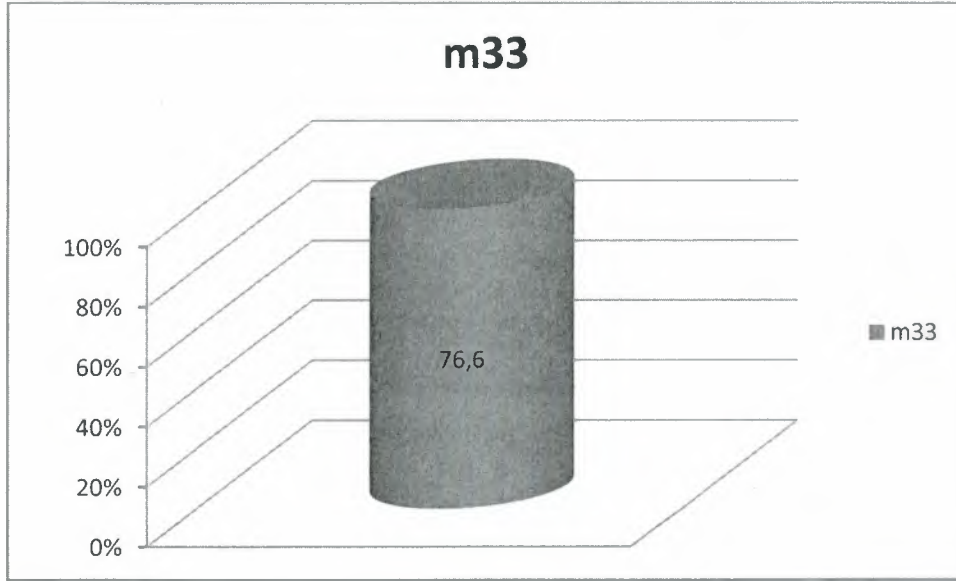

Grafik – 42’te özür dilemenin öğretmenlere zor gelme sıklığı % 74,6 olarak görülmektedir.

Özür dilemek bazen söylenmesi çok zor bir cümledir. Söylemek kolay olmasa da birçoğumuza göre, eminim ki zor da değildir. Eğer ortada yapılan bir hata, yanlış sergilenen bir davranış, kırılan bir kişi varsa belki de özür dilemek her şeyi yoluna sokmanın birinci adımıdır. Birçok kişinin düşündüğü gibi, özür dilemek kimseyi küçük düşürmez . Özür dileyenleri bilen insanlar yaptıkları hatanın farkında olup içinde bulunduğu durumu düzeltmeye çalışan kimselerdir. Yani her şeyin farkında olan erdemli kişilerdir. Özür dilemek büyüklüktür . Farkına varılmışsa yapılan hatayı düzeltmek için sergilenebilecek en olgun ve en güzel davranıştır.

Grafik 43

Madde 33: Tartışma sonunda, savunduğum düşüncelerin yanlış olduğunu kabul edebilirim.

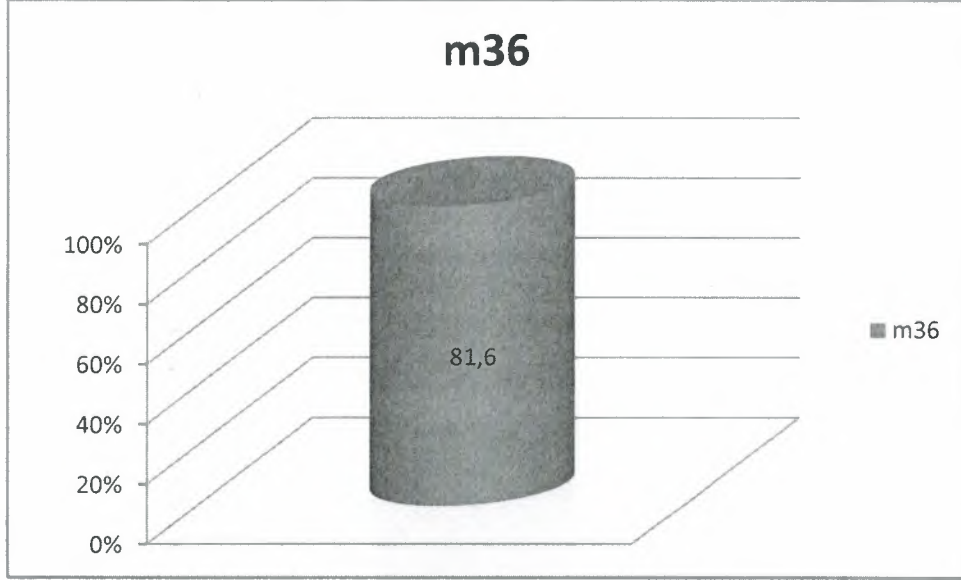
Grafik – 43’te öğretmenlerin tartışma sonunda savunduğum düşüncelerin yanlış olduğunu kabul edebilme sıklığı % 76,6 olarak görülmektedir.

İletişim kurarken savunulan düşünceleri, karşıdaki kişilerin çürütme olasılığı vardır. Savunulan fikirler kişiye göre hep doğrudur. Ancak “doğru” da kişiden kişiye değişen bir olgudur. İnsanlar farklı düşüncelere sahiptirler ve bu düşüncelerini kendilerine göre sebepler sunarak savunurlar. Kendi fikirlerimiz dışında da fikirler üretilebileceğini anlamak iletişimde bir erdemdir. Tartışmalarda sunulan farklı fikirler çeşitli nedenlerle savunulurlar veya eleştirilirler. Kendi fikrimizi savunabilmeyi başardığımız kadar karşıdaki kişilerin fikirlerimizi eleştirmelerini de olgunlukla karşılamalıyız. Tartışma sonunda bir kişinin savunduğu düşüncenin yanlış olduğunu kabul edebilmesi çok takdir edilmesi gereken değerli bir davranıştır.

İnandıklarımızı anlatmak kadar inanmadığımız konularda da fazla inatlaşmamak gerekir. İnsanların düşüncelerine saygı ön planda olmalıdır. Karşımızdakini de dikkatli dinlemeliyiz. Aslında kendimize nasıl davranılmasını istiyorsak aynı şekilde davranmalı ve dinlemeliyiz.

Grafik 44

Madde 36: İletişim kurduğum kişinin tutumundan çok sorununu anlamaya çalışırım.

Grafik —44'te öğretmenlerin iletişim kurduğu kişilerin tutumundan çok sorununu anlamaya çalışma sıklığı % 81,6 olarak görülmektedir.

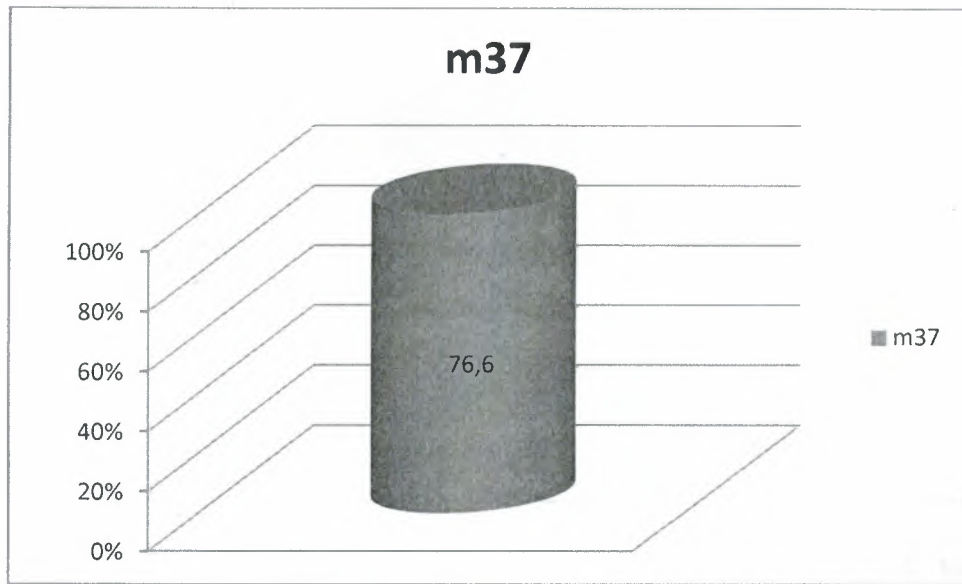
Etkin dinlemede, konuşmacının ne söylediğinin yanında, ne söylemek istediğini de anlamaya çalışır. Dinleme sırasında çoğu kimse karşısındakinin ne söylemek istediği ile ilgilenmez, aksine ondan kafasındaki bilgi ve düşünceleri onaylamasını bekler. Bu tür dinleme sadece söylenenlerin sadece bir bölümünün işitilmesiyle sonuçlanır.

Oysa ki iletişim kurulan kişinin sorununun veya ne anlatmak istediğini anlamaya çalışmak, içtenlikle o kişiyi anlamaya çalışmakla eşdeğerdir. Empati yapmanın, kişinin sorununu anlamaya çalışmanın iletişimin etkili olmasında temel oluşturduğu araştırmamızın 1. maddesinde açıkça belirtilmişti. Bu nedenle kişilerin davranışlarından çok, bu davranışa neden olan sebepleri anlamaya çalışmak etkili iletişim kurmak için şarttır.

Öğretmenlerin bu maddeye verdiği cevaplarda genellikle bunu uyguladıklarını görmekteyiz

Grafik 45

Madde 37: Yakın çevremdekiler insanlara karşı ilgisiz kaldığını düşünürler.

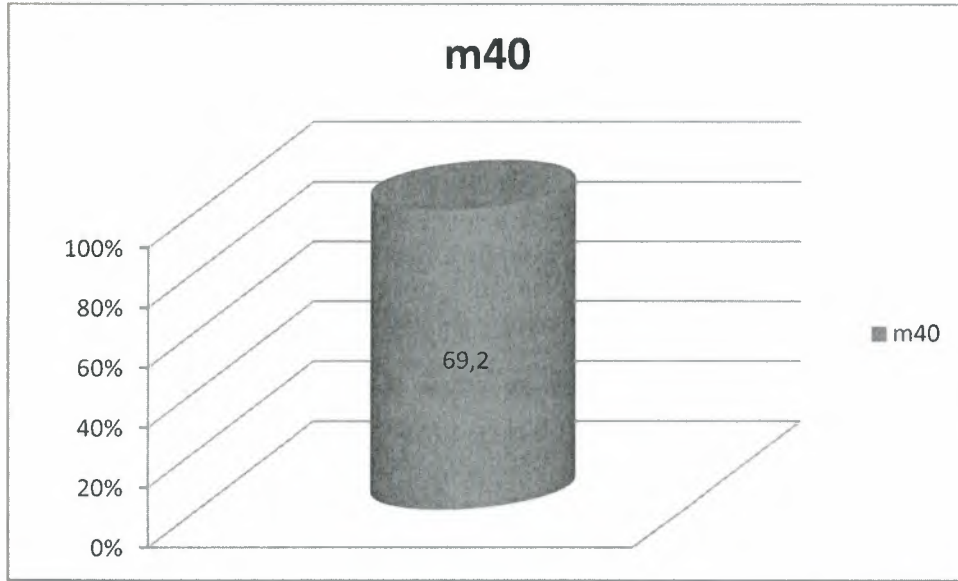
Grafik – 45’te öğretmenlerin yakın çevresindekilerin insanlara karşı ilgisiz kaldığını düşünme sıklığı % 76,6 olarak görülmektedir.

Etkili bir iletişim için, insanların çevresindekilerle etkileşim içinde olması gerekir. Çevresindeki insanların sorunlarına, mutluluklarına, ihtiyaçlarına ilgili olan kişi iletişime açıktır. İnsanları dinleyen, fikirlerine saygı duyan, ve sorunlarına içtenlikle öneriler sunan kişi, çevresindekilerle etkili iletişim kurabilen kişidir.

Araştırmamıza katılan öğretmenlerin çoğunluğu olumsuz cevap vermiştir. Bu nedenle öğretmenlerin, kendi görüşlerince, genellikle çevreleri ile iletişime açık olmadığı görülmektedir.

Grafik 46

Madde 40: Başkaları ile ilişkilerimi bozacak tepkiler verebilirim.

Grafik – 46’te öğretmenlerin başkaları ile ilişkilerimi bozacak tepkiler verebilme sıklığı % 69,2 olarak görülmektedir.,

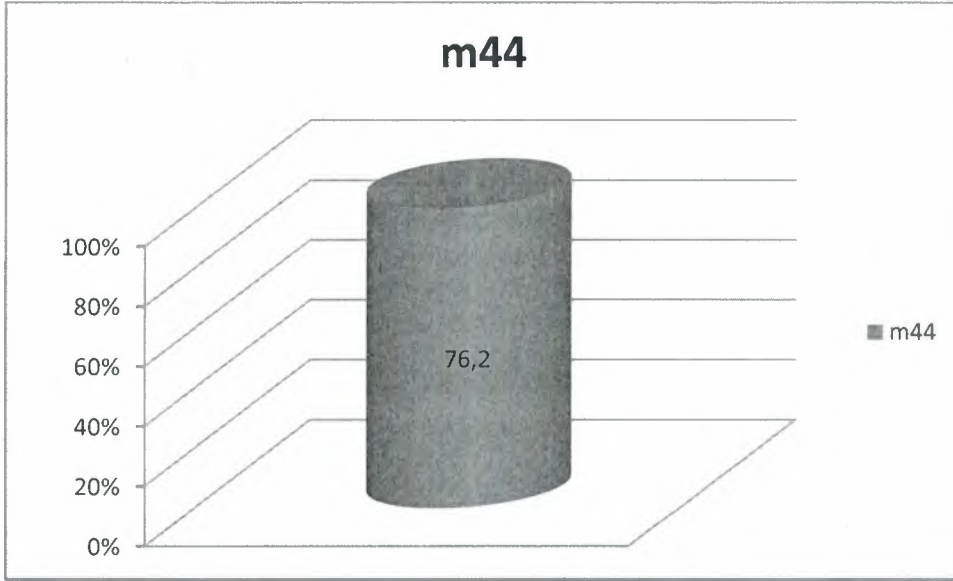
Her iletişim eylemi belli kişiler ya da kişilerden belli bir tepkiyi alma amacındadır. Ne var ki alıcının da girdiği iletişimde göstermek istediği, ortaya çıkmasını umduğu tepkiler olabilir. Buna alıcının amacı da diyebiliriz. Bu nedenle her iletişim eyleminin etkisinin kaynağın beklediği etki olduğu söylenemez. Alıcılar her zaman kaynağın amacına uygun bir biçimde tepki göstermezler. Kaynak ile alıcının amaçları uyuşmadığında ise iletişim kesilir. Bu nedenle kaynağın iletişim eylemi öncesinde alıcısını ve alıcısının iletişim eylemine hangi amaçla katıldığını bilmesi çok önemlidir.

Ancak alıcının tepki verirken kaynak ile ilişkilerini bozacak sertlikte tepki vermesi de iletişimi kesintiye uğratır. Bu nedenle tepkinin niteliği iletişim kurulan kişi ile olan bağları zedeleyici olmamalıdır. Bireylerin kırıncı tavırları, ses tonları veya sözleri iletişimi ciddi anlamda yaralar ve kesintiye uğratır.

Bu nedenle anlayışlı tavırlar etkili iletişimin devamlılığı için vazgeçilmezdir.

Grafik 47

Madde 44: İnsanlara cevaplamada zorlanacaklarını hissettiğim sorular yöneltirim.

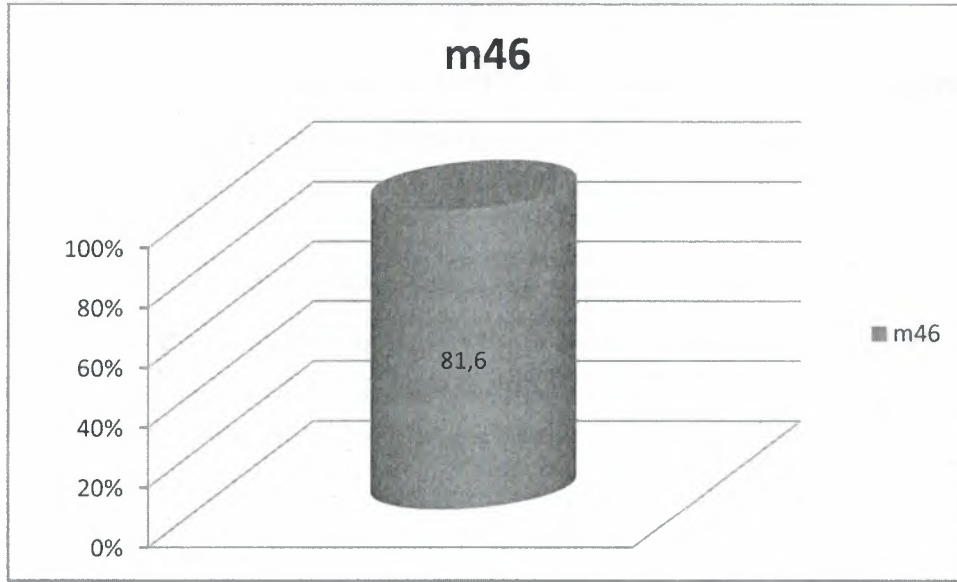
Grafik – 47’te öğretmenlerin insanlara cevaplamada zorlanacaklarını hissettikleri soruları yöneltme sıklığı %76,2 olarak görülmektedir.

Soru sormak kişiler arası iletişimin vazgeçilmez bir parçasıdır. Ancak iletişimde bulunan taraflardan biri, kasıtlı olarak karşı tarafa cevaplamakta zorlanacağı veya cevaplamak istemediği bir doru sorarsa bu sadece soruya maruz kalan kişiyi incitir ve üzer. Soruyu cevaplamakta zorlanan kişide telaş ve kaygı yaratacağı gibi, soruyu soran kişiye karşı güvensizlik ve öfke duyulmasına neden olur.

Bu nedenle kaynağın alıcıya bile bile cevaplamakta zorlanacağı sorular sorması iletişimi kesintiye uğratar. Olumsuz bir iletişim atmosferi yaratır.

Grafik 48

Madde 46: Öneri yapmayı düşündüğüm kişinin öneriye açık olup olmadığına dikkat ederim.

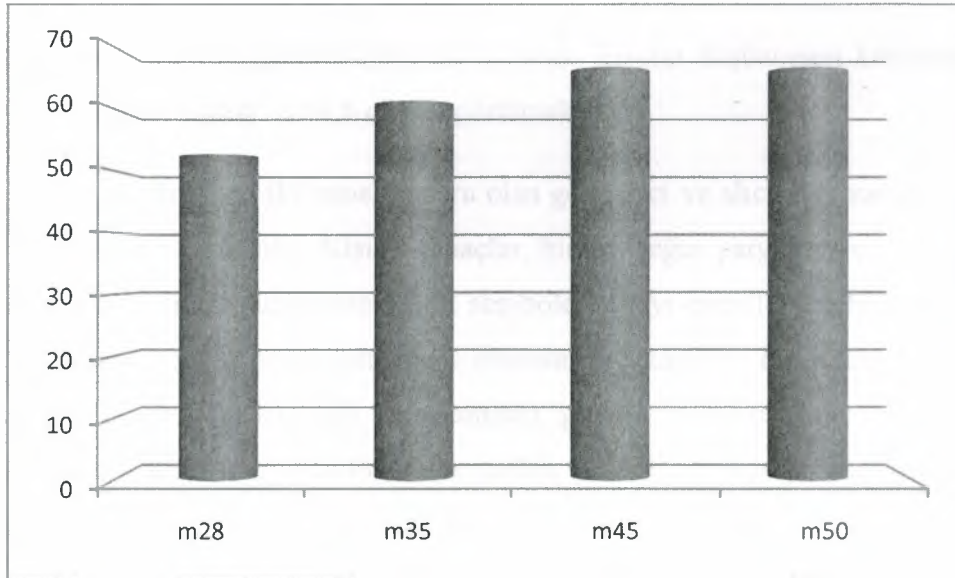
Grafik – 48’te öğretmenlerin öneri yapmayı düşündükleri kişilerin öneriye açık olup olmadıklarına dikkat etme sıklığı %81,6 olarak görülmektedir.

İletişim kurarken tarafların birbirlerine tavsiyelerde bulunması olasıdır. Ancak önerilere açık olup olmama durumu kişilere göre değişir. Bu nedenle öneri yapan kişinin karşısındakinin buna açık olup olmadığına dikkat etmesi gerekir. Çünkü öneriye açık olmayan kimseler, başkalarının fikirlerini almaktan hoşnut olmayabilirler. Böyle bir durumda da iletişim kesintiye uğrayabilir veya kişiler arasında çatışma durumu yaşanabilir. Bunun yaşanmaması için kişinin karşısındakinin öneriye açık olup olmadığına dikkat etmesi gerekmektedir.

Tablo 4 : Öğretmen algılarınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “Orta” aralığında görülen davranışlar:

Madde no.	“Orta” İletişimsel Yeterlilik Düzeyindeki Davranışlar (Öğretmen Görüşü)	Ortalama
28	Karşımdaki kişinin düşünceleri bana ters düşerse yargılarım.	2.63
35	İnsanları kontrol etmeye çalışırım.	3.06
45	Beni rahatsız eden duygularımı iletmekte zorluk çekerim.	3.33
50	Bana karşılık verilmeyeceğini hissetsem de selam veririm.	3.33

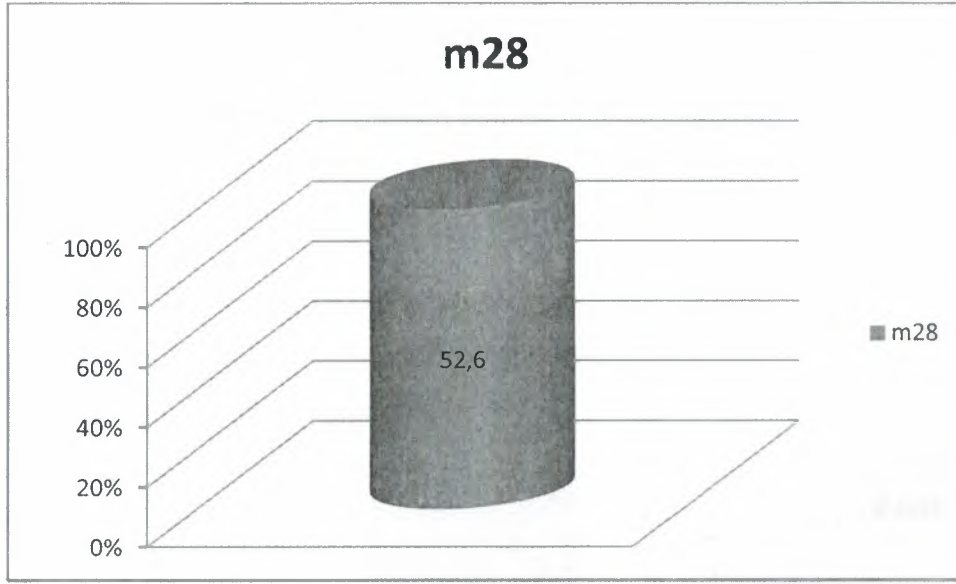
Grafik 49: İletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde öğretmenlerce “Orta” aralığında algılanan davranışlar.

Öğretmenlerin “Orta” aralığında iletişimsel yeterliliğe sahip oldukları davranışlar:

Grafik 50

Madde 28: Karşımdaki kişinin düşünceleri bana ters düşerse yargılarım.

Grafik – 50’de öğretmenlerin karşılarındaki kişinin düşünceleri kendisine ters düşerse yargılama sıklığı % 52,6 olarak görülmektedir.

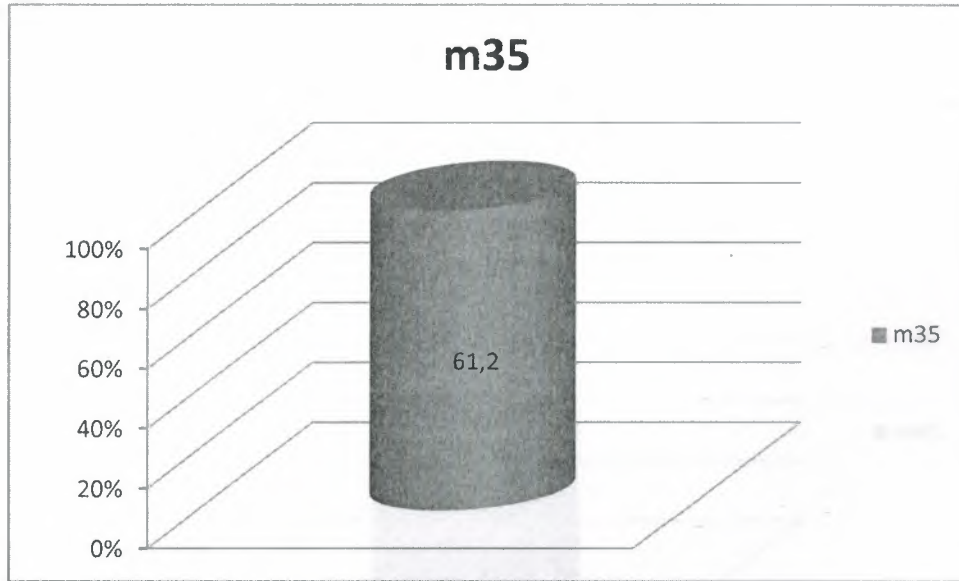
İletişim sürecinin iki temel unsuru olan gönderici ve alıcı aynı zamanda etkin iletişimi engelleyici olabilir. Kişisel amaçlar, hisler, değer yargıları ve alışkanlıklar bir yandan, mesajı oluşturan sembollerini sembole etmeyi engellerken bir yandan da, belirli kişilerden gelen mesajlara karşı olumsuz ve kayıtsız bir tutum takınmaya neden olabilir. Hedefin kaynağa karşı tutumu, güveni ve inancı kaynaktan gelecek mesajı farklı şekilde değerlendirmesine neden olabilir. Kaynağın mesajı, hedefin kanaatlerine aykırı ise bu tür bir mesaj tam olarak algılanamaz.

Aktif bir dinleyici olabilmek için alıcının, her türlü önyargıdan, değerlendirmeler ve genellemelerden kendini uzak tutması gerekir. Aksi halde kendi genellemelerine, yargılarına uymayan mesajları yargılayarak iletişimde bir engel

oluşturmuş olur. Bu nedenle dinleyici konuşmacıyı objektif olarak dinlemeli, eleştirilerini olumlu bir dille yapmalı bunu yaparken de karşısındakini yargılamadan fikirlerine saygı duyarak yapmalıdır.

Grafik 51

Madde 35: İnsanları kontrol etmeye çalışırım.

Grafik – 51’de öğretmenlerin insanları kontrol etmeye çalışma sıklığı % 61,2 olarak görülmektedir.

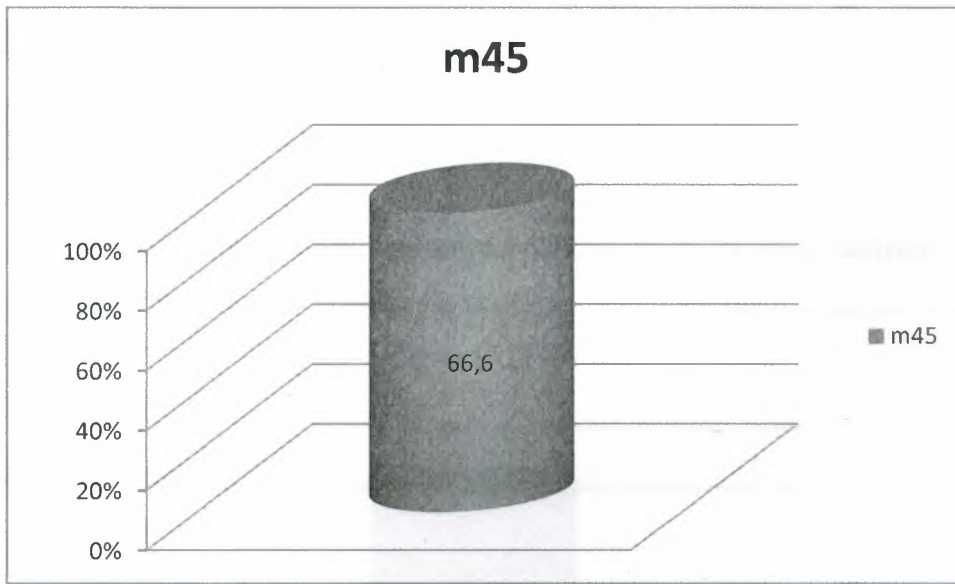
Scott ve Mittchel’e göre özellikle örgütlerde iletişimin kontrol fonksiyonu da vardır. İletişim, görev, yetki ve sorumlulukları belirleyerek, kontrole olanak verir. Örgütlerde problemin kaynağını bulmak ve önlemler almak iletişimle mümkün olur.

Ancak kişiler arası iletişimde, taraflardan birinin sürekli olarak iletişim kurduğu bireyi kontrol etmeye çalışması, davranışlarını kendi istediği şekilde yönlendirme eğilimi iletişim için bir engel oluşturur.

Bu durum aynı zamanda empatik iletişimle de ilgilidir. İnsanların davranışlarını kontrol etmeye çalışmak yerine, onların neden bu davranışı gösterdiklerini empati yoluyla anlamaya çalışmak, bu engeli ortadan kaldıracak en uygun davranış biçimidir.

Grafik 52

Madde 45: Beni rahatsız eden duygularını iletmekte zorluk çekerim.

Grafik – 52’de öğretmenlerin kendilerini rahatsız eden duygularını iletmekte zorluk çekme sıklığı % 66,6 olarak görülmektedir.

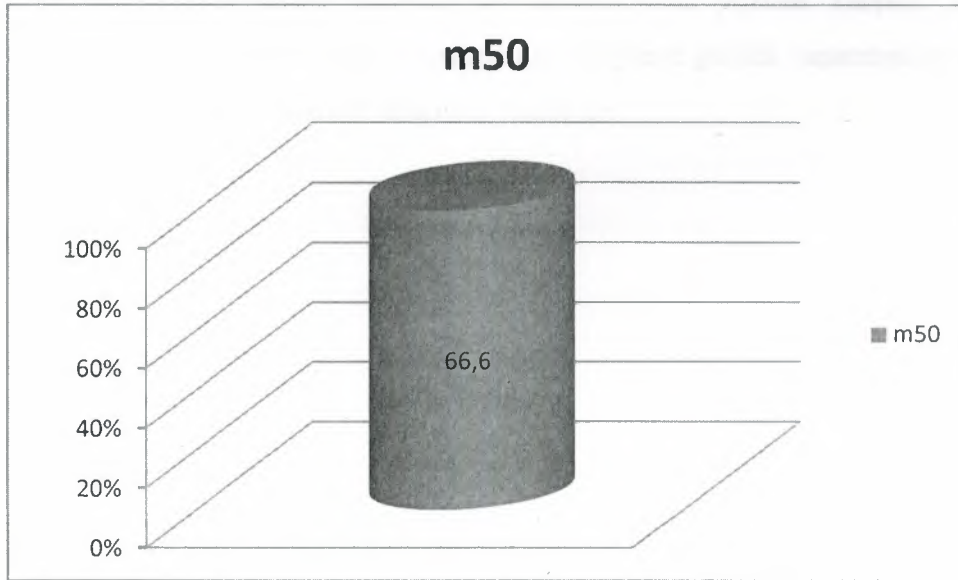
İletişim kurduğunuz zaman niyetinizi açıklamanız gerekir. Bir şey söylemeye veya onu özel biçimde söylemeye ihtiyacınız olur; fakat mesajınızı karşı tarafa göre ayarlama gereği duyarsınız; kısaca böyle durumlarda mesaj alıcının duygu dünyasına göre ayarlanarak, iletişim engeli ortadan kaldırılmaya çalışılır. (Tutar ve diğerleri, 2005)

Düşünceler sözlü iletişimle, duygular ise sözsüz iletişimle daha kolay aktarılmaktadır.

Sevinç, yorgunluk, kızgınlık vb. duyguların sözcüklere dökülmeden ifade edilmesi sözsüz iletişim aracılığıyla daha kolaydır. Dersine çalışmayan öğrenci yüz ve beden ifadeleriyle adeta öğretmenden özür dilercesine bir tavır sergiler ve “çalışmadığım için üzgünüm, özür dilerim öğretmenim.” Cümlesini sözcüklere dökmez ama bu mesajı öğretmene sözsüz olarak iletir. Kimi öğretmenler de bu mesajı aldıkları halde öğrenciyi bunu sözcüklerle de dile getirmesi için zorlarlar. Oysa mesaj öğrenci tarafından en etkili biçimde iletilmiştir.

Grafik 53

Madde 50: Bana karşılık verilmeyeceğini hissetsem de selam veririm.

Grafik – 53’de öğretmenlerin kendilerine karşılık verilmeyeceğini hissetse de selam verme sıklığı % 66,6 olarak görülmektedir.

Günümüzde pek çok iletişim aracı kullanılmaktadır. Konuşmak, dinlemek, beden dilini kullanmak nasıl ki etkili bir iletişim için önemli araçlardan ise selamlaşma da etkili bir iletişim için önemli bir unsurdur. Bu iletişim araçlarını kullanırken önemli olan bunları doğru bir biçimde ve zamanında kullanmaktır.

İyi bir iletişim kurmak için toplumun ve hedef kitlenin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Selamlaşma da toplumsal yaşamda insanlar arası iletişimin en önemli adımlarındandır.

Selamla, insanlar birbirlerine iyi dilek ve temennilerini sunarlar. Günümüzde kullanılan “hayırlı sabahlar”, “günaydın”, “iyi günler”, “iyi akşamlar”, “hayırlı günler” gibi deyimler selam verilenler üzerinde huzur, güven ve esenlik meydana getirir. Bu nedenle selamlaşmanın toplumda yeri ve önemi büyüktür.

Selamlaşma bazen sözlerle bazen de jest ve mimiklerle gerçekleşebilir.

Selamlaşma karşılıklı yapılıdır. Ancak ilk adımı birinin atması gerekir. İnsanların karşılık verilmeyeceğini hissetse de selam vermesi bir erdemdir. Çünkü selamlaşma etkili iletişimi başlatan bir adım olarak nitelendirilebilir. Karşılık verilmeyeceği kaygısı etkili iletişimi de köreltir. Bu yüzden karşılık verilip verilmeyeceğini düşünmeden selam verilmelidir. Böylece günlük yaşamımızda etkili iletişim adına önemli bir basamak atlanmış olacaktır.

B- Yönetici Algılarınca Öğretmenlerin İletişim Yeterliliklerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

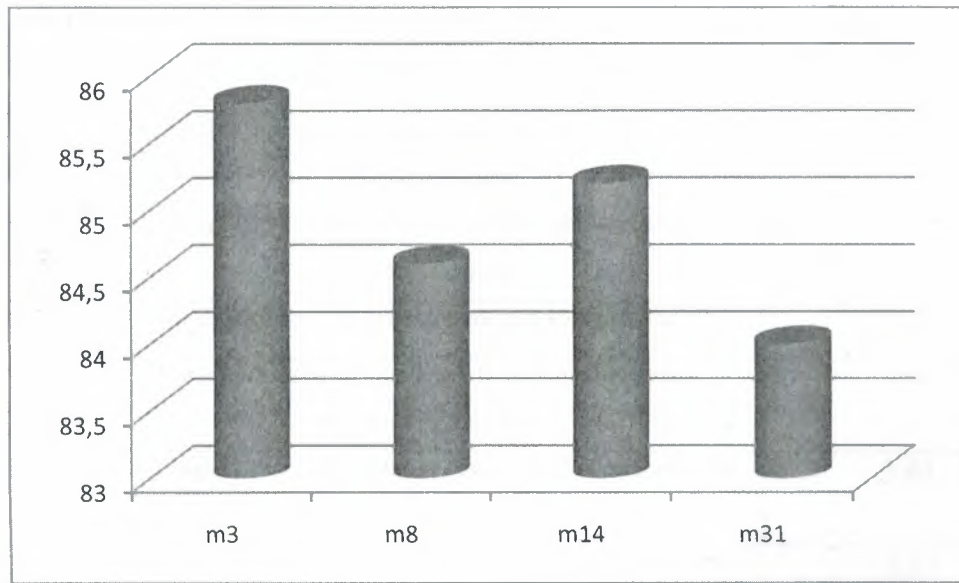
Tablo 5 : Anket maddelerine ilişkin puanlama ve sınırlandırma

Anket	Puan	Ortalama Ağırlığı	Yüzde Ağırlığı
Her Zaman	5	4.20-5.00	%84.00-%100
Ortadan Çok	4	3.40-4.19	%68.00-%84.00
Orta Sıklıkta	3	2.60-3.39	%52.00-%68.00
Ortadan Az	2	1.80-2.59	%36.00-%52.00
Hiçbir Zaman	1	1.00-1.79	%....-%36.00

Tablo 6 : Yönetici algılarınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “ Her Zaman”
aralığında görülen davranışlar:

Madde no.	“Her Zaman” İletişimsel Yeterlilik Düzeyindeki Davranışlar (Yönetici Görüşü)	Ortalama
3	Düşüncelerini başkalarına rahatlıkla iletir.	4.29
8	Karşısındaki kişiye söz hakkı vermek ister.	4.23
14	Konuşurken net cümleler kurar.	4.26
31	İletişim kurduğu kişinin karşı cinsten olmasından rahatsızlık duyar.	4.20

Grafik 54: Öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde yönetici görüşlerine “her zaman” aralığında algılanan davranışlar.

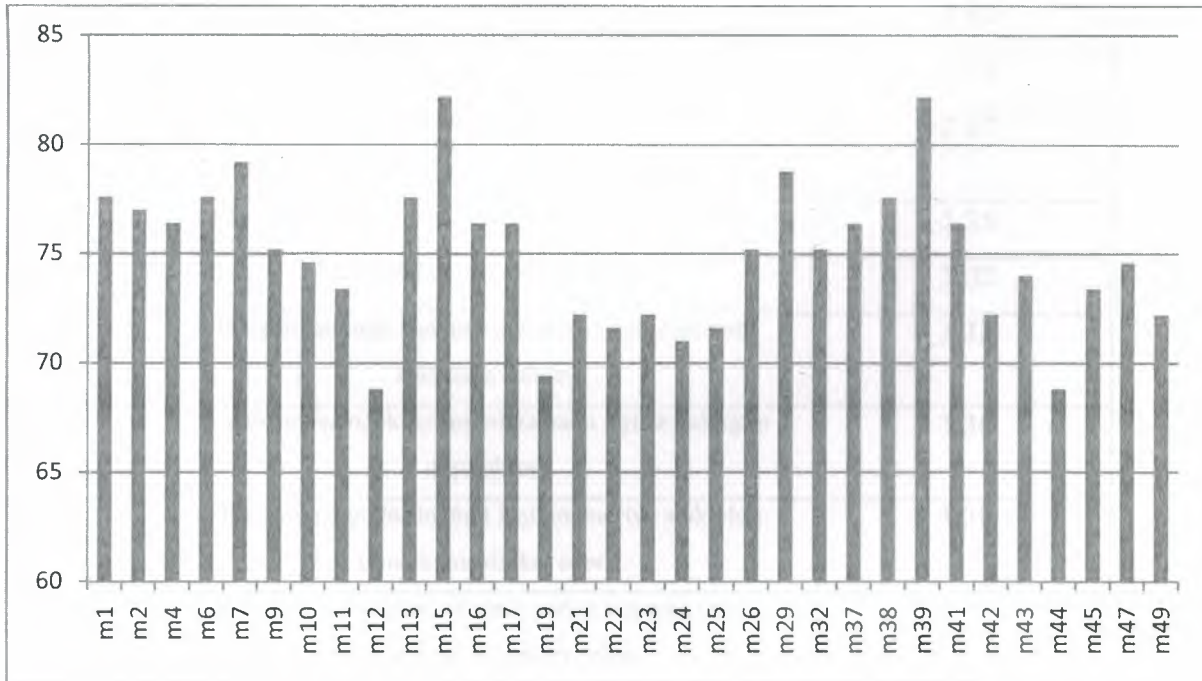
Tablo 7 : Yönetici algılarınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “ Ortadan Çok” aralığında görülen davranışlar:

Madde no.	“Ortadan Çok” İletişimsel Yeterlilik Düzeyindeki Davranışlar (Yönetici Görüşü)	Ortalama
1	İnsanları anlamaya çalışır.	3.88
2	İletişimde bulunduğu insanlardan gelen önerileri içtenlikle dinler.	3.85
4	Konuşurken göz temasını etkili olarak kullanabilir.	4.02
6	Dikkatini karşısındakinin ilgi alanı üzerinde toplayabilir.	3.88

7	Karşısındaki kişinin anlatmak istediklerini dinlemek için zaman ayırır.	3.94
9	Karşısındaki kişiyi dinlerken hayal kurar.	3.76
10	Başkaları konuşurken sabırlı olur.	3.73
11	İnsanları dinlerken sıkıldığını hisseder.	3.67
12	Eleştirilerini karşısındaki kişiyi incitmeden iletir.	3.44
13	Konuşurken ilk adımı atmaktan çekinmez.	3.88
15	Konuşurken kısa cümleler kurar.	4.11
16	Görüşlerini paylaştığı kişilerin fikirlerine saygı duyar.	3.82
17	İletişimde bulunduğu kişinin yüzüne baktığı halde sözlerini dinlemediği olur.	3.82
19	Karşısındaki kişinin dinlemeye istekli olup olmadığını anlamaya çalışır.	3.47
21	Dinlediği kişiyi daha iyi anlamak için sorular yöneltir.	3.61
22	Karşısındakinin anlamadığını hissettiğinde iletmek istediklerini tekrarlar.	3.58
23	Karşısındakinin anlamadığını hissettiğinde mesajını yeni kelimelerle ifade eder.	3.61
24	Karmaşık mesajların sonunda, iletmek istediği mesajları özetler.	3.55
25	İnsanlarla görüşürken onları rahatlatacak şeyler yapar.	3.58
26	Dinlerken, karşısındaki kişinin sözünü kesmemeye özen gösterir.	3.76
29	Ses tonunu konunun özelliğine göre ayarlayabilir.	3.94
32	Özür dilemek ona zor gelir.	3.76
37	Yakın çevresindekiler insanlara karşı ilgisiz kaldığını düşünür.	3.82
38	Çoğunlukla duygularından emin olur.	3.88
39	İletişim kurduğu kimse tarafından anlaşılmaktan mutluluk duyar.	4.11
41	Karşısındaki kişiye güvenmek onu mutlu eder.	3.82
42	İnsanları olumlu beklentilerle karşılar.	3.61
43	İletişim kurduğu kimselerle bir şeyler paylaştığını hisseder.	3.70

44	İnsanlara cevaplama zorlanacaklarını hissettiği sorular yöneltir.	3.44
45	Kendisini rahatsız eden duygularını iletmekte zorluk çeker.	3.67
47	İletişim kurduğu insanlar tarafından anlaşıldığını hisseder.	3.73
49	İnsanları istediği kalıba sokmaya çalışır.	3.61

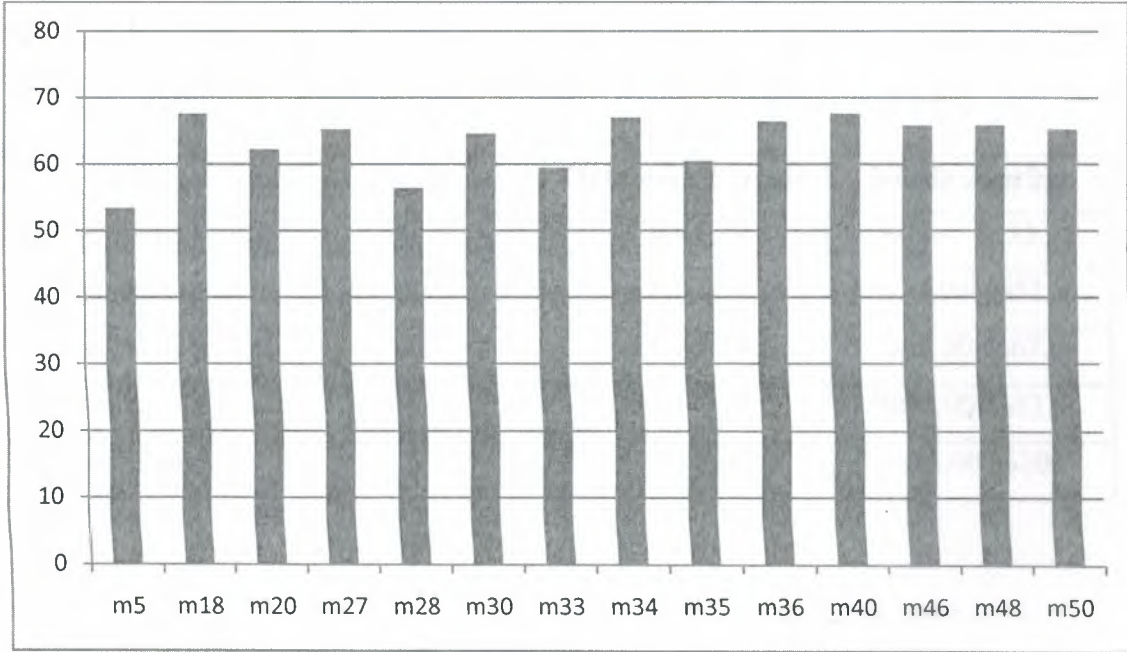
Grafik 55: Öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde yönetici görüşlerine “Ortadan Çok” aralığında algılanan davranışlar.

**Tablo 8 : Yönetici algularınca iletişimsel yeterlilik boyutunda “Orta”
aralığında görülen davranışlar:**

Madde no.	“Orta” İletişimsel Yeterlilik Düzeyindeki Davranışlar (Yönetici Görüşü)	Ortalama
5	Eleştirilmekten hoşlanır.	2.67
18	Karşısındaki kişinin konuşmaya istekli olup olmadığını anlamaya çalışır.	3.38
20	Hatalarını kolaylıkla kabul eder.	3.11
27	Küs olduğu birisiyle barışmak istediğinde ilk adımı atmaktan çekinmez.	3.26
28	Karşısındaki kişinin düşünceleri ona ters düşerse yargılar.	2.82
30	İnsanlara güvenir.	3.23
33	Tartışma sonunda savunduğu düşüncelerin yanlış olduğunu kabul edebilir.	2.97
34	Konuşurken sözünün kesilmesinden rahatsız olur.	3.35
35	İnsanları kontrol etmeye çalışır.	3.02
36	İletişim kurduğu kişinin tutumundan çok sorununu anlamaya çalışır.	3.32
40	Yakın çevresindekiler insanlara karşı ilgisiz kaldığını düşünürler.	3.38
46	Öneri yapmayı düşündüğü kişinin öneriye açık olup olmadığına dikkat eder.	3.29
48	Kendimi karşısındaki kişinin yerine koyarak onun düşüncelerini anlamaya çalışır.	3.29
50	Kendisine karşılık verilmeyeceğini hissetse de selam verir.	3.26

Grafik 56: Öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik davranışları içerisinde yönetici görüşlerine “orta sıklık” aralığında algılanan davranışlar.

C-Öğrenci Algılarınca Öğrencilerin İletişim Korkusu Yaşama Yoğunluğuna Yönelik Bulgular ve Yorumlar

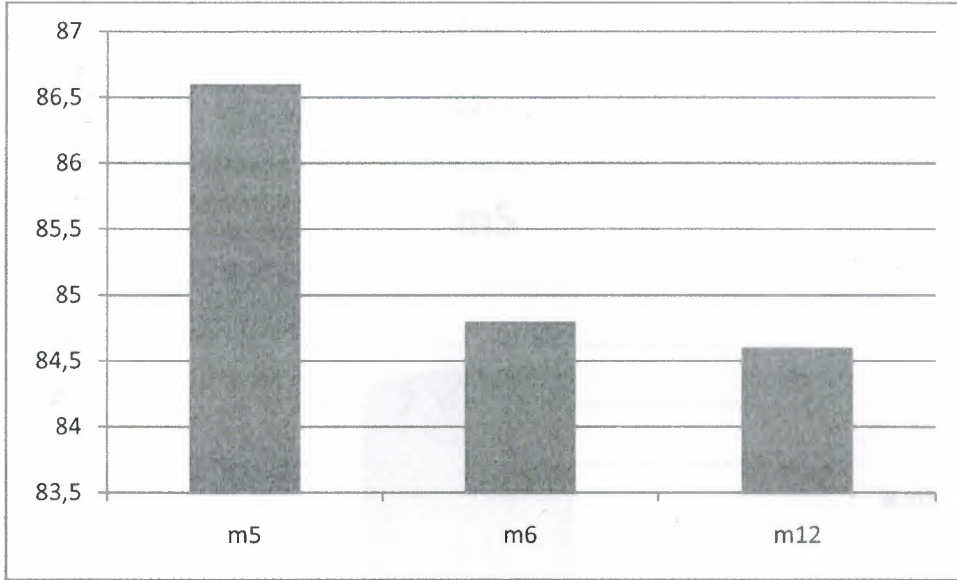
Tablo 9 : Anket maddelerine ilişkin puanlama ve sınırlandırma

Anket	Puan	Ortalama Ağırlığı	Yüzde Ağırlığı
Her Zaman	1	1.00-1.79	%....- %35.9
Ortadan Çok	2	1.80-2.59	%36.00- %51.9
Orta Sıklıkta	3	2.60-3.39	%52.00-%67.9
Ortadan Az	4	3.40-4.19	%68.00-%83.9
Hiçbir Zaman	5	4.20-5.00	%84.00-%100

Tablo 10: Öğrenci algılarınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Her Zaman” aralığında yoğunlaşan maddeler:

Madde no.	Davranış	Ortalama
5	Öğretmenler zayıf öğrencilere söz hakkı vermiyorlar.	4.34
6	Öğretmenler yanlış cevap verenlere kızıyorlar.	4.24
12	Öğretmenlerden çekindiğim için onlara soru soramıyorum.	4.23

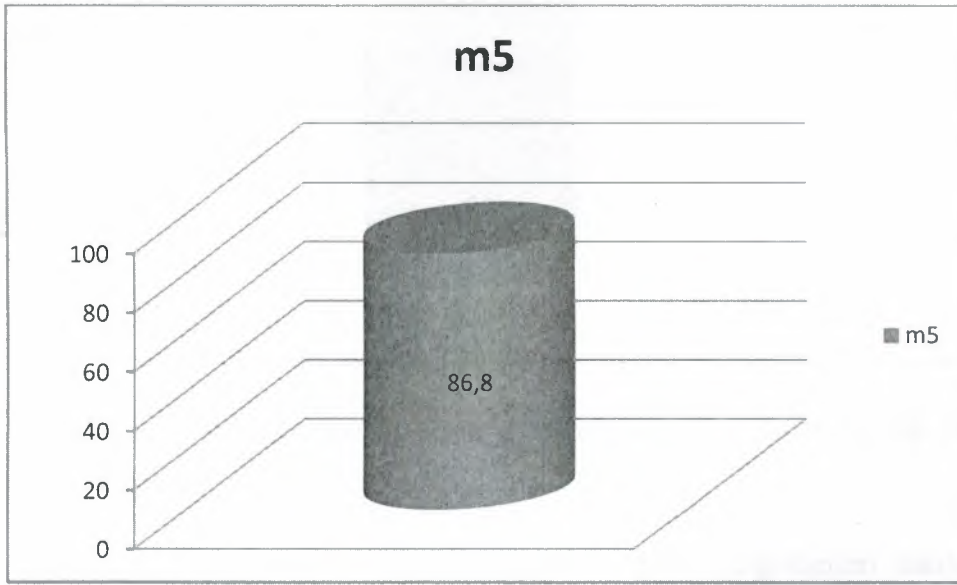
Grafik 57: Öğrenci algılarınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Her Zaman” aralığında yoğunlaşan maddeler.

Öğrenci algılarınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Her Zaman” aralığında yoğunlaşan maddeler:

Grafik 58

Madde 5: Öğretmenler zayıf öğrencilere söz hakkı vermiyorlar.

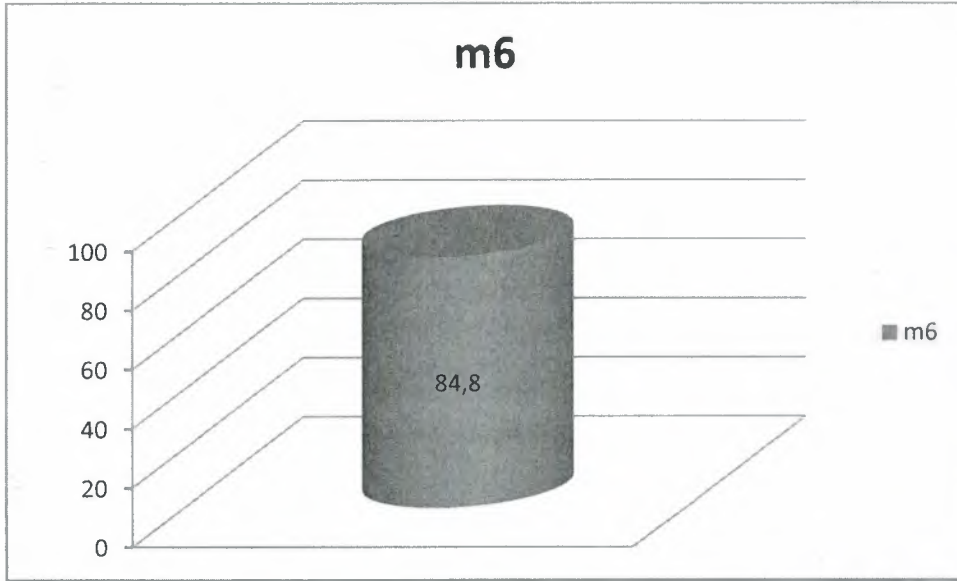

Grafik – 58’de öğretmenlerin zayıf öğrencilere söz hakkı vermeme sıklığı %86,8 olarak görülmektedir.

Sınıf içinde öğretmen, sessiz öğrencilere disiplin problemleri olmadığı için “mükemmel” olarak niteleyebilir. Ancak iletişim endişesine sahip öğrencilerin cevap vermemeleri, sınıf içi tartışmalara katılmamaları öğretmen üzerinde giderek sarmallaşan bir biçimde yerleşen “bu öğrencilerin yetersiz oldukları” gibi olumsuz bir etkiye yol açar. Bu nedenle öğrencilerin zayıf oldukları kanısına varılır. Oysa böyle bir durumda öğretmenin özellikle sessiz kalmayı tercih eden öğrencilerle iletişim kurma çabası içinde olması gerekmektedir. Nitekim bu şekilde iletişim etkililiği artacak ve dolayısıyla sınıf içindeki başarı düzeyi de aynı doğrultuda gelişecektir.

Grafik 59

Madde 6: Öğretmenler yanlış cevap verenlere kızıyorlar.

Grafik – 59’da öğretmenlerin yanlış cevap verenlere kızma sıklığı % 84,8 olarak görülmektedir.

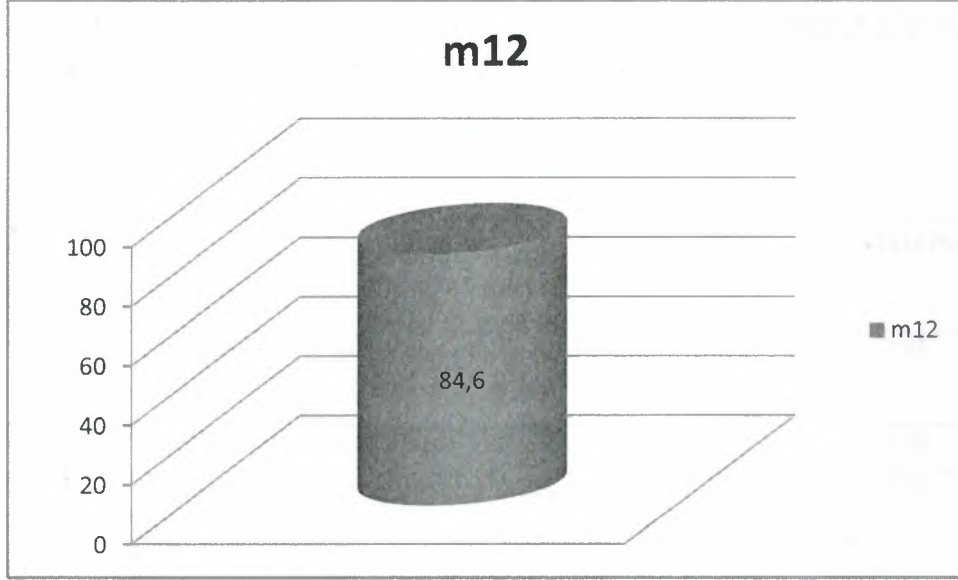
Öğrenci sorularını her zaman cevaplama eğilimi, öğrencileri takıldıkları noktalarda çekinmeksizin soru sormaya yönelten bir gösterge olarak kabul edilir. Öğrenciler anlamadıkları noktalara açıklık getirildiği ve küçük düşme korkusu taşımaksızın, çekinmeden soru sorabildikleri süreçlere aktif olarak katılabilirler. Öğrenmede iletişim korkuları, yakınlık ve motivasyon arasındaki ilişkiye yönelik araştırma bulguları da iletişim korkusunun öğrenmede öğrenci motivasyonu üzerinde olumsuz etki yarattığı sonucunda birleşmektedir. (Ergin ve Birol, 2005)

Bu nedenle yanlış cevap verdiğinde öğretmenin kızacağı kaygısını yaşayan öğrenciler, soru sormakla elde edecekleri kazanımlardan mahrum kalabileceklerdir.

Araştırmamıza göre öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bu kaygıyı yaşamaktadır.

Grafik 60

Madde 12:Öğretmenlerden çekindiğim için onlara soru soramıyorum.

Grafik – 60'da öğrencilerin öğretmenlerden çekindiği için onlara soru soramama sıklığı % 84,6 olarak görülmektedir.

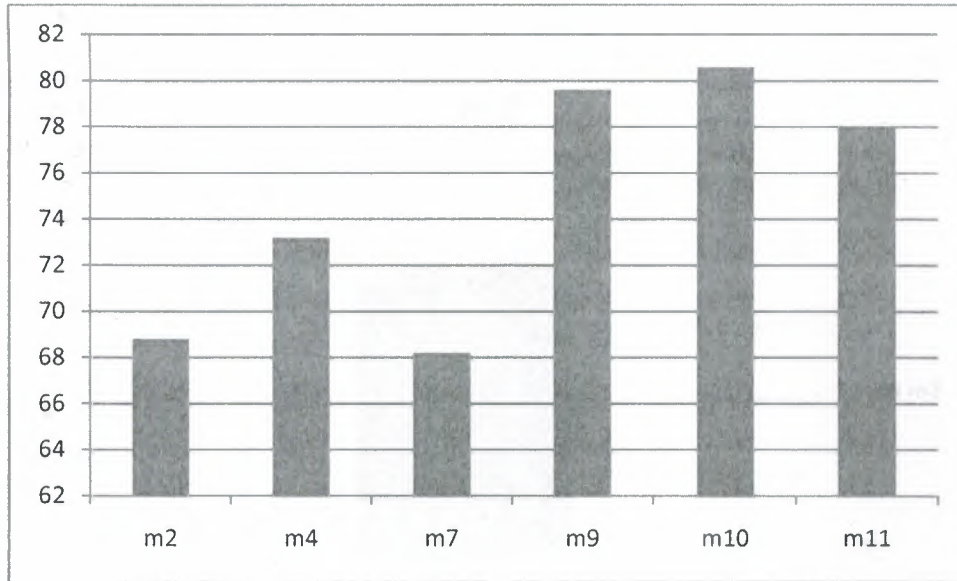
Sınıf ortamında öğrencinin anlama çabası içinde olduğunun belirgin bir göstergesi sayılan soruların, öğretmenler tarafından da titizlikle ele alınması gereği ortadadır. Butland da bu konuda öğretmenlerin öğrencilerin sorularını dinleyerek öğrencilerini derse katılabilmeleri için bir etkililik ölçütü olarak görmekte, öğrenci sorularına karşı daha duyarlı öğretmenlerin, öğrencilerce daha yakın olarak kabullenildiklerini vurgulamaktadır.

Öğretmenden çekinmek, öğretmenden duyulan kaygıyı belirtir. Öğretmene soru sormaya çekinen öğrencinin akademik başarısından söz edilemez. Nitekim günümüz eğitim sisteminin gelişmesi için sorgulayan öğrencilere ihtiyacı vardır. Bir öğrenci öğretmenine soru sormaya çekiniyorsa, öğretmenin öğrencileri sözlü iletişime girmeye cesaretlendirecek sınıf içi etkinlikler geliştirmesi gerekmektedir.

Tablo 11 : Öğrenci algularınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik
“Ortadan Çok” aralığında yoğunlaşan maddeler:

Madde no.	Davranış	Ortalama
2	Öğretmenler asık yüzle derse girdiklerinden konuşma cesareti bulamıyorum.	3.44
4	Öğretmenler hep belirli kişilerle iletişim kuruyorlar.	3.66
7	Yanlış yaptığımızda öğretmenlerin “Bu konuyu yeni anlattım dinlemediniz mi?” şeklinde karşılık vermeleri nedeniyle konuşmak istemiyorum.	3.41
9	Yanlış söyleyince arkadaşlarım bana gülüyor.	3.98
10	Öğretmenlerimin düşüncelerimi yersiz bulacağına inanıyorum.	4.03
11	Sorunun cevabını bilemeyince arkadaşlarımdan benimle alay edeceğini düşünüyorum.	3.90

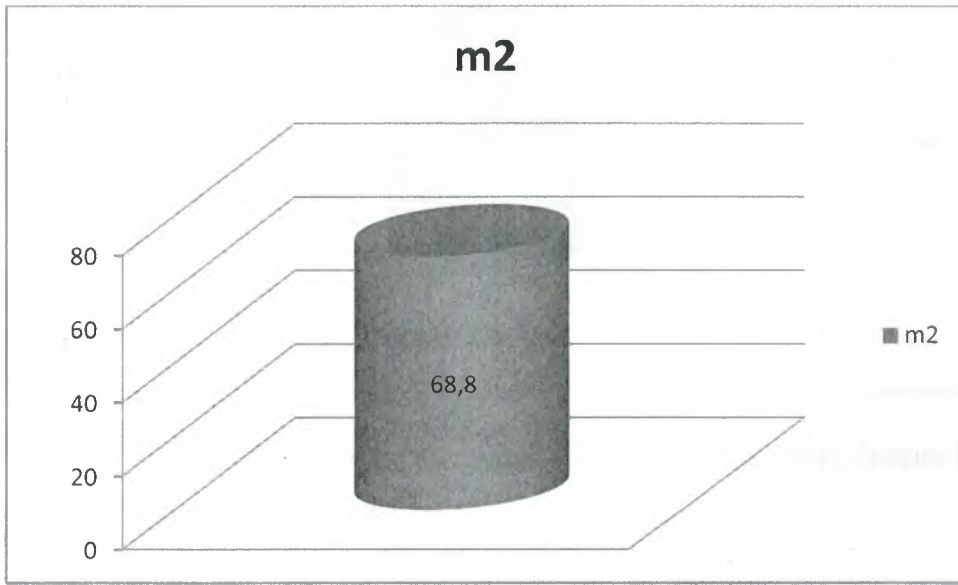
**Grafik 61: Öğrenci algılarınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik
“Ortadan Çok” aralığında yoğunlaşan maddeler.**

Öğrenci algılarınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Ortadan Çok” aralığında yoğunlaşan maddeler:

Grafik 62

Madde 2: Öğretmenler asık yüzle derse girdiklerinden konuşma cesareti bulamıyorum.

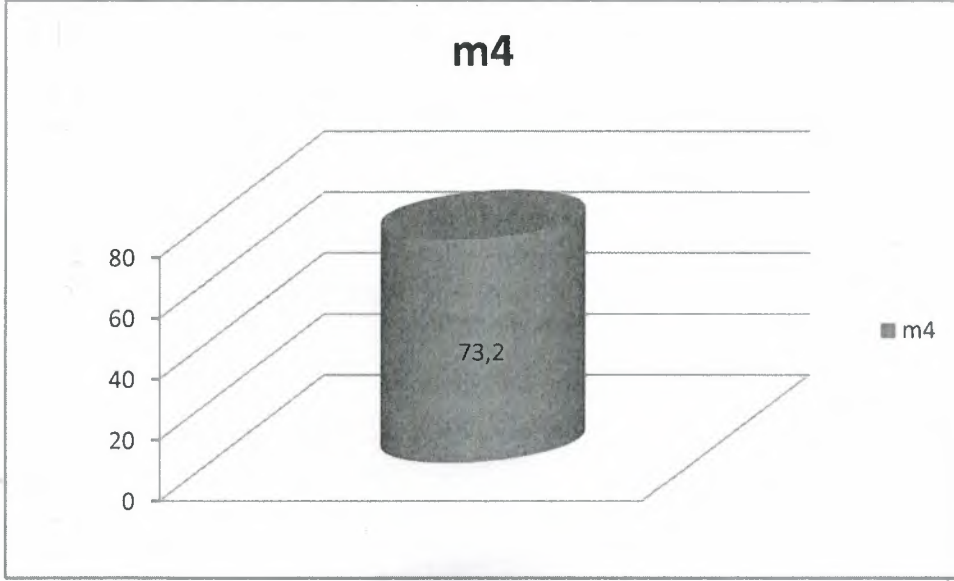

Grafik – 62’ de öğrencilerin öğretmenlerin asık yüzle derse girdiklerinden konuşma cesareti bulamama sıklığı %68,8 olarak görülmektedir.

Öğrenci davranışları sonrasında öğrencilere gönderilen aydınlatıcı bir yankı olan gülümseme, öğretmene sözcüklerle kolaylıkla vurgulanamayacak mesajları öğrencisine kısa bir sürede iletme şansını verir. Özellikle pozitif mesajların bir gösteri şekli olan gülümseme öğrencilerin konuşmaları ile aynı anda gerçekleşmesi durumunda, öğrencilere düşüncelerini organize edebilme gücü veren bir yönlendirici, olumlu bir pekiştireç görevini üstlenir. Öğretmenlerin öğrenci ilgilerini arttırdığına ilişkin Butland’ın araştırma sonuçları da sınıf ortamında güler yüzle gelen mesajların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Cherry de güler yüzlü konuşmacıların mesajlarının alıcılar tarafından daha içten algılandığını araştırmasıyla ortaya koymuştur.

Grafik 63

Madde 4: Öğretmenler hep belirli kişilerle iletişim kuruyorlar.

Grafik – 63’te öğrencilerce, öğretmenlerin hep belirli kişilerle iletişim kurma sıklığı % 73,2 olarak görülmektedir.

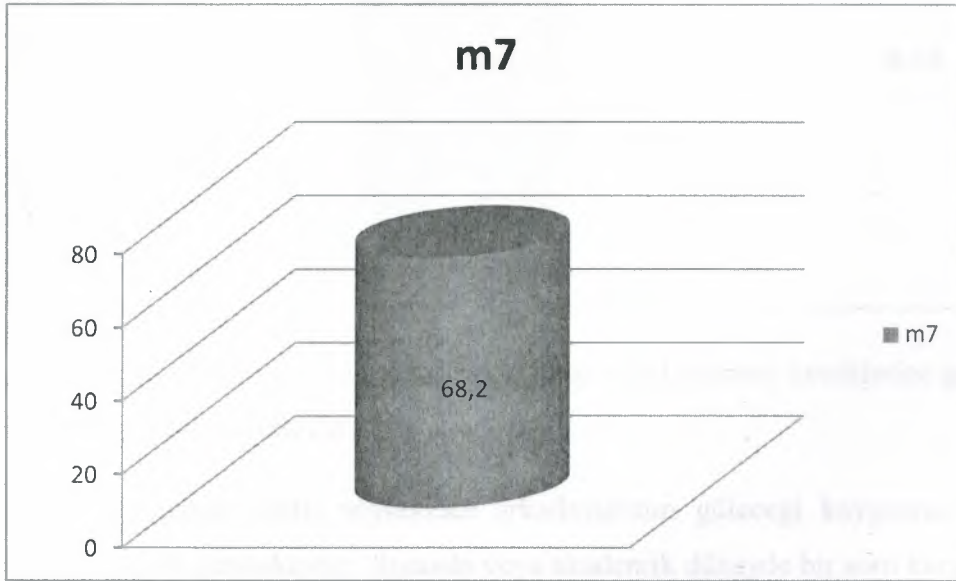
Öğretim sürecinin öğrenci merkezli olduğu düşünüldüğünde, öğretmenlerin, her öğrencinin kendine özgü düşüncelerini tanımları gereği ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin farklı öğrenci görüşlerini dinleyerek takdir ettiği bir ortam, insanlar arasında ilginç dinamikler yaratabilecek bir çeşitlilik ortamıdır. Öğrencilerin bireysel farklılıkları sonucu ortaya çıkan farklı görüşlerini dinleyerek takdir eden öğretmen davranışları, öğrencileri orijinal kişilikler oluşturmaya yönlendiren bir davranıştır.

Öğretmenler sınıf içerisinde, sınıfta yer alan bütün öğrencilerin yetenek sınırlarını dikkate almak durumundadır. Öğretmenlerin sınıf içerisindeki bazı öğrencilerden ümidini kesmesi, bazı öğrencileri kendi yalnızlığına terk etmesi, yetersizliği ile kendini sınıftan soyutlayan öğrenciler için bu soyutlaşmışlığı pekiştirici bir davranış olarak algılanır. Bu durum , iletişim kuran öğretmenin hedef kitlesinin niteliğini düşüreceğinden, öğretme-öğrenme etkinliklerinin verimini de düşürecektir.

Bu nedenle öğretmenlerin sadece belirli öğrencilerle değil, tüm öğrencilerle eşit oranda iletişim kurması öğretim sürecinin zenginliği açısından bir gerekliliktir.

Grafik 64

Madde 7 : Yanlış yaptığımızda öğretmenlerin “ Bu konuyu yeni anlattım dinlemediniz mi?” şeklinde karşılık vermeleri nedeniyle konuşmak istemiyorum.

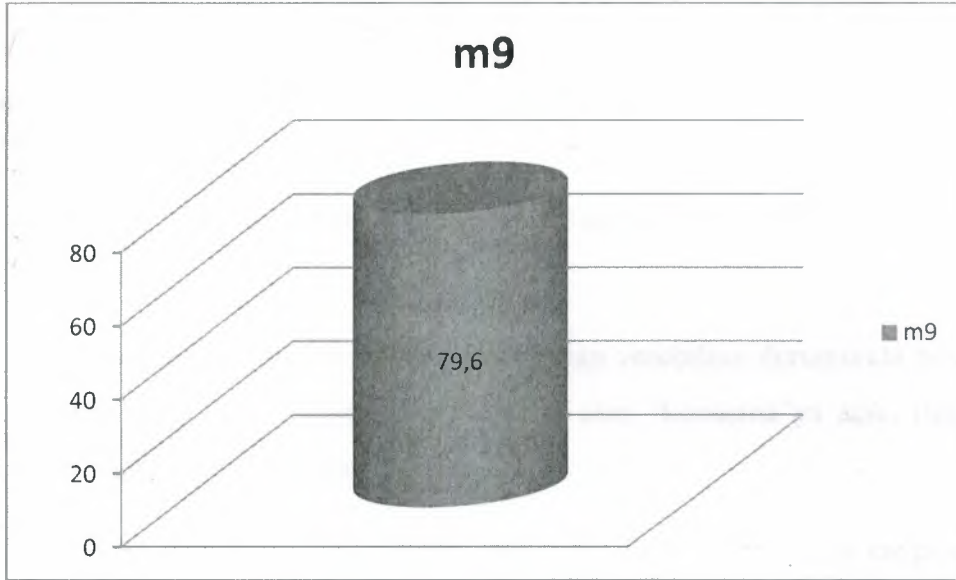

Grafik – 64’te öğrencilerin yanlış yaptıklarında öğretmenlerin “bu konuyu yeni anlattım dinlemediniz mi?” şeklinde karşılık vermeleri nedeniyle konuşmak istememe sıklığı % 68,2 olarak görülmektedir.

Yanlış cevaplar karşısında öğrencilerin karşılaşılabilecekleri olumsuz durumlar özellikle 9., 10., ve 11. maddelerde de belirtilmiştir. Yanlış cevaplar karşısında öğretmenin göstereceği davranış biçimi, öğrencide iletişim kaygısı yaratma olasılığı açısından son derece önemlidir. Çünkü öğrenci, “yanlış cevap vermesi” gibi çok doğal bir durumda, 7. maddede belirtildiği gibi öğretmeninden olumsuz bir tepki alırsa, daha sonraki derslerde cevap vermek istediğinde, yanlış cevap verme kaygısı ve korkusu yaşama olasılığı oldukça yüksektir.

Grafik 65

Madde 9: Yanlış söyleyince arkadaşlarım bana gülüyor.

Grafik 65'te öğrencilerin, yanlış söyleyince arkadaşlarının kendilerine gülme sıklığı % 79,6 olarak görülmektedir.

Bir öğrencinin yanlış söyleyince arkadaşlarının güleceği kaygısının özü aslında şu mantıkta yatmaktadır: Sınavda veya akademik düzeyde bir soru karşısında gözlenecek başarı düzeyi, “kişilik değerinin” düzeyi olarak yansıyacaktır. Örneğin okulda veya sınıfta, başarıyla sonuçlanan işler yapmış olan öğrenci kendini, hem kendisinin hem de başkalarının gözünde **başarılı** olarak tanımlayacaktır. Başarılı performanslarıyla kişiliğine başarılı değeri veren öğrenci, başarısız olabileceği herhangi bir performansla bu kez hem kendinin hem de başkalarının gözünde **başarısız** kişi olma riskini yaşayacaktır. İşte bunun başka bir adı da **kaygı**dır.

Olduğu varsayılan bir kişilik değerinin kaybedileceği duygusunu yaşamak, veya başkalarının bizi beğenmeleri için performansımızın başarısıyla kişiliği başarılı kılmaya çabalamak yanlış bir mantıktır. (Özer, 2005)

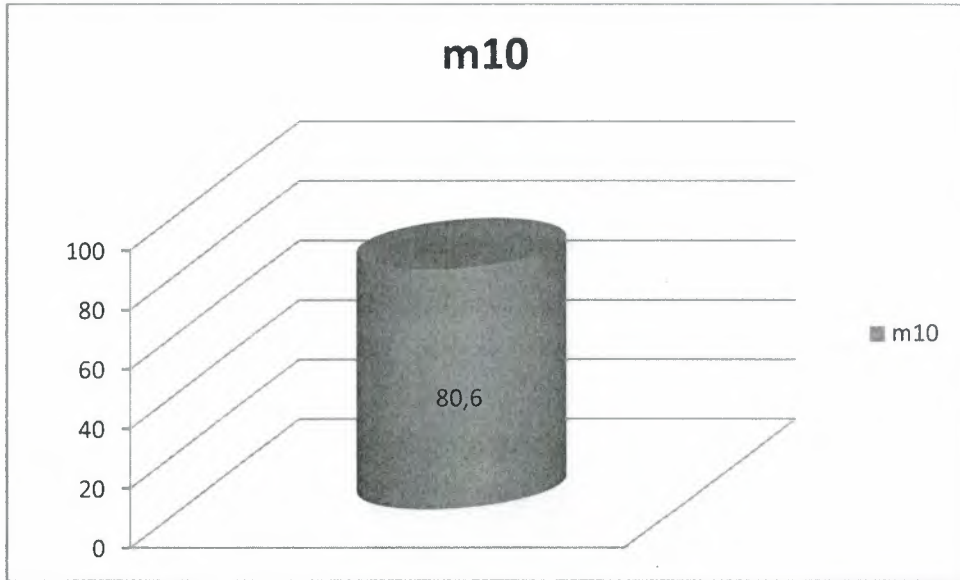
Oysa akademik başarıda doğru cevaplar olacağı gibi, yanlış cevapların da önemi öğretim açısından önemlidir. Öğrenci sınıf ortamında öğretmenin sorduğu sorulara cevap verirken yanlış söyleyebileceği ihtimali her zaman vardır. Daha doğrusu öğrencinin yanlış cevap verme hakkı vardır. Bu noktada öğretmenin vereceği tepki, öğrencilerinin bu durumla alay etme olasılığı ile doğrudan ilişkilidir. Öğretmen yanlış cevaplar karşısında olumlu bir tavır sergilemeli, yanlış cevabı öğretim açısından bir fırsat olarak değerlendirmeli ve yanlış cevap karşısında anlayışlı olmalıdır. Böyle bir öğretmen tavrı, alaycı öğrenci tavırlarına fırsat vermeyecek ve yanlış cevap öğrencinin olumsuz bir atmosfer yaşamasını engelleyecektir.

Böylece bu öğrenci, bir başka yanlış cevap verebilme durumunda böyle bir kaygı duymayacağı için, iletişimde çok önemli olan “konuşma”ya açık, fikirlerini ifade edebilmede istekli duruma gelecektir.

Araştırmamıza göre öğrencilerin, böyle bir durum karşısında kaygı durma sıklığı yüksek bir oranda görülmektedir.

Grafik 66

Madde10: Öğretmenlerimin düşüncelerimi yersiz bulacağına inanıyorum.

Grafik – 66’da öğrencilerin, öğretmenlerinin düşüncelerini yersiz bulacağına inanma sıklığı % 80,6 olarak görülmektedir.

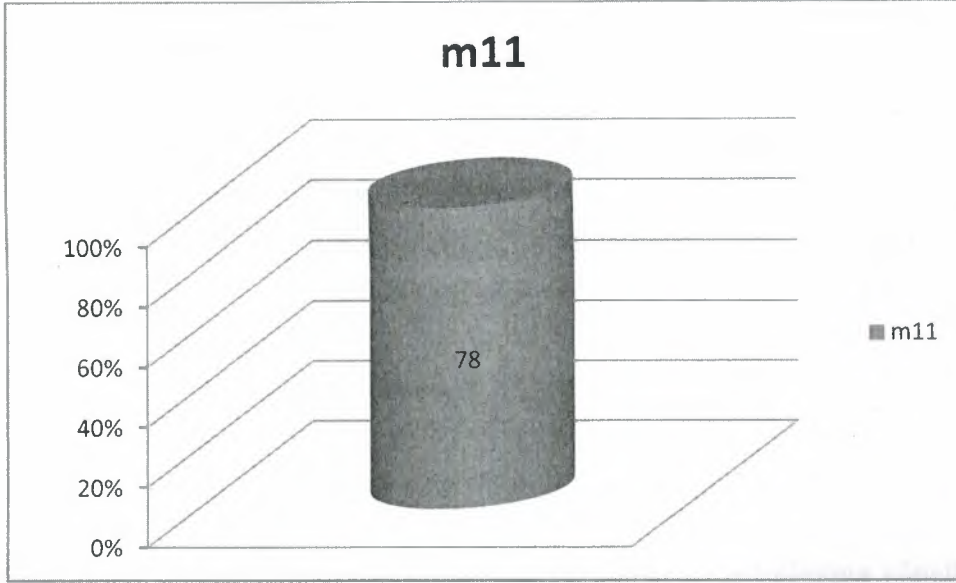
Öğretim öğrenci merkezli olduğu, sonuçta kazanıma ulaşacak olanların öğrenciler olduğu düşünüldüğü zaman öğretmenlerin, her öğrencinin kendine özgü düşüncelerini tanımaları gereği ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin farklı öğrenci görüşlerini dinleyerek takdir ettiği bir ortam J.Maxwell’in deyimi ile insanlar arasında ilginç dinamikler yaratabilecek bir çeşitlilik ortamıdır.

Bu nedenle bu dinamikleri yaratabilecek ortamı hazırlamak için öğretmenlerin, öğrenci düşüncelerine önem verdiklerini göstermeleri ve bunu net bir şekilde destekleyerek ifade etmeleri gerekmektedir.

Ancak bu şekilde öğrenciler, fikirlerine değer veren öğretmenlerle iletişime girmek için daha da istekli olacaklardır. Böylece öğretmen- öğrenci iletişimi güçlenecek, fikir üretmeye ve fikirlerini özgürce belirtmeye istekli bir öğrenci kitlesi oluşacaktır.

Grafik 67

Madde11: Sorunun cevabını bilemeyince arkadaşlarımın benimle alay edeceğini düşünüyorum.

Grafik – 67’de Öğrencilerin, sorunun cevabını bilemeyince arkadaşlarının kendisiyle alay edeceğini düşünme sıklığı % 78’dir.

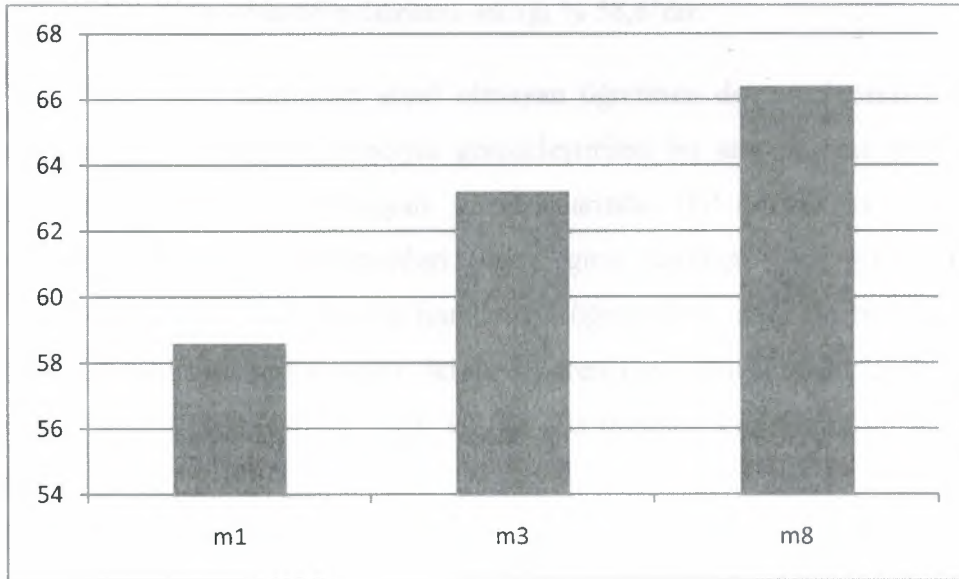
Glaser’in olumsuz Bilişsel Değerlendirme Modeli’ne göre, suskun çocuğun erken yaşlarındaki konuşmalarında eleştirildiği sayıtlısına dayanır. Bunun sonucu olarak çocuk olumsuz tepkiler beklemeyi, bunun uzantısı olarak da sessiz kalarak bu olumsuz tepkilerden kaçınmayı öğrenmektedir. Hatta bu tür bir çocuk konuşurken, öğretmeni anne – babası veya öteki çocuklar çok seyrek olumsuz tepkiler gösterebilir, çocuk konuşmakta yine zorlanmakta ve sözlü iletişim durumlarından kaçınmaktadır.

Bu madde de 9. madde ile yakından ilişkilidir. Çocuğun yanlış cevaplar karşısında alacağı tepki bir kaygıya neden olmakta ve bu da iletişimi engellemektedir. Bu kaygıyı önemli oranda azaltacak olan kişi öğretmendir.

**Tablo 12 : Öğrenci algılarınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik
“Orta” aralığında yoğunlaşan maddeler:**

Madde no.	Davranış	Ortalama
1	Öğretmenler sinirli derse girdiklerinden, konuşma cesareti bulamıyorum.	2.93
3	Öğretmenlerin başkasına kızması sonucunda konuşma cesaretimi yitiriyorum.	3.16
8	Ayağa kalkınca heyecanlanarak vereceğim cevabı unutacağımdan korkuyorum.	3.32

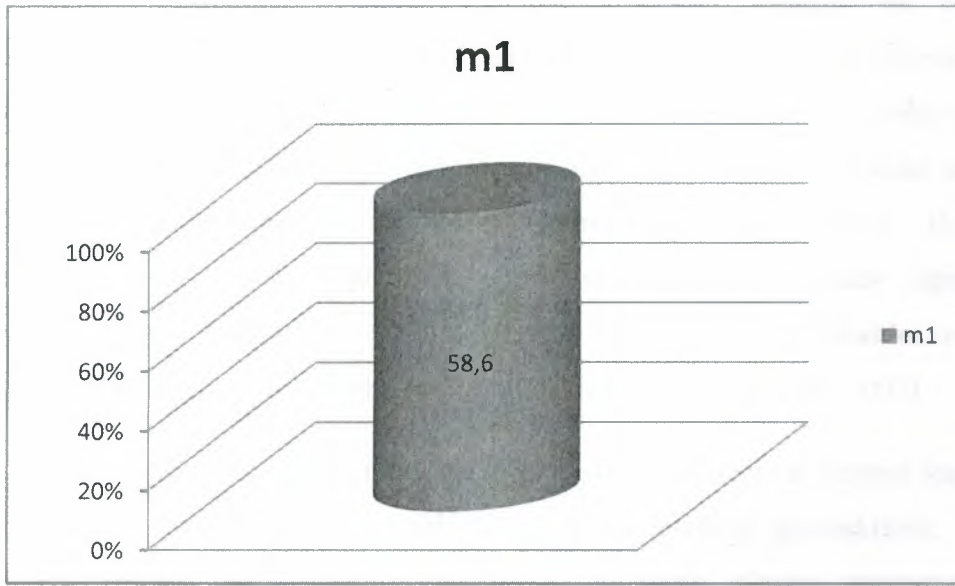
**Grafik 68: Öğrenci algılarınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik
“Orta” aralığında yoğunlaşan maddeler.**

Öğrenci algılarınca öğrencilerin iletişim korkularına yönelik “Orta” aralığında yoğunlaşan maddeler:

Grafik 69

Madde 1: Öğretmenler sinirli derse girdiklerinden, konuşma cesareti bulamıyorum.

Grafik – 69’da Öğrencilerin, öğretmenlerin sinirli derse girdiklerinden, öğrencilerin konuşma cesareti bulamama sıklığı % 58,6’dır.

Pektaş (1988) tarafından sözel olmayan öğretmen davranışlarının öğretime etkilerinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bir araştırmanın bulgularına göre öğretmenlerin sözel olmayan davranışlarında iki önemli nokta dikkati çekmektedir. Birincisi öğretmenleri sınıfa giriş hareketi ile öğrencileri pek etkilememekle beraber, sınıftaki ilk hareketiyle öğrencilerle daha iyi bir iletişim ve etkileşim kurabildikleri saptanmıştır. İkincisi, öğrenciye vermek istedikleri mesajları, ses ve konuşma biçimleri kadar, yüz, kaş ve göz ifadeleri kullanarak iletebildikleri gözlemlenmiştir.

Mutluluk, korku, öfke, şaşkınlık, üzüntü ve tiksinti duyguları ile ilgili bu hareketler hemen tüm insanlarda ortaktır. Bu nedenle öğrenciler öğretmenlerin

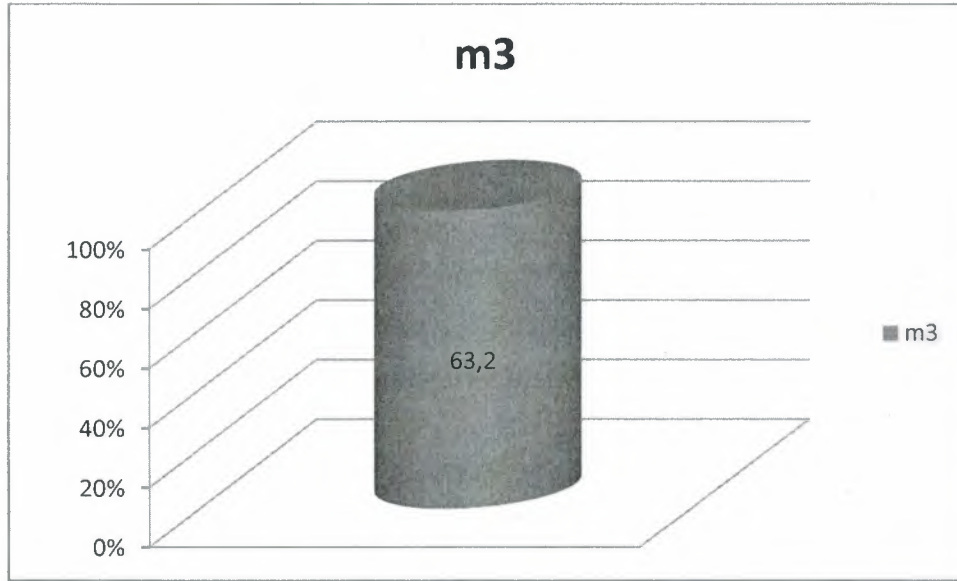
sinirli olduklarını jest ve mimikler gibi biyo-psikolojik kökenli temel duyguları dile getiren hareketler sayesinde çok rahat anlayabilirler. Öğrencilerin sinirli bir öğretmene soru sormaya çekinmesi ve bunun sonucundan kaygı duyması oldukça normaldir. Bu durum bir iletişim engeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü öğretmenin öfkeli tavrına maruz kalmak istemeyen öğrenciler, onunla konuşmaktan, ona soru sormaktan vazgeçme eğilimi gösterecektir.

Öğrenci öğretmen ilişkisinin niteliği, akademik başarıyı ve öğrenci davranışını etkilemektedir. Öğrenciler cana yakın ve arkadaş olan öğretmenleri yeğlemektedir. Öğretmenlerin daha sempatik olmaları ve öğrenciler için daha olumlu roller üstlenmeleri halinde öğrencilerin okula ve öğretmenlere karşı daha olumlu yargılar taşıyor olmaları da kuşkusuz önemlidir (Celep, 2002). Hoşgörü göstermeyen, sert, çok az övgü veren, sınıfta sıkıcı bir hava yaratan öğretmen, öğrencinin uygun davranışını motive temekte yetersizdir. Öğretmenler otoriter kuralları zorla kabul ettirerek problem davranışa neden olurlar (Sadık, 2002).

Araştırmamızda, sinirli olarak derse giren öğretmenleri ile iletişim kurmada kaygı yaşayan öğrencilerin orta sıklıkta olduğunu grafikte görmekteyiz. ***Diğer maddelere oranla***, bu sıklığın daha düşük seviyede olması araştırmamızın “öğrencilerin iletişim kaygısı” boyutu açısından sevindirici bir sonuçtur.

Grafik 70

Madde 3: Öğretmenlerimin başkalarına kızması sonucunda konuşma cesaretimi yitiriyorum.

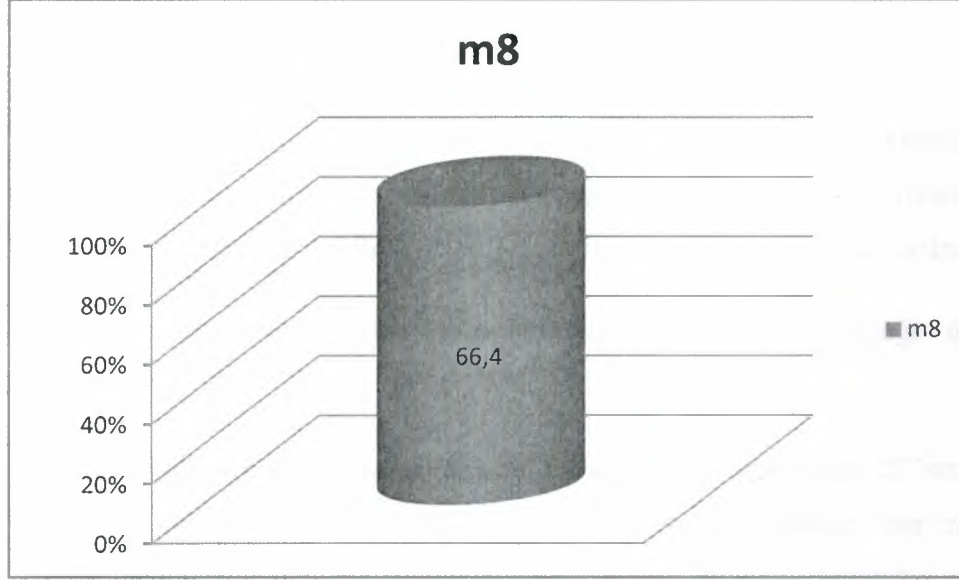
Grafik – 70’de öğrencilerin, öğretmenlerinin başkalarına kızması sonucunda konuşma cesaretini yitirme sıklığı % 63,2’de olarak görülmektedir.

Öğrenciler, öğrenme sürecinde, doğrulara ulaşma yolunda hatalar yapabilirler. Önemli olan, doğruların hedef alındığı bir öğretim sürecinde öğrencilerden gelen hatalara karşı öğretmenlerin cesaretlendirici olmaları ve öğrencileri bu şekilde doğruları bulmaya yönlendirmeleridir.

Öğretmen iletişim sürecinde baskıcı bir tutum ve davranış yerine, öğrencinin kendisiyle iletişim kurmasına imkan verecek demokratik bir tutum ve davranış gösterebilmelidir (www.firat.edu.tr).

Grafik 71

Madde 8: Ayağa kalkınca heyecanlanarak vereceğim cevabı unutacağımdan korkuyorum.

Grafik – 71’de öğrencilerin ayağa kalkınca heyecanlanarak vereceği cevabı unutacağından korkma sıklığı % 66,4 olarak görülmektedir.

Heyecanlanmak bazı durumlarda iletişimi engelleyebilir. Tıpkı heyecanlanarak vereceği cevabı unutma durumu gibi. Bazı çocuklar, kendilerine söz hakkı verildiğinde vereceği cevabı o anki panikten untabiliyorlar. Bu durum, konuşma kaygısından kaynaklanıyor diyebiliriz. Konuşmaya çekinen veya kendisine yeteri kadar söz hakkı verilmeyen çocuk, konuşması gereken durumlarda konuşmaya yabancı olduğundan veya nasıl konuşacağı kaygısından ne diyeceğini untabilir.

Bu tip durumların sıkça yaşandığı çocuklarda bunu azaltmanın veya önlemenin yolu, bu çocuklara daha çok söz hakkı vermekle ve onu cesaretlendirmekle sağlanabilir. Öğretmenin çocuğun vereceği cevabı sabırla beklemesi ve onu dinlemesi gereklidir. Hatta söyleyeceklerini hatırlaması için çocuğa yardımcı olmalı ona ipuçları vererek cesaretini ve özgüvenini arttırmalıdır.

Araştırmamızda bu durumun orta sıklıkta görülmesi, daha sık görülen maddelere oranla sevindiricidir.

BÖLÜM 4

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

İlkokul 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin iletişimsel etkililiklerinin kendileri ve yönetici görüşleri açısından tesbit edilmesi için öğretmenlere ve yöneticilere uygulanan anket çözümlenmesi ile elde edilen verilere göre şu sonuçlara varılmıştır:

50 davranıştan (maddeden) oluşan iletişimsel etkililik ölçeği dikkate alındığında;

1. Öğretmenler, kendi görüşlerine, bu 50 davranış biçiminden 27'sini "her zaman" aralığında algılamaktadırlar. Öğretmen görüşlerine "her zaman" aralığında algılanan 27 davranıştan 24'ü iletişim etkililiği açısından olumlu davranış biçimlerini ortaya koyarken, 3'ü olumsuz davranış olarak belirtilmiştir. Olumlu olan 24 davranış, öğretmenlerin iletişimsel etkililiğini arttıran ve iletişim adına en üst düzeyde kullanılan davranışlardır.

Olumsuz olarak değerlendirilen 3 davranışın ise her zaman aralığında görülmesi iletişimsel öğretmenlerin yeterlilik düzeylerinde düşürücü bir etki görülmesine neden olmuştur.

2. Öğretmenler, kendi görüşlerine, bu 50 davranış biçiminden 19'unu "ortadan çok" aralığında algılamaktadırlar. Öğretmen görüşlerine "ortadan çok" aralığında algılanan 19 davranıştan 12'si olumlu davranış, 7'si ise olumsuz davranış olarak nitelendirilmiştir. Olumlu olan 12 davranışın ortadan çok sıklıkta görülmesi iletişim etkililiğini güçlendiren davranışlar olarak nitelendirilebilir.

Olumsuz olarak değerlendirilen 7 davranışın ortadan çok sıklıkta görülmesi öğretmenlerin iletişimsel etkililik düzeylerinde düşürücü bir faktör olarak görülmüştür.

3. Öğretmenler, kendi görüşlerince, bu 50 davranış biçiminden 4'ünü "orta" aralığında algılamaktadırlar. Bu 4 davranıştan 1'i olumlu, 3'ü ise olumsuz davranış olarak belirtilmektedir. Buna göre, öğretmen görüşlerince "orta" aralığında algılanan 4 davranış'tan 3 tanesi iletişimsel etkililik düzeyini az da olsa negatif olarak etkileyen bir faktör olmuştur.

Yönetici görüşlerince öğretmenlerin iletişimsel etkililiğinin Karşılaştırmalı olarak tesbit edecek olan 50 davranıştan (maddeden) oluşan iletişimsel etkililik ölçeği dikkate alındığında;

1. Yönetici görüşlerince, öğretmenlerin iletişimsel etkililiğini belirten 50 davranıştan, 3'ü olumlu 1'i olumsuz olmak üzere 4 davranış "her zaman" aralığında algılanmıştır.
2. Yönetici görüşlerince, öğretmenlerin iletişimsel etkililiğini belirten 50 davranıştan, 24'ü olumlu 8'i olumsuz olmak üzere 32 davranış "ortadan çok" aralığında algılanmıştır.
3. Yönetici görüşlerince, öğretmenlerin iletişimsel etkililiğini belirten 50 davranıştan, 11'i olumlu 3'ü olumsuz olmak üzere 14 davranış "orta" aralığında algılanmıştır.

Araştırmanın diğer aşamasında, İlkokul 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden raslantısal olarak seçilmiş 264 öğrencinin iletişim korkularına yönelik 12 maddelik bir anket uygulanmıştır. Bu maddelerin tümü olumsuz davranışlar içermektedir. Uygulanan bu ankete göre sonuçları aşağıda belirtilmiştir;

1. Öğrenci kaygılarını yansıtan bu 12 maddeden 3'ü öğrencilerce, "her zaman" aralığında görülmektedir.
2. Öğrencilerin iletişim korkularını içeren bu 12 maddeden 6'sı öğrencilerce, "ortadan çok" aralığında algılanmaktadır.
3. Öğrencilerin iletişim kaygılarını yansıtan bu 12 maddeden 3'ü öğrencilerce "orta" aralığında algılanmaktadır.

ÖNERİLER

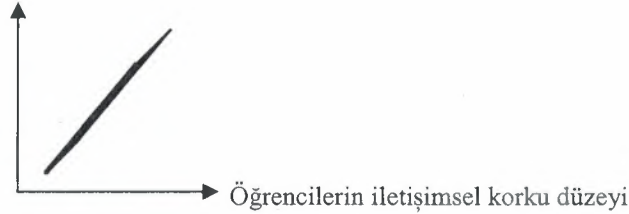
Araştırma ile ilgili şu öneriler geliştirilmiştir:

1. Öğretmen görüşlerince, iletişim becerilerinde “ortadan çok” ve “orta” düzeyde algılanan olumlu davranışların, sıklığının artırılarak daha iyi düzeye getirilmesi için öğretmenlerin bilgilendirilmeleri ihtiyacı görülmektedir.
2. Öğretmen görüşlerince iletişim becerilerinden “her zaman”, “ortadan çok” ve “orta” sıklıkta algılanan olumsuz davranışların, sıklığını azaltılması ve ortadan kaldırılması için öğretmenlerin bilgilendirilmeleri ihtiyacı görülmektedir.
3. Öğretmenlerin iletişim becerilerindeki yeterliliğe yönelik yönetici görüşleri ile öğretmen görüşlerinin karşılıklı analizi sonucu, öğretmenlerin “her zaman” aralığında sergilediklerini belirttikleri davranışlar, yöneticilere göre “her zaman” aralığından çok, “ortadan çok” ve “orta” sıklıkta görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin bu davranışları yöneticilerine ve çevrelerine karşı daha sık sergilemeleri ve belli etmeleri gerekmektedir.
4. Araştırmamızda, öğrencilerin iletişim korkuları ile öğretmenlerin iletişim becerilerindeki yeterlilik arasında ters bir orantı olması umut edilen bir sonuçtu. Öğretmenlerin iletişim becerilerindeki yeterlilik düzeyi ne kadar yüksek ise , öğrencilerin iletişim korkularının da düşük bir düzeyde olması beklenmekteydi. Ancak araştırmamızda her iki gruba da uygulanan maddelerin çoğunun oldukça yüksek sıklıkta görülmesi, öğretmenlerin iletişim becerileri ile öğrencilerin iletişim korkuları arasında istenen düzeyde bir uyum görülmediği anlamı taşımaktadır (Grafik 72). Bu nedenle öğretmenlerin iletişimsel etkililik düzeylerinin daha kapsamlı bir araştırmayla belirlenmesi ve artırılması yönünde çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Grafik 72

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik düzeyi ile öğrencilerin iletişimsel korku düzeyi arasındaki ilişki.

Öğretmenlerin iletişimsel yeterlilik düzeyi

5. Öğrencilerin belirlenen iletişim korkularının neden kaynaklandığının araştırılması ve önceki yaşantılarının incelenmesi gerekmektedir. Böylelikle bu korkularının kaynağı doğru olarak tesbit edilmeli ve bunun sonucunda ortaya çıkan iletişim korkularını aşmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
6. Öğretmenlerin iletişimsel yeterliliklerinin yüksek olması, öğrencilerin iletişim kaygısını arttıran bir faktör olarak da düşünülebilir. Bu bağlamda öğretmenlerin çok iyi düzeyde iletişim kurduklarını hisseden öğrenciler, öğretmenin bu yeterliliğinden kaynaklanan bir kaygı duyabilir. İletişimsel yeterliliğe sahip bir öğretmen, öğrencilerin iletişim kaygısını hissederek, sebeplerini araştırması ve bunu aşmak için öğrenciyle iletişim kurmayı başarması gerekmektedir.
7. Öğretim programları öğretmen – öğrenci iletişimini destekleyecek ders dışı aktivitelerle zenginleştirilmelidir.

Öğretmen – öğrenci iletişimi bu öneriler doğrultusunda geliştirilmeye çalışılarak eğitim ve öğretim süreçleri daha verimli hale getirilmelidir.

EKLER**Sayfa No**

EK - 1 İlköğretim Dairesi Müdürlüğü Anket Uygulama İzni	104
EK - 2 Öğretmenlere Uygulanan İletişim Becerileri Envanteri	105
EK - 3 Yöneticilere Uygulanan, Öğretmenlerin İletişim Becerileri Envanteri.....	108
EK - 4 Öğrencilere Uygulanan İletişim Korkusu Anketi	110

Hatice Dargın
Müdür

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: İÖD.0.00-35/1-B/08

Lefkoşa

14.1.2008

Sn. Mehtap İnceler
Tepebaşı İlkokulu
Girne.

“İletişim Becerilerindeki Yeterlilik” konulu anket soruları Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü tarafından incelenmiş ve uygulanmasında bir sakınca görülmemiştir.

Anketi uygulamadan önce okul müdürlükleri ile temas kurulması ve uygulama tamamlandıktan sonra da anket sonuçlarının Müdürlüğümüze ve Talim Terbiye Dairesi Müdürlüğü’ne iletilmesi hususunda bilgilerinizi saygı ile rica ederim.

Hatice Düzgün
Müdür

/BD

İLETİŞİM BECERİLERİ ENVANTERİ

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalında yapmakta olduğum Yüksek Lisans Tezinin bir gereği olarak, insan ilişkileriyle ilgili tutum ve davranışları içeren bir iletişim becerileri envanteri oluşturulmuştur. Sizlerden insanlarla iletişim kurarken nasıl davrandığınızı, neler düşündüğünüzü ve neler hissettiğinizi anlatan aşağıdaki ifadelerin size uygunluk derecesini belirtmeniz istenmektedir. İfadeler “**Her Zaman Katılıyorum (A), Ortadan Çok Katılıyorum (B), Orta Sıklıkta Katılıyorum (C), Ortadan Az Katılıyorum (D), Hiçbir Zaman Katılmıyorum (E)**” karşılığındadır. Her ifadeye ilişkin beş seçenekten yalnız birini işaretlemeniz ve cevapsız bırakmamanız araştırmanın sağlıklı sonuçlar vermesi açısından önemlidir.

Elde edilen bilgiler sadece bu çalışmada kullanılacaktır. Envanterin doldurulmasında gerekli özeni göstereceğinize ilişkin katkılarınız için teşekkür ederim.

Yakın Doğu Üniversitesi

Eğitim Yönetimi ve Denetlemesi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

Mehtap İnceler

Cinsiyet: () Kadın () Erkek

Mesleki kıdem: () 5 yıldan az

() 5-10 yıl

() 11-15 yıl

() 16-20 yıl

() 20 yıldan fazla

Öğrenim düzeyi:

() Lise

() Lisans

() Yüksek Lisans

() Doktora

Statü:

() Öğretmen

() Müdür Muavini

() Müdür

No.	Programa Katılan Öğretmenler	Her Zaman Katılıyorum	Ortadan Çok Katılıyorum	Orta Sıklıkta Katılıyorum	Ortadan Az Katılıyorum	Hiçbir Zaman Katılmıyorum
1.	İnsanları anlamaya çalışırım.					
2.	İletişimde bulunduğum insanlardan gelen önerileri içtenlikle dinlerim.					
3.	Düşüncelerimi başkalarına rahatlıkla iletirim.					
4.	Konuşurken göz temasını etkili olarak kullanabilirim.					
5.	Eleştirilmekten hoşlanırım.					
6.	Dikkatimi karşımdakinin ilgi alanı üzerinde toplayabilirim.					
7.	Karşımdaki kişinin anlatmak istediklerini dinlemek için zaman ayırırım.					
8.	Karşımdaki kişiye söz hakkı vermek istemem.					
9.	Karşımdaki kişiyi dinlerken hayal kurarım.					
10.	Başkaları konuşurken sabırlı olurum.					
11.	İnsanları dinlerken sıkıldığımı hissedirim.					
12.	Eleştirilerimi karşımdaki kişiyi incitmeden iletirim.					
13.	Konuşurken ilk adımı atmaktan çekinmem.					
14.	Konuşurken net cümleler kurarım.					
15.	Konuşurken kısa cümleler kurarım.					
16.	Görüşlerini paylaştığım kişilerin fikirlerine saygı duyarım.					
17.	İletişimde bulunduğum kişinin yüzüne baktığım halde sözlerini dinlemediğim olur.					
18.	Karşımdaki kişinin konuşmaya istekli olup olmadığını anlamaya çalışırım.					
19.	Karşımdaki kişinin dinlemeye istekli olup olmadığını anlamaya çalışırım.					
20.	Hatalarımı kolaylıkla kabul ederim.					
21.	Dinlediğim kişiyi daha iyi anlamak için sorular yöneltirim.					
22.	Karşımdakinin anlamadığını hissettiğimde iletme istediklerimi tekrarlarım.					
23.	Karşımdakinin anlamadığını hissettiğimde mesajımı yeni kelimelerle ifade ederim.					
24.	Karmaşık mesajların sonunda, iletme istediğim mesajları özetlerim.					
25.	İnsanlarla görüşürken onları rahatlatacak şeyler yaparım.					
26.	Dinlerken, karşımdaki kişinin sözünü kesmemeye özen gösteririm.					
27.	Küs olduğum birisiyle barışmak istediğimde ilk adımı atmaktan çekinmem.					
28.	Karşımdaki kişinin düşünceleri bana ters düşerse yargılarım.					
29.	Ses tonunu konunun özelliğine göre ayarlayabilirim.					
30.	İnsanlara güvenirim.					
31.	İletişim kurduğum kişinin karşı cinsten olmasından rahatsızlık duyarım.					
32.	Özür dilemek bana zor gelir.					

No.	Programa Katılan Öğretmenler	Her Zaman Katılıyorum	Ortadan Çok Katılıyorum	Orta Sıklıkta Katılıyorum	Ortadan Az Katılıyorum	Hiçbir Zaman Katılmıyorum
33.	Tartışma sonunda, savunduğum düşüncelerin yanlış olduğunu kabul edebilirim.					
34.	Konuşurken sözümün kesilmesinden rahatsız olurum.					
35.	İnsanları kontrol etmeye çalışırım.					
36.	İletişim kurduğum kişinin tutumundan çok sorununu anlamaya çalışırım.					
37.	Yakın çevremdekiler insanlara karşı ilgisiz kaldığını düşünürler.					
38.	Çoğunlukla duygularımdan emin olurum.					
39.	İletişim kurduğum kimse tarafından anlaşılmaktan mutluluk duyarım.					
40.	Başkaları ile ilişkilerimi bozacak tepkiler verebilirim.					
41.	Karşımdaki kişiye güvenmek beni mutlu eder.					
42.	İnsanları olumlu beklentilerle karşılarım.					
43.	İletişim kurduğum kimselerle bir şeyler paylaştığımı hissedirim.					
44.	İnsanlara cevaplama zorlanacaklarını hissettiğim sorular yöneltirim.					
45.	Beni rahatsız eden duygularımı iletmekte zorluk çekerim.					
46.	Öneri yapmayı düşündüğüm kişinin öneriye açık olup olmadığına dikkat ederim.					
47.	İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissedirim.					
48.	Kendimi karşımdaki kişinin yerine koyarak onun düşüncelerini anlamaya çalışırım.					
49.	İnsanları istediğim kalıba sokmaya çalışırım.					
50.	Bana karşılık verilmeyeceğini hissetsem de selam veririm.					

..... İlkokulu

Yönetici Tarafından Öğretmen Değerlendirme Formu

No.	Programa Katılan Öğretmenler	Her Zaman Katılıyorum	Ortadan Çok Katılıyorum	Orta Sıklıkta Katılıyorum	Ortadan Az Katılıyorum	Hiçbir Zaman Katılmıyorum
1.	İnsanları anlamaya çalışır.					
2.	İletişimde bulunduğu insanlardan gelen önerileri içtenlikle dinler.					
3.	Düşüncelerini başkalarına rahatlıkla iletir.					
4.	Konuşurken göz temasını etkili olarak kullanabilir.					
5.	Eleştirilmekten hoşlanır.					
6.	Dikkatini karşısındakinin ilgi alanı üzerinde toplayabilir.					
7.	Karşısındaki kişinin anlatmak istediklerini dinlemek için zaman ayırır.					
8.	Karşısındaki kişiye söz hakkı vermek istemez.					
9.	Karşısındaki kişiyi dinlerken hayal kurar.					
10.	Başkaları konuşurken sabırlı olur.					
11.	İnsanları dinlerken sıkıldığını hisseder.					
12.	Eleştirilerini karşısındaki kişiyi incitmeden iletir.					
13.	Konuşurken ilk adımı atmaktan çekinmez.					
14.	Konuşurken net cümleler kurar.					
15.	Konuşurken kısa cümleler kurar.					
16.	Görüşlerini paylaştığı kişilerin fikirlerine saygı duyar.					
17.	İletişimde bulunduğu kişinin yüzüne baktığı halde sözlerini dinlemediği olur.					
18.	Karşısındaki kişinin konuşmaya istekli olup olmadığını anlamaya çalışır.					
19.	Karşısındaki kişinin dinlemeye istekli olup olmadığını anlamaya çalışır.					
20.	Hatalarını kolaylıkla kabul eder.					
21.	Dinlediği kişiyi daha iyi anlamak için sorular yöneltir.					
22.	Karşısındakinin anlamadığını hissettiğinde iletmek istediklerini tekrarlar.					
23.	Karşısındakinin anlamadığını hissettiğinde mesajını yeni kelimelerle ifade eder.					
24.	Karmaşık mesajların sonunda, iletmek istediği mesajları özetler.					
25.	İnsanlarla görüşürken onları rahatlatacak şeyler yapar.					
26.	Dinlerken, karşısındaki kişinin sözünü kesmemeye özen gösterir.					
27.	Küs olduğu birisiyle barışmak istediğinde ilk adımı atmaktan çekinmez.					
28.	Karşısındaki kişinin düşünceleri ona ters düşerse yargılar.					
29.	Ses tonunu konunun özelliğine göre ayarlayabilir.					
30.	İnsanlara güvenir.					
31.	İletişim kurduğu kişinin karşı cinsten olmasından rahatsızlık duyar.					
32.	Özür dilemek ona zor gelir.					

No.	Programa Katılan Öğretmenler	Her Zaman Katılıyorum	Ortadan Çok Katılıyorum	Orta Sıklıkta Katılıyorum	Ortadan Az Katılıyorum	Hiçbir Zaman Katılmıyorum
33.	Tartışma sonunda, savunduğu düşüncelerin yanlış olduğunu kabul edebilir.					
34.	Konuşurken sözünün kesilmesinden rahatsız olur.					
35.	İnsanları kontrol etmeye çalışır.					
36.	İletişim kurduğu kişinin tutumundan çok sorununu anlamaya çalışır.					
37.	Yakın çevresindekiler insanlara karşı ilgisiz kaldığını düşünürler.					
38.	Çoğunlukla duygularından emin olur.					
39.	İletişim kurduğu kimse tarafından anlaşılmaktan mutluluk duyar.					
40.	Başkaları ile ilişkilerini bozacak tepkiler verebilir.					
41.	Karşısındaki kişiye güvenmek onu mutlu eder.					
42.	İnsanları olumlu beklentilerle karşılar.					
43.	İletişim kurduğu kimselerle bir şeyler paylaştığını hisseder.					
44.	İnsanlara cevaplama zorlanacaklarını hissettiği sorular yöneltir.					
45.	Onu rahatsız eden duygularını iletmekte zorluk çeker.					
46.	Öneri yapmayı düşündüğü kişinin öneriye açık olup olmadığına dikkat eder.					
47.	İletişim kurduğu insanlar tarafından anlaşıldığını hisseder.					
48.	Kendini karşısındaki kişinin yerine koyarak onun düşüncelerini anlamaya çalışır.					
49.	İnsanları istediği kalıba sokmaya çalışır.					
50.	Ona karşılık verilmeyeceğini hissetse de selam verir.					

İLETİŞİM KORKUSU ANKETİ

Cinsiyet: () Kız () Erkek

Sınıf: () 4. Sınıf () 5. Sınıf

No	Programa Katılan Öğrenciler	Her Zaman Katılıyorum	Ortadan Çok Katılıyorum	Orta Sıklıkta Katılıyorum	Ortadan Az Katılıyorum	Hiçbir Zaman Katılmıyorum
1.	Öğretmenler sinirli derse girdiklerinden, konuşma cesareti bulamıyorum.					
2.	Öğretmenler asık yüzle derse girdiklerinden konuşma cesareti bulamıyorum.					
3.	Öğretmenlerin başkasına kızması sonucunda konuşma cesaretimi yitiriyorum.					
4.	Öğretmenler hep belirli kişilerle iletişim kuruyorlar.					
5.	Öğretmenler zayıf öğrencilere söz hakkı vermiyorlar.					
6.	Öğretmenler yanlış cevap verenlere kızıyorlar.					
7.	Yanlış yaptığımızda öğretmenlerin "Bu konuyu yeni anlattım dinlemediniz mi?" şeklinde karşılık vermeleri nedeniyle konuşmak istemiyorum.					
8.	Ayağa kalkınca heyecanlanarak vereceğim cevabı unutacağımdan korkuyorum.					
9.	Yanlış söyleyince arkadaşlarım bana gülüyor.					
10.	Öğretmenlerimin düşüncelerimi yersiz bulacağına inanıyorum.					
11.	Sorunun cevabını bilemeyince arkadaşlarımla benimle alay edeceğini düşünüyorum.					
12.	Öğretmenlerden çekindiğim için onlara soru soramıyorum.					

KAYNAKÇA

- BİROL, Cem* (1997). “**Dinamizm Eğitim Teknolojisi Öğretmen Öğrenme Sürecinde İletişimsel Yeterliliğe Sahip Öğretmenler**”, Adım Dergisi, Lefkoşa.
- BURSALIOĞLU, Ziya* (1999). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- CELEP, Cevat* (2002). “**Orta Öğretim Öğrencilerinin Psikolojik ve Akademik Gereksinimlerini Karşılama ile Sınıf İçi Öğrenci Dönütleri**”, Eğitim Araştırmaları, Sayı.9, Ankara.
- CELEP, Cevat* (1997). “**Öğretmenlik Yeterlilik Duygusu**”, Yaşadıkça Eğitim Dergisi, Ocak/Şubat İstanbul.
- CÜCELOĞLU, Doğan* (2005). *Korku Kültürü*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- CÜCELOĞLU, Doğan* (1999). *Yeniden İnsan İnsana*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- ÇİLENTİ, Kamuran* (1984). *Eğitim Teknolojisi*, Ankara.
- DEMİREL, Özcan* (2002). “**Planlamadan Değerlendirmeye Öğretmen Sanatı**”, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- DÖKMEN, Üstün* (2006). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- EREN, Erol* (1991). *Yönetim ve Organizasyon*, İstanbul.
- ERGİN, Akif ve Cem Birol* (2005) *Eğitimde İletişim*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- GİRİTLİ, Fatma* (2005). *Halk Dansları Eğitmelerinin İletişimsel Etkililiklerine Yönelik Karşılaştırmalı Değerlendirme*, Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa.
- GORDON, Thomas* (1993). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- G. STRAUSS & L.R. SAYLES* (1972). *Personnel The Human Problems of Management*, Prentice Hall Englewood Cliffs.
- HÜDAOĞLU, Sıdıka* (2005). *On-On İki yaş Grubu Öğrencilerde Öğrenilmiş Çaresizlik Davranışı ve Bu Davranışı Etkileyen Bazı Faktörler*, Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa.

İMRE, Ülkü (2000). **Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Yeterlilikleri**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

KUZGUN, Yıldız ve diğerleri (2003). **İlköğretimde Rehberlik**, Nobel Yayınevi, Ankara.

LUDLOW, Ron and Fergus Panton (1992). **The Essence of Effective Communication**, Prentice Hall Europe.

MUTLU, Erol (1994). **İletişim Sözlüğü**, Ark Yayınevi, Ankara.

ÖZDEN, Yüksel (2002). **Kendini Gerçekleştir**, Pegem Yayıncılık, Ankara.

ÖZER, Kadir (2005) **Kaygı**, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

SADIK, Fatma (2002), **Sınıf İçindeki Problem Davranışların Nedenleri**, Eğitim Araştırmaları, Sayı.9 Ankara.

SÖNMEZ, Veysel (2001). **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**, Anı Yayıncılık, Ankara.

SİLLARS, Stuart, **İletişim**, Özgün Matbaacılık, Ankara, 1995.

Sönmez, Veysel (2001). **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**, Anı yayıncılık, Ankara

TUTAR, Hasan, M. Kemal Yılmaz, Cumhur Erdönmez (2005). **Genel ve Teknik İletişim**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

YAVUZER, Haluk (1997), **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

YILDIRIM, Ataner (2004). **Kişisel Gelişim Eğitimi**, İstanbul.

<http://www.firat.edu.tr> , **Sınıfta İletişim Ortamı**.

<http://www.egitim.com.tr> , **Sınıf Yönetimi ve İletişim**.